

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE EKONOMİSİ BİLİM DALI
(EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ PROGRAMI)**

**AİLELERİN VE ÖĞRENCİLERİN LİSE SEÇİMLERİNİ
ETKİLEYEN FAKTÖRLER
(Ankara İli Çankaya İlçesi Örneği)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşenur ZOBAR

**Ankara
Haziran, 2006**

**T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ TEFTİŞİ PLANLAMASI VE EKONOMİSİ BİLİM DALI
(EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ PROGRAMI)**

**AİLELERİN VE ÖĞRENCİLERİN LİSE SEÇİMLERİNİ
ETKİLEYEN FAKTÖRLER
(Ankara İli Çankaya İlçesi Örneği)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman : Prof. Dr. İnyet PEHLİVAN AYDIN

Ayşenur ZOBAR

**Ankara
Haziran, 2006**

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼đ¼'ne,

Bu alışma j¼rimiz tarafından Eğitim Bilimleri (Eğitim Y¼netimi ve Teftişi) Anabilim Dalı'nda Y¼KSEK LİSANS ALIşMASI RAPORU olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Ali BALCI .....

¼ye (Danışman) : Prof. Dr. İnyet PEHLİVAN AYDIN .....

¼ye : Prof. Dr. Kasım KARAK¼T¼K .....

ONAY

Bu tez ...../...../ 2006 tarihinde Enstit¼ Y¼netimi Kurulu'nca belirlenen yukarıdaki j¼ri ¼yeleri tarafından kabul edilmiştir.

...../...../ 2006

Prof. Dr. Meral UYSAL
EğİTİM BİLİMLERİ ENSTİT¼S¼ M¼D¼R¼

ÖNSÖZ

İlköğretimi bitirmiş, ortaöğretim çağına gelmiş her öğrenci lise seçim süreci ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu süreçte yapılacak seçim, öğrencinin yükseköğretime geçişini sağlaması ve meslek seçimindeki belirleyiciliği dolayısıyla oldukça önemlidir. Öğrenciyi yapacağı bu seçimde etkileyen ve yönlendiren en önemli unsurlardan biri ailesidir. Öğrenci ve ailesinin önünde pek çok lise seçeneği bulunmaktadır. Bu seçenekler arasında öğrencinin özelliklerine ve geleceğe dair hedeflerine uygun bir lise seçimi yapmak, kişisel, ailevi ve eğitimsel birçok faktörü göz önünde bulundurmaya ve bunları iyi değerlendirmeyi gerektirir.

Bu araştırma ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörleri belirlemek, ortaya çıkan durumları inceleyerek sorunları ortaya koymak, çözüm önerileri getirmek ve ailelere lise seçimi konusunda rehberlik etmek amacıyla yapılmıştır.

Bu araştırmanın yapılması sürecinde karşılaştığım güçlükleri aşmamda bana yol gösteren ve yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. İncay PEHLİVAN AYDIN'a, görüşlerinden yararlandığım Araş. Gör. Dr. Şakir ÇINKIR'a, araştırma anketinde bana yardımcı olan liselerin yönetici, rehberlik servisi, öğrenci ve velilerine, araştırmanın yazımı esnasında yardımlarından ve arkadaşlıklarından destek aldığım A. Aydın ÜNLÜ, Fatmanur ÖZEN ve Neşe GÜR'e, her zaman sevgi ve desteklerini gördüğüm annem, babam ve kardeşime, hep yanımda olan ve bana her bakımdan yardımcı olan sevgili eşim Serkan'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

ÖZET

AİLELERİN VE ÖĞRENCİLERİN LİSE SEÇİMLERİNİ ETKİLEYEN
FAKTÖRLER
(Ankara İli Çankaya İlçesi Örneği)

ZOBAR, Ayşenur
Yüksek Lisans, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Prof. Dr. İnyet PEHLİVAN AYDIN
Haziran, 2006, 156 + XV

Bu araştırma, ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılmıştır. Lise seçimini etkileyen faktörler iki farklı grupta toplanmıştır. Birinci grup okul ve eğitimle ilgili faktörleri içerirken, diğeri kişisel ve ailevi faktörleri içermektedir.

Araştırmanın amaçları doğrultusunda hazırlanan anket, ön uygulama sonuçlarına göre yeniden düzenlenerek, Ankara ili Çankaya ilçesinde bulunan genel, özel ve mesleki 67 lisedeki 368 öğrenci ve velisine uygulanmıştır. Toplanan veriler SPSS 10.0 yazılım programında çözümlenerek, ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörlere ait sonuçlar elde edilmiştir. Bu araştırmada elde edilen sonuçlar şunlardır;

Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler birbirlerine oldukça büyük benzerlikler göstermektedir.

Velilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler, öğrenim durumlarına ve öğrencilerinin cinsiyetlerine göre anlamlı farklar içermez iken, gelir durumlarına göre anlamlı farklar mevcuttur.

Öğrencisi kamu lisesinde ve özel lisede okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler arasında anlamlı bir farklılık vardır. Öğrencisi özel lisede okuyan velilerin lise seçimlerinde, okul ve eğitimle ilgili faktörler ile

kişisel ve ailevi faktörlere katılma düzeyleri, öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilerinkinden daha fazladır.

Kamu lisesi ve özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler arasında anlamlı bir farklılık vardır. Özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerinde, okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörlere katılma düzeyleri, kamu lisesinde okuyan öğrencilerinkinden daha fazladır.

Ailelerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler okul türlerine göre anlamlı bir fark içermemektedir.

Ailelerin okul seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerin, okul türlerine göre anlamlı bir fark taşıdığı belirlenmiştir. Öğrencisi fen lisesinde okuyan veliler, öğrencisi genel lise, anadolu lisesi ve meslek lisesinde okuyan velilere göre kişisel ve ailevi faktörlere daha fazla katılmaktadırlar.

Öğrencilerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörlerin okul türlerine göre anlamlı bir fark taşıdığı belirlenmiştir. Fen lisesi öğrencileri, genel lise, anadolu lisesi ve meslek lisesi öğrencilerine göre okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörlere daha fazla katılmaktadırlar.

ABSTRACT

THE FACTORS AFFECTING HIGH SCHOOL CHOICES OF PARENTS AND STUDENTS

(The Case of Çankaya District in Ankara)

ZOBAR, Ayşenur

Master Thesis, Department of Educational Sciences

Thesis Supervisor: Prof. Dr. İınayet PEHLİVAN AYDIN

June, 2006, 156 + XV

This research aims to determine the factors that affect the high school choices of parents and students. The factors affecting the high school choice are classified into two different groups. While the first group includes the factors related with school and education, the latter includes the personal and family factors.

The questionnaire, prepared in the direction of the research objectives, was rearranged according to the preapplication results. Then, it was applied to 368 parents and their students in totaly 67 public, private and trade high schools suited in Çankaya District in Ankara. The results of the factors affecting high school choices of parents and students are obtained by analyzing the collected data in SPSS 10.0 software program. The obtained results in this research are as follows;

The factors affecting high school choices of parents and students indicate similarities between each other.

Whereas the factors affecting high school choices of parents do not include any significant difference with respect to their educational levels and the sexualities of their students, there are significant differences with respect to their income levels.

There is a significant difference between the factors affecting the high school choices of parents whose students are enrolled in a public high school and of parents whose students are enrolled in a private high school. The agreement levels of parents whose students are enrolled in a private high school for both the factors related with school and education and the factors personal and family are higher than of parents whose students are enrolled in a public high school in their high school choices.

There is a significant difference between the factors affecting the high school choices of students enrolled in a public high school and of students enrolled in a private high school. The agreement levels of students enrolled in a private high school for both the factors related with school and education and the factors personal and family are higher than of students enrolled in a public high school in their high school choices.

The factors affecting parents' school choices and related with school and education do not include any significant difference with respect to school types.

It is determined that the personal and family factors which affect parents' school choices include a significant difference with respect to school types. The agreement levels of parents whose students are enrolled in a science high school for the personal and family factors are higher than the of parents whose students are enrolled in a public, anatolian or trade high school.

It is determined that both the factors related with school and education and the factors personal and family, which also affect students' school choice, include a significant difference with respect to school types. The agreement levels of students enrolled in a science high school for both the factors related with school and education and the factors personal and family are higher than of students enrolled in a public, anatolian or trade high school.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT.....	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
ÇİZELGE LİSTESİ.....	xi

BÖLÜM I

GİRİŞ.....	1
Problem.....	1
Amaç.....	8
Önem.....	9
Sınırlılıklar.....	9
Tanımlar.....	10

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	11
Toplum ve Eğitim.....	11
Okul ve Eğitim.....	12
Eğitim ve Aile.....	15
Okul ve Aile.....	17
Okul Seçimi.....	18
Okul Seçim Kuramları.....	22
Okul Seçimi Taraftarları ve Görüşleri.....	24
Okul Seçim Karşıtları ve Görüşleri.....	33

Ailelerin ve Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörler.....	40
Lise Seçimini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler.....	40
Lise Seçimini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörler.....	55
İlgili Araştırmalar.....	57

BÖLÜM III

YÖNTEM.....	62
Araştırma Modeli.....	62
Evren ve Örneklem.....	62
Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi.....	66
Verilerin Analizi.....	73

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM.....	76
Kişisel, Kültürel ve Ekonomik Özelliklerle İlgili Bulgular ve Yorum.....	76
Cinsiyete İlişkin Bulgular ve Yorum.....	76
Öğrenci Velilerinin Dağılımına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	77
Velilerin Öğrenim Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	77
Velilerin Mesleklerine İlişkin Bulgular ve Yorum.....	79
Velilerin Aylık Gelir Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	80
Ailedeki Birey Sayısına İlişkin Bulgular ve Yorum.....	81
Ailelerin ve Öğrencilerin Lise Seçimlerinden Önceki Eğilimleri ile İlgili Bulgular ve Yorum.....	82
Ailelerin ve Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler İle İlgili Bulgular ve Yorum.....	87
Ailelerin ve Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörler İle İlgili Bulgular ve Yorum.....	92

Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörlerin Öğrenci Cinsiyetine Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular ve Yorum.....	95
Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörlerin Velilerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular ve Yorum.....	96
Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörlerin Velilerin Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular ve Yorum.....	98
Öğrencisi Kamu Lisesinde Okuyan ve Öğrencisi Özel Lisede Okuyan Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerle İlgili Bulgular ve Yorum.....	99
Öğrencisi Kamu Lisesinde Okuyan ve Öğrencisi Özel Lisede Okuyan Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörler ile İlgili Bulgular ve Yorum.....	105
Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörlerin Okul Tiplerine Göre Dağılımı İle ilgili Bulgular ve Yorum	109
Kamu Lisesinde Okuyan Öğrenciler ve Özel Lisede Okuyan Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler ile İlgili Bulgular ve Yorum.....	110
Kamu Lisesinde Okuyan Öğrenciler ve Özel Lisede Okuyan Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörler ile İlgili Bulgular ve Yorum.....	115
Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörlerin Okul Tiplerine Göre Dağılımı İle ilgili Bulgular ve Yorum.....	118
Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörlerin Okul Türlerine Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular ve Yorum.....	120
Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörlerin Okul Türlerine Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular ve Yorum.....	121

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER.....	123
Sonuçlar.....	123
Öneriler.....	132
KAYNAKÇA.....	134
EKLER.....	141

ÇİZELGE LİSTESİ

Çizelge No	Sayfa
1. Kamu ve Özel Liselerin Lise Türlerine Göre Sayıları.....	61
2. Lise Türlerine Göre Kız ve Erkek Öğrenci Sayısı ile Veli Sayısı.....	61
3. Lise Türlerine Göre Örneklem Sayıları.....	63
4. Örneklemdeki Lise Türlerine Göre Veli ve Öğrencilere Gönderilen Anket, Geri Dönen Anket ve Geçerli Anket Sayıları.....	63
5. Veli Anketindeki Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerle İlgili Maddelerin Faktör ve Madde Analizi Sonuçları.....	66
6. Öğrenci Anketindeki Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerle İlgili Maddelerin Faktör ve Madde Analizi Sonuçları.....	67
7. Veli Anketindeki Kişisel ve Ailevi Faktörlerle İlgili Maddelerin Faktör ve Madde Analizi Sonuçları.....	69
8. Öğrenci Anketindeki Kişisel ve Ailevi Faktörlerle İlgili Maddelerin Faktör ve Madde Analizi Sonuçları.....	70
9. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlere Göre Dağılımı.....	73
10. Araştırmaya Katılan Öğrenci Velilerinin Dağılımı.....	74
11. Araştırmaya Katılan Velilerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı.....	74
12. Araştırmaya Katılan Velilerin Mesleklerine Göre Dağılımı.....	76
13. Araştırmaya Katılan Velilerin Ortalama Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımı.....	77

14. Araştırmaya Katılan Veli ve Öğrencilerin Ailelerinde Bulunan Birey Sayısına Göre Dağılımı.....	78
15. Araştırmaya Katılan Velilerin Lise Seçimini İlk Ne Zaman Düşünmeye Başladıklarını Gösteren Dağılım.....	79
16. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Lise Seçimini İlk Ne Zaman Düşünmeye Başladıklarını Gösteren Dağılım.....	80
17. Araştırmaya Katılan Velilerin Seçmeyi Düşündükleri Liseyi Ziyaret Etme Oranlarının Dağılımı.....	80
18. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Seçmeyi Düşündükleri Liseyi Ziyaret Etme Oranlarının Dağılımı.....	81
19. Araştırmaya Katılan Velilerin Öğrencilerini Göndermeyi İstedikleri Lise Türlerinin Dağılımı.....	82
20. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Gitmeyi İstedikleri Lise Türlerinin Dağılımı.....	82
21. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ortaöğretim Kurumları Sınavı'na (OKS) Katılma Oranlarına Göre Dağılımı.....	83
22. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları.....	84
23. Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları.....	86
24. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları.....	89

Çizelge No	Sayfa
25. Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları.....	90
26. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Öğrenci Cinsiyetine Göre T-Testi Sonuçları.....	92
27. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Öğrenci Cinsiyetine Göre T-Testi Sonuçları.....	93
28. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Velilerin Öğrenim Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları.....	94
29. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Velilerin Öğrenim Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları.....	94
30. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Velilerin Aylık Gelir Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları.....	95
31. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Velilerin Aylık Gelir Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları.....	96
32. Öğrencisi Kamu Lisesinde Okuyan Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları.....	97
33. Öğrencisi Özel Lisede Okuyan Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları.....	99

Çizelge No	Sayfa
34. Öğrencisi Kamu Lisesinde Okuyan Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları.....	103
35. Öğrencisi Özel Lisede Okuyan Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları.....	104
36. Öğrencisi Kamu Lisesinde ve Özel Lisede Okuyan Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin T-Testi Sonuçları.....	106
37. Öğrencisi Kamu Lisesinde ve Özel Lisede Okuyan Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin T-Testi Sonuçları.....	106
38. Kamu Lisesinde Okuyan Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları.....	107
39. Özel Lisede Okuyan Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları.....	110
40. Kamu Lisesinde Okuyan Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları.....	112
41. Özel Lisede Okuyan Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları.....	114
42. Kamu Lisesinde ve Özel Lisede Okuyan Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin T-Testi Sonuçları.....	116

Çizelge No	Sayfa
43. Kamu Lisesinde ve Özel Lisede Okuyan Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin T-Testi Sonuçları.....	116
44. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Okul Türlerine Göre ANOVA Sonuçları.....	117
45. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Okul Türlerine Göre ANOVA Sonuçları.....	117
46. Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Okul Türlerine Göre ANOVA Sonuçları.....	118
47. Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Okul Türlerine Göre ANOVA Sonuçları.....	119

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde problem, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları ve tanımlar yer almaktadır.

Problem

Eğitim toplumun gelişmesinin ve kalkınmasının temel faktörlerinden biridir. Toplumun, hızla gelişen çağa ayak uydurabilmesi için her bakımdan iyi eğitilmiş ve yetişmiş çocuk ve gençlere ihtiyacı vardır.

Eğitim, en basit tanımıyla bireylerde kalıcı ve istendik davranış değişikliği yaratma sürecidir (Fidan ve Erden, 1998, 20). Eğitimin temelinde insan vardır ve eğitimin amacı, bireylere doğru davranışlar kazandırmak, hayata ve bir mesleğe hazırlamak böylece onu daha üretken kılabilmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için kurulan okullarda birey, toplum davranışlarını öğrenmekte, bilgi edinmekte, yetenek kazanmakta ve var olan yeteneklerini geliştirmektedir.

Aileler çocuklarını, sosyal yaşama hazırlanmaları, kendilerini ve becerilerini geliştirmeleri, düşünmeyi öğrenmeleri ya da meslek edinmeleri için okula göndermektedirler (Fidan ve Erden, 1998, 61-62). Toplumsallaşmaya ailede başlayan çocuk daha sonra bunu okulda devam ettirmektedir.

Okul, eğitim amacıyla kurulmuş özel bir çevredir (Bursalıoğlu, 1987, 58). Eğitim sistemi içerisindeki okulların temel işlevi, öğrencilerine istenilen davranışları kazandırmak ve belli öğrenme yaşantılarının öğrencilerle yaşanmasını sağlamak için çevreyi gerekli bir biçimde düzenlemektir

(Taymaz, 2003, 4). Okullar öğrencilerin yaşları, ihtiyaçları ve gelişimlerine göre çeşitli kademelere ayrılırlar. Her bir kademenin başta anayasa olmak üzere eğitim ile ilgili yasalar tarafından ne gibi amaçları gerçekleştirmeleri gerektiği ortaya konulmuştur.

Okulun ilk kademesi ilköğretimdir. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na (1973) göre, Türkiye'de 6-14 yaş arasındaki çocukların okula devam etmeleri zorunludur. İlköğretim okulları, eski ilk ve ortaokulların birleştirilerek organize edilmesinden meydana gelmiş sekiz yıllık "temel eğitim" okullarıdır. İlköğretimin birinci kademesinde çocuklar okuma-yazma, okuduğunu anlama, ana dilini doğru kullanma, temel matematiksel işlemler, önemli toplumsal olaylar ve doğa olayları hakkında temel bilgiler edinirler. Bu bilgi ve beceriler çocuğun gelecekteki öğrenmeleri için temel teşkil eder. İlköğretimin ikinci kademesinde ise öğrenciler hayata ve bir üst öğretim kademesine hazırlanırlar (MEB, 1973).

Sekiz yıllık zorunlu ilköğretimi tamamlayan her öğrenci, bir ortaöğretim kurumuna girmeye hak kazanır. Ortaöğretim, 15-18 yaş grubundaki öğrencilere bir meslek kazandırmayı ve onları yükseköğretim kurumlarına hazırlamayı amaçlayan eğitim evresidir. Ülkemizde ortaöğretim kurumları, ilköğretime dayalı en az üç yıllık eğitim veren genel ve mesleki-teknik öğretim kurumlarının tümünü kapsamakta ve çeşitli programlar uygulayan liselerden oluşmaktadır. Ortaöğretim, genel ve mesleki-teknik ortaöğretim olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Genel ortaöğretim kapsamında, Genel Liseler, Anadolu Liseleri, Fen Liseleri, Anadolu Güzel Sanatlar Liseleri, Anadolu Öğretmen Liseleri, Akşam Liseleri ve Özel Liseler olmak üzere yedi farklı okul türü bulunmaktadır. Mesleki-teknik ortaöğretim kurumları ise Kız ve Erkek Teknik Okulları, Ticaret Okulları, Turizm Okulları ve Din Öğretimi Okulları olmak üzere dört grupta toplanmaktadır (Yeşilyaprak, 2001, 55). Bunların yanı sıra, nüfusu az ve dağınık olan yerler ile Milli Eğitim Bakanlığı tarafından uygun görülen yerlerde, ortaöğretimin genel ve mesleki-teknik öğretim programlarını bir yönetim altında uygulayan çok programlı liseler de açılabilir (MEB, 1973).

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'na (1973) göre, ortaöğretim kurumlarının amaç ve görevleri şu şekilde belirlenmiştir:

1. Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanıtmak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,
2. Öğrencileri, çeşitli program ve okullara, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

Görüldüğü üzere ortaöğretimin, ilköğretimden farklı olarak öğrenciyi yükseköğretime ve bir iş alanına hazırlama amacı bulunmaktadır. Bu yüzden öğrencinin ilerideki hayatını belirlemesinde büyük etkisi olan ortaöğretim kurumu seçimi, hem öğrenci hem de ailesi için büyük önem taşır. Çünkü, bir öğrenci bir liseyi seçip başladıktan sonra onun için geri dönülmesi güç bir süreç başlamaktadır.

Seçmek, bir şeyi birçok seçenek arasından, karşılaştırmalar yaparak, zevkini, yargılama yetisini kullanarak benzerlerine yeğleyip ayırmaktır (Büyük Larousse, 10294). Bireyleri yaşamlarının her devresinde çeşitli seçimler beklemektedir. Demokratik toplumlar içinde yaşamak, her konuda seçimler yapmayı yaşamın ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir. Özgürlük, kişilerin istemeseler bile seçimler yapmalarına olanak tanır (Aydın, 2002, 19).

Bir insanın hayatında yaptığı seçimlerin en önemlilerinden biri eğitimiyle ilgili yaptığı seçimlerdir. Çünkü kişinin yaptığı eğitim seçimleri geleceğine büyük ölçüde yön verir. Öğrencilerin eğitim seçimlerinde en yakınlarında bulunan ailelerinin etkisi büyüktür. Birçok öğrenciyi eğitim seçimlerini yaparken yönlendiren ve hatta seçimlerini onların yerine yapan aileleridir. Çünkü insanlar bu yaşlarda seçimin tanımındaki karşılaştırmaları veya yargılamaları yapabilecek olgunlukta değildirler. Özellikle okul öncesi ve ilköğretim için durum böyledir. Ancak ortaöğretim ve üniversite seçimlerinde öğrenciler ailelerinin yardımıyla ya da tamamıyla kendi yargılarına göre seçim yapabilirler. Bu yüzden ortaöğretimde, öğrenci ve ailesinin seçimlerini nasıl yaptığını ayrı ayrı belirlemek önemlidir.

Aileler ve çocuklar için hayati önem taşıyan okul seçimi dünyada özellikle gelişmiş ülkelerde oldukça tartışılan bir konudur. Okul seçimi

yandaşları ve karşıtları arasındaki tartışmalar özellikle 1980 sonlarında yoğunlaşmış (Jeynes, 2000; Hedderman, 2002) ve bu konu üzerinde birçok araştırma yapılmıştır. Ancak bu konu ülkemizde çok üzerinde durulan konulardan biri değildir.

Okul seçimi kavramında özellikle iki nokta üzerinde durulması gerekmektedir. Birincisi, “öğrenci ve ailenin, öğrencinin devam edeceği kamu okulunu seçme hakkı”dır. İkinci nokta ise “öğretmen, yönetici, aile ve öğrencilere, bütün öğrenciler için en iyi ve diğer okullardan ayırt edici özellikleri olan okulları yaratma fırsatlarının ve bu okullarla ilgili seçimlerin nasıl yapılacağına yollarının ortaya konulması”dır (Aydın, 2002,19). Okul seçimi, okulların yapıları ve işleyiş süreçlerinde daha güçlü bir değişim fırsatı sağlamaktadır. Okul seçiminin kendisi bir amaç değil, amaca ulaştıracak bir araçtır. Okul seçim hareketi, okulu sahiplenme ve okulu iyileştirme konusunda herkesi sorumlu tutmaktadır (Carlson, 1996; akt. Aydın, 2002, 19). Ülkemizde ise çoğu ailenin okul seçme özgürlüğü yoktur ya da sınırlı ve çok koşulludur (Açıkalin, 2003, 193). Ancak bu duruma rağmen öğrenciler ve aileler ellerindeki okul seçenekleri arasından birini tercih ederler. Bu seçimleri yaparken onları etkileyen birçok kişisel, ailevi ve eğitimsel faktör bulunmaktadır. Bu faktörleri belirlemek seçimin nasıl yapıldığını anlamak açısından önemlidir.

Eğitim talebini etkileyen faktörlerin çeşitli biçimlerde gruplandırılması mümkündür. Harnqvist (1978; akt. Ünal, 1996, 140), bireylerin eğitim ile ilgili seçimlerini etkileyen faktörleri şu şekilde sıralamıştır:

1. Bireysel faktörler:
  - a. Öğrenci özellikleri (Cinsiyet, bilişsel yetenekler, öğrenci başarısı, ilgiler, beklentiler)
  - b. Kişisel çevre (Aile kökeni, akran grubu, okul çevresi)
2. Kurumsal faktörler
  - a. Eğitim sistemi (seçim öncesi koşullar, seçim durumuyla ilgili koşullar, tahmin edilen yapısal değişimler)
  - b. Eğitim sisteminin dışındaki toplum (Nüfussal etkenler, meslek ve ekonomi, sosyal ve kültürel şartlar)

Eğitim ile ilgili seçimlerde, aile ve yakın evre önemli olmakla birlikte, bireylerin doğuğtan getirdiği biliğsel yetenekler ve eğilimler, onların tercihlerini etkilemektedir. Ayrıca bireylerin sahip olduğu bağarı güdüsü, güçlü ve güçsüz yanları, ilgileri de onları etkileyen kiğisel faktörlerdendir (nal, 1996, 143).

Bireylerin eğitimle ilgili seçimlerinde ekonomik faktörler önemli rol oynamaktadır. Ailenin gelir düzeyinin yüksek olması eğitimin bireysel talebini olumlu yönde etkilemesi, dğk gelirin ise olumsuz etki yapması beklenir (nal, 1996, 144). Özgüven'in, (1974, 57; akt. Aksan, 1986, 8) yaptığı arağtırmaya göre en bağarılı öğrenciler fazla gelir sıkıntısı olmayan ailelerden gelmektedirler. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan öğrencilerin bağarı durumları da yüksek olmaktadır. Ayrıca alınacak lise eğitimi öğrencinin ileride sahip olacağı mesleğinin dolayısıyla da elde edeceği gelir düzeyinin en önemli belirleyicilerindedir.

Magnusson ve Tychsen (1972; akt. Harnqvist, 1978, 73; akt. nal, 1996, 147) bir arağtırmalarında eğitli analizler yaparak en karlı mesleklerin iğletme yöneticiliği, diğ doktorluğu, hukuk ve inđaat mühendisliği olduğunu saptamığlardır. İleride sahip olmayı dğndkleri meslekler konusunda grğleri alınan ortaöğretim ğrencilerinin belirledikleri mesleklerin, analiz sonucunda saptanan mesleklerle akığtığı gzlemlenmiğtir. Sonuç olarak öğrenciler eğitim seçimlerini, ileride edinecekleri mesleklerin ekonomik yönlerini de dğnerek yapmaktadırlar.

Ailedeki birey sayısı da okul seçiminde etkili olabilecek faktörlerdendir. Çünkü ailedeki ocuk sayısının fazla olması ailenin fizyolojik ihtiyaçları ile eğitim ihtiyaçları arasında tercihte bulunmasını gerektirecektir. Bu da, çocukların okul seçimlerinde sınırlayıcı etki yaratabilecek bir durumdur. Celkan (1983) "ğrencilerin Akademik Bağarılarında Zihin Dığındaki Faktörlerin Etkileri" adlı arağtırmasında, ailenin büyüklüğünün hatta çocuğun aile içindeki doğum sırasının çocuğun okul bağarisına etki eden bir faktör olduğunu belirlemiğtir. Ancak, Aksan'ın (1986, 53) arağtırmasında öğrencinin eğitim talebi ile ailedeki birey sayısı arasında anlamlı bir iliğki bulunamamığtır.

Ailedeki bireylerin meslekleri ve ailenin sosyal çevresi okul seçiminde etkili olabilmektedir. Sparkes (1997, 33; akt. Brown, 1999, 87) okul seçimiyle ilgili araştırmasında, karar verme sürecinde öğrenci ailesinin kültürünün, yetiştirilmesinin ve hayat hikayesinin öğrenci ve seçimleri üzerinde önemli etkileri olduğunu saptamıştır. Aynı gelir düzeyinde ve benzer mesleklerde olan ve biri köyde, diğeri kentte yaşayan ailelerin ve öğrencilerinin eğitime bakış açıları ve ondan beklentileri farklı olabilmektedir. Bu farklılıklar yalnızca ekonomik koşulların değil, yaşama biçiminin ve gelecekle ilgili beklentilerin de bir sonucudur (Ünal, 1996, 151). Yapılan araştırmalarda öğrencilerin eğitimle ilgili planlarının büyük ölçüde, okul başarıları, cinsiyetleri ve sosyo-ekonomik statülerinden etkilendiği bulunmuştur (Soumelis, 1981, 353; akt. Ünal, 1996, 151).

Bütün dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de roller cinsiyete göre ayrılmıştır. Her iki cinsiyete de sosyalleşme süreci içinde toplumun tüm kurumları tarafından (özellikle okul-aile-medya) bu roller benimsetilir. Böylece kız ve erkek çocuklar cinsiyetlerine uygun roller yerine getirerek, toplumun bir parçası haline gelirler (Arslan, 2000, 94). Bu durum öğrencilerin ve ailelerin seçimlerine de yansıtılabilmektedir. Düşük gelir gruplarındaki ailelerin, kız çocukların eğitim maliyetlerini karşılamakta isteksiz davrandıklarını gösteren araştırma bulguları bulunmaktadır (Psacharopoulos ve Woodhall, 1986; akt. Ünal, 1996, 154). Ayrıca bazı kız öğrenciler aileleri tarafından geleneksel rollerine uygun okullarda okumaya zorlanabilmektedirler. Moore (1987; akt. Ünal, 1996, 155) yaptığı araştırmasında yükseköğretimi düşünen ortaöğretim öğrencisi kızların eğitim seçimlerinde ana-baba tercihinden erkeklere oranla daha fazla etkilendiklerini belirlemiştir.

Seçim konusunda kişisel, ekonomik ve sosyo-kültürel faktörlerin yanı sıra okul ve eğitimle ilgili faktörler de önemlidir. Çakar (1999) tarafından yapılan “Ortaöğretim Tercihini Etkileyen Etmenlerin Belirlenmesi” konulu araştırmada, okul tercihinin etkileyen başlıca etmenler olarak okulun iyi bir ünü olması, üniversite giriş sınavında başarılı olması, öğrencinin bilgi ve becerilerine uygun olması olduğu görülmüştür.

Açıklan'ın (2003) yaklaşık 40 aileye ve 33 öğretmene yönelttiği “Anne babalar okul seçerken hangi özellikleri arıyorlar?” sorusuna verilen cevaplar sırayla şu şekildedir:

- Okulun öğretmen/eğitim kadrosu
- Okulun maddi olanakları ve fiziki yapısı
- Okul öğrencilerinin sosyal seviyesi
- Okul yönetimi ve mezunların başarı düzeyi

Bu sınırlı araştırmada, ailelerin ölçüt olarak belirledikleri özelliklerin bir kısmının duruma, bir kısmının sürece ilişkin olması dikkat çekicidir. Örneğin, temizlik, okulun eve uzaklığı, spor tesisleri gibi özellikler duruma ilişkin özellikler iken, öğrenci diyalogu, ailelerin yönetime katılıp katılmaması, çocuğun fikirlerine değer verilip verilmemesi gibi özellikler ise sürece ilişkin özelliklerdir. Öğretmenlerin ek iş yapmaması, çocuklara düşünme alışkanlığının verilmesi, toplum içinde davranış becerilerinin kazandırılması, yeteneklerinin ortaya çıkarılması, demokratik yaşam gibi özellikler de durum ve sürece ilişkin özellikler olarak aranmaktadır (Açıklan, 2003).

Fındıkçı (1997) tarafından yapılan bir araştırmada, okul tercihinde rol oynayan faktörler araştırılmıştır. Ailelerin tercihlerinde rol oynayan faktörler şöyle sıralanmıştır: Okulun köklü bir kurum olması, yabancı dil öğretim düzeyi, eş-dost tavsiyesi, anadolu lisesi ya da üniversiteye öğrenci gönderme başarısı, öğretim kadrosu, okulun eve yakınlığı. Bu çalışmada, eş-dost tavsiyesinin ve özellikle eğitim kurumuna halen devam eden öğrenci ya da orada çalışan personelin söylediklerinin çok daha etkili olduğu belirlenmiştir.

Yapılan araştırmalar okul seçimlerinde öğrenci ve ailelerin çok çeşitli faktörlerden etkilendiklerini göstermektedir. Bu araştırma ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörlerle ilgilenmektedir. Bu araştırmanın problemi şu şekilde belirtilmiştir:

Liselerdeki öğrenci ve ailelerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörler nelerdir?

Amaç

Bu araştırmanın amacı, Ankara ili Çankaya ilçesi sınırları içindeki özel, genel ve mesleki liselerdeki öğrenci ve velilerin bu okulları seçmelerinde etkili olan okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörleri belirlemektir. Bu amaca ulaşmak için şu sorulara yanıt aranmıştır:

- 1) Liselerde öğrencisi bulunan ailelerin kişisel, ekonomik ve kültürel özellikleri nelerdir?
- 2) Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerinden önceki eğilimleri nelerdir?
- 3) Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler nelerdir?
- 4) Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler nelerdir?
- 5) Velilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler arasında, kız ya da erkek öğrenci velisi olmalarına, öğrenim ve aylık gelir durumlarına bağlı olarak farklılıklar var mıdır?
- 6) Öğrencisi kamu lisesinde okuyan veliler ile öğrencisi özel lisede okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler nelerdir?
- 7) Öğrencisi kamu lisesinde okuyan veliler ile öğrencisi özel lisede okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler arasında farklılık var mıdır?
- 8) Kamu lisesinde okuyan öğrenciler ile özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler nelerdir?
- 9) Kamu lisesinde okuyan öğrenciler ile özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler arasında farklılık var mıdır?
- 10) Velilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler arasında, okul türlerine göre farklılıklar var mıdır?
- 11) Öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler arasında, okul türlerine göre farklılıklar var mıdır?

Önem

İlköğretimi bitiren bir öğrencinin önünde çeşitli lise seçenekleri bulunmaktadır. Aile ve öğrenci için hayati önem taşıyan ve öğrencinin geleceğini belirleyecek olan bu kadar önemli bir seçimde aileler ve öğrenciler neye göre seçim yapmaktadır ve onları etkileyen faktörler neler olmaktadır?

Bu araştırmanın yapıldığı liselerin velilerinden ve öğrencilerinden alınan verilerden, okul seçimlerini neye göre yaptıkları ve onları etkileyen faktörlerin neler olduğu belirlenmiştir. Bu faktörlerin belirlenmesi, hem okulların kendilerini geliştirmeleri hem de gelecekte çocuklarını liseye yollayacak olan aileler için yol gösterici olacaktır. Bunların yanında bu faktörlerin belirlenmesi, ilköğretim kademesinde yapılan mesleki rehberlik hizmetleri için de faydalı olacaktır. Bu araştırmanın ailelere ve öğrencilere okul seçimi konusunda rehberlik yapması beklenmektedir.

Bu araştırma sonucunda, dünyadaki okul seçimi tartışmalarından yola çıkılarak ülkemizdeki aile ve öğrencilerin okul seçimi konusunda maruz kaldıkları sınırlamaların ortadan kaldırılması ve onlara daha fazla seçim alternatiflerinin sunulması umulmaktadır. Ayrıca araştırmanın sonuçlarının, okul gelişimi ile ilgili çalışan diğer araştırmacılara ışık tutması da amaçlanmaktadır.

Sınırlılıklar

Araştırma aşağıda belirtilen sınırlılıklar doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.

1. Bu araştırma, Ankara ili Çankaya ilçesi sınırları içerisinde kalan resmi, mesleki-teknik ve özel liselerle sınırlıdır.
2. Bu liselerde 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılında okuyan 9. sınıf öğrencileri ve bu öğrencilerin velileri araştırma kapsamına alınmıştır.

3. Öğrencilerin ve ailelerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörler tanımlarda belirtildiği şekilde sınırlandırılmıştır.
4. Araştırma, ankete katılan veli ve öğrencilerin görüşleri ile sınırlıdır.

Tanımlar

Bu araştırmada kullanılan kimi kavramların tanımları şöyledir:

Genel lise: İlköğretime dayalı en az üç yıllık eğitim veren ve yüksek öğretime öğrenci yetiştiren ortaöğretim kurumudur.

Meslek lisesi: Çeşitli mesleklere ara insan gücü yetiştiren ve aynı zamanda yüksek öğretime de öğrenci gönderen Kız Meslek Lisesi, Ticaret Meslek Lisesi, Turizm ve Otelcilik Meslek Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, İmam Hatip Lisesi gibi orta öğretim kurumlarıdır.

Teknik lise: Fen ve matematik bilgisi ile uygulamalı teknik yetenekleri gerektiren meslekler için gerekli bilgi, beceri ve iş alışkanlıklarının verildiği eğitim kurumudur.

Özel lise: MEB'e bağlı ancak kişiler veya vakıflar tarafından açılan ve yönetilen eğitim kurumudur.

Okul seçimi: Bir öğrencinin ve ailesinin, eğitim göreceği okulu seçebilme hakkıdır.

Okul ve eğitimle ilgili faktörler: Okul ve eğitimle ilgili faktörler olarak okul yöneticisi, okulun disiplin anlayışı, rehberlik hizmetleri, okulun fiziki yapısı, donanımı, okulun giriş prosedürleri, okuldaki eğitim programı, okulun öğretmen kadrosu ve akademik başarısı alınmıştır.

Kişisel ve ailevi faktörler: Kişisel ve ailevi faktörler olarak öğrencinin ilgi, yetenek ve istekleri, yakın çevresi, ailesinin ekonomik, kişisel ve eğitimsel durumu alınmıştır.

BÖLÜM II

KURAMSAL TEMELLER VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Bu bölümde, toplum ve eğitim, okul ve eğitim, aile ve eğitim, okul ve aile ilişkisi konuları ele alınmış, okul seçimi konusunun dünyada ve ülkemizde bulunduğu durum hakkında bilgi sunulmuş ve bu konu üzerindeki tartışmalara yer verilmiştir. Daha sonra okul seçimini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörler üzerinde durulmuş ve okul seçimi konusuyla ilgili yurt içinde ve yurtdışında yapılmış bazı araştırmalar sunulmuştur.

Toplum ve Eğitim

Eğitim, toplum ve birey hayatındaki önemli süreçlerden biridir. Bu yüzden eğitim her dönemde toplumların önemle üzerinde durdukları konulardan biri olmuştur. Günümüzde, teknoloji ve sosyal alanlardaki büyük değişimler eğitim alanındaki değişimleri de beraberinde getirmiştir. Eğitim alanında bulunanlar, toplumdaki bu değişimlere ayak uydurmak durumundadır. Aksi takdirde toplumun ve bireylerin beklentilerine cevap veremeyeceklerdir.

Eğitim, birey üzerinde yapılan, onun fiziksel, zihinsel ve ahlaksal varlığında bir değişikliği ve gelişmeyi gerektiren her türlü eylemdir. Yani bireyin hem kişisel hem de toplumsal gelişimi söz konusudur. Bu anlayışla birey, bir bütün olarak ele alınmakta, kendisi ve toplum için en uygun biçimde tüm gelişimi göz önünde bulundurulmaktadır (Tezcan, 1997, 51).

Eğitimin toplum açısından çok önemli işlevleri vardır. Tezcan (1997, 52-64) bunları açık ve gizli olarak ikiye ayırmaktadır. Tezcan'a göre (1997,

52-62) eğitimin açık işlevleri, toplumun kültür mirasının birikimi ve aktarılması, çocuğun toplumsallaştırılması, yenilikçi ve değişmeyi sağlayıcı elemanlar yetiştirilmesi, mevcut siyasal sisteme sadakat sağlaması, önderlerin seçimi ve eğitilmesi, iyi ve yetenekli öğrencilerin seçilmesi, ekonominin gereksinimine uyan ve geleceğin tüketicilerine gerekli bilgiyi verecek insan ve beyin gücünün sağlanmasıdır.

Tezcan'a (1997, 62-64) göre eğitimin gizli toplumsal işlevleri ise, uygun eş seçme olanakları hazırlamak, öğrencinin arkadaş çevresini genişletmesine olanak sağlamak, bireylere statü kazandırmak, çocuklara bakıcılık görevi yapmak, işsizliği önlemek, çocuğun ekonomik olarak sömürülmesini önlemek, suç işlenmesini önlemek ve kötü alışkanlıklardan uzak tutmaktır.

Fidan ve Erden'e (1998, 71) göre ise eğitimin toplumsal işlevi, toplumun sürekliliğini ve gelişimini sağlayacak, toplumla uyumlu bireyler yetiştirmektir. Eğitim kurumları bu işlevleri yerine getirmek için; öğrencilere toplumun kültürel mirasını aktarır, öğrencilerin toplumsallaşmasını sağlar, yenilikçi ve toplumun kültürünü geliştirecek bireyler yetiştirir.

Ailelerin çocukları için yapacakları eğitim yatırımı, pahalı ve sonucunu ancak yıllar sonra görebilecekleri sanal bir yatırımdır. Bu yatırım salt anne ve baba olarak aileleri değil, insan kaynağına yönelik bir yatırım olduğundan bireyin özünü ve toplumu ilgilendirmektedir. Eğitim, kar ve zararına herkesin ortak olduğu bir yatırımdır (Açıkalın, 2003, 193).

Okul ve Eğitim

Eğitim, en geniş anlamda bireylerin toplumun standartlarını, inançlarını ve yaşama yollarını kazanmasında etkili olan sosyal süreçlerdir (Smith, Stanley ve Shores, 1957; akt. Fidan ve Erden, 1998, 19). Tanımından da anlaşılacağı gibi, eğitim sadece okulda gerçekleşen bir süreç değildir. Birey çevresiyle etkileşim içerisine girerek birçok şey öğrenir, ancak bu öğrenmeler gelişigüzedir. Bilgi birikiminin hızla arttığı, uzmanlaşmanın önem kazandığı

modern toplumlarda bireylerin belirli amaçlar doğrultusunda planlı ve programlı bir biçimde yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu da ancak okul ile sağlanabilir (Fidan ve Erden, 1998, 61).

Okul, bireylerin eğitilmesi işlevini üstlenen kurumdur. Okullarda bir grup öğrenciye toplumun ve bireyin ihtiyaçlarına göre önceden hazırlanan programlar doğrultusunda öğretim faaliyetleri sunulur, öğrencilerde istenilen davranış değişikliği meydana getirilmeye çalışılır (Fidan ve Erden, 1998, 61).

Okul, çağdaş örgütsel yaşamımızın öğrenciler için öngördüğü zorunlu ortamlardan biridir. Ailelerin çocuklarına yapacakları yatırımın bir aşamasında okul seçme süreci ile karşı karşıya gelmeleri kaçınılmazdır (Açıkalın, 2003, 193).

Eğitimin işlerlik kazanmasında okulun rolü küçümsenemezdir. Çünkü okul, aile gibi toplumun yetişkin otoritesini temsil ederek aile ile başlayan eğitimi devam ettirmek ve geliştirmek durumundadır. Okulun görevi sadece bilgi vermek, öğrenciyi zihnen eğitmek ve öğretmek değil; aynı zamanda öğrencilerinin fikir ve iradesini, duygu ve düşüncelerini eğiterek sağlam şahsiyetli insanlar yetiştirmektir (Şener, 1998, 192; Tezcan, 1997, 204).

Okulun bireyler ve toplum için çok önemli işlevleri bulunmaktadır. Okullar şu işlevleri yerine getirmektedirler (Havighurst, 1973; akt. Kale, 2003, 81; akt. Aydın, 2003, 11):

- 1) Kişilerin kendilerini geliştirmelerine ve toplumsallaşmalarına olanak sağlamak
- 2) Kişilere bir meslek, vatandaşlık ve aile üyeliği kazandırmak
- 3) Toplumun ekonomik zenginliğinin artmasına katkıda bulunmak
- 4) Toplumsal sorunların çözümünde yardımcı olmak

John Dewey, okulun işlevlerini farklı bir açıdan açıklamıştır (Tezcan, 1997, 211):

Basitleştirme: Okulun önemli işlevlerinden biri, karmaşık bilgileri basitleştirmek ve çocuğa basit, sade bir çevre yaratmaktır.

Temizleme: Mevcut çevrenin çocuğun zihinsel alışkanlıklarını etkileyen değersiz, işe yaramaz, zararlı özelliklerini olanaklar ölçüsünde ortadan kaldırmaktır.

Denge kurma: Okul, toplumsal çevrede çeşitli öğeleri dengeleştirir ve bireyi içinde doğduğu en yakın toplumsal grubun sınırlamalarından kurtarmak ister ve onu daha geniş bir çevre ile temasa geçirir. Onu topluluktan toplum hayatına ulaştırır. Bu suretle her bireye bir denge sağlamış olur.

Okullar verilen eğitim düzeyi ve niteliğine göre anaokulu, ilkokul, lise, meslek lisesi, yüksek okul ve üniversite gibi çeşitli adlar alabilir. Bu okulların her birinin kendine özgü amaçları, eğitim programları ve öğretim yöntemleri vardır (Fidan ve Erden, 1998, 61).

İlköğretim, eğitim sisteminin en önemli aşamalarındandır. İlköğretimin önemi ve öğrenciye kazandırdıkları tartışılmazdır. Bu eğitim kademesinde çocuklara toplum içinde diğer bireylerle uyum içinde yaşama kural ve becerileri ile yaşamlarını daha iyi bir biçimde sürdürmeleri için gerekli temel bilgi ve beceriler kazandırılır. Bu nedenle tüm ülkelerde ilköğretim çocuklar için zorunlu hale getirilmiştir.

Ortaöğretim, ilköğretime dayalı en az üç yıllık öğrenim veren genel, mesleki-tekniik öğretim kurumlarının tümünü kapsamakta ve çeşitli programlar uygulayan liselerden oluşmaktadır. Ortaöğretim kurumları öğrencinin; Türkiye Cumhuriyeti'nin milli ahlakını benimsemiş ve olumlu bilim anlayışı kazanmış, çalışkan, yararlı bir yurttaş olarak yetişmesini, müfredatı programlarla saptanan ve yüksek öğrenimi izlemek için gerekli bulunan bilgi ve kültür düzeyine erişmesini, bilgilerini uygulama alanında kullanma yollarını öğrenmesini ve ileride meslek seçmesini kolaylaştıracak surette yeteneklerinin geliştirilmesini, iyi alışkanlıklar, maharetler kazanmasını, ruhça ve bedence sağlam olmasını amacı saymaktadır (MEB, 1964).

İlköğretim ve ortaöğretimin farklı toplumsal yapıları çocuğun toplumsallaşmasında farklılık gösterir. İlköğretimin ilk kademesinde öğrenci, tek bir sınıfta genellikle tek bir öğretmenin denetimine girmekle birlikte, ortaöğretim ve ilköğretim ikinci kademe öğrencisi, birden çok sınıfta çok sayıda farklı cinsten öğretmenle karşılaşır. Öğrencinin bu durumda, uyarlama

sorunu önem kazanır. Daha geniş ve karmaşık ilişkiler ağı, çocuğun uyarlanmasında güçlükler yaratabilir. Burada artık öğrenciden yetişkin yaşamı için gerekli bilgi ve becerileri elde etmesi beklenir (Tezcan, 1997, 209- 210).

Okulun özellikle zorunlu eğitim sonrası için en önemli işlevlerinden biri de; bireye meslek kazandırmak ya da meslek seçimine yardımcı olmaktır. Bir öğrenci seçtiği okulla büyük ölçüde ilerideki mesleğini ve hayatını da seçmiş olmaktadır. Çünkü öğrencinin okuduğu lise, onun eğitim düzeyinden sınavlarda alacağı puanlara kadar pek çok hususu etkiler. Üniversiteye girişte mezun olunan okul ve seçilen alan çok önemli olduğu için, yapılan lise seçimi bir anlamda üniversite ve meslek seçimi konusunda belirleyici olacaktır.

Eğitim ve Aile

Toplumun evlenme ve akrabalık kurumunun toplumsal birimi ailedir. Aile iki karşıt cinsin yaşamlarını birlikte sürdürme kararını gerçekleştirilmesiyle oluşur. Bu birlikte yaşama isteğine sonradan çocuklar da katılır. Böylece aile ve ailenin akrabaları çoğalır. Aileler, toplumun kültürel değerlerini çocuklarına aktararak, bunları gelecek kuşaklara taşımaktadır (Başaran, 1996, 56).

Eğitim, toplum ve toplumsal kurumlarla etkileşim içerisindedir. Toplumdaki değişimler ve toplumsal kurumlar eğitimi etkilemektedir. Eğitimin etkilendiği toplumsal kurumların başında aile gelmektedir. Çünkü aile bireyin dünyaya geldiği andan itibaren kendisini içinde bulduğu ve üyesi olduğu ilk toplumsal kurumdur.

Kişinin topluma hazırlanması ve kazandırılmasında ailenin önemi büyüktür. Bir birey, aile içerisinde nasıl eğitilip yönlendirilirse, hayatı boyunca bu eğitim ve yönlendirmenin etkisi altında kalır, ona göre yaşar ve davranır. Ailenin başlıca görevleri çocuğuna eğitim vermek, toplumsallaşmasını sağlamak ve kültürel değerleri aktarmaktır (Şahin, 1997, 33-38).

Ailenin eğitim açısından işlevleri incelenirse şu özellikler dikkati çeker:

Toplumsallaştırma işlevi: Çocuğun kişiliğinin oluşumu ve karakterinin biçimlenmesi ailede başlar. Anne ve babanın davranışlarını kendine model alan ve taklit eden çocuk, istenen ve istenmeyen davranışları onlardan öğrenerek, kendini bu doğrultuda yönlendirir ve bu şekilde toplumsallaşmaya aile içerisinde başlamış olur. Toplum, aile aracılığıyla yeni yetişen kuşaklarını toplum üyeliğine hazırlar (Uras, 2002, 218).

Çocuğun öğrenme deneyimleri iki temel kurum tarafından güçlü bir şekilde etkilenmektedir: Aile ve okul (Uras, 2002, 218). Ailenin çocuğa karşı tutumu, çocuğun kişiliğinin oluşumunda ve karakterinin şekillenmesinde büyük önem taşır. Çocuk ilk beş ve altı yıl içerisinde ailede eğitim aldıktan sonra, aile toplumsallaştırma görevini okul ile paylaşmaya başlar.

Aile ve okulun çocuk üzerindeki etkisi karşılaştırıldığında, ailenin birçok konuda daha etkili olduğu görülmektedir. Birincisi, çocuklar ilk öğrenme deneyimlerini okulda değil ailede edinirler. Çocuklar, aile içinde doğarlar ve birçok şeyi ilk olarak aileden öğrenirler. İkincisi ailenin tarihsel açıdan önceliğe sahip olmasıdır. Formal eğitimin evrensel deneyimleri ancak bir yüzyıl kadar eski iken, ailenin evrensel deneyimleri insanlığın kendisi kadar eskidir. Üçüncüsü ise, çocukların gelişme ve başarısını biçimlendirmede ailenin özel önemidir. Bir çocuk zamanının çok büyük bir kısmını ailesinin yanında geçirir. Çocuk büyüdükçe çevre ile ilişkisi artar ancak çocuğun arkadaşları ve çevresinin oluşumunda ailesinin kim olduğu önemlidir. Çocuğun zevklerinden, okudukları ve izlediklerine kadar her şeyin üzerinde ailenin büyük etkisi vardır. Çünkü çocuk en fazla ailesindeki bireylerin yaptıklarını örnek olarak alır (Uras, 2002, 218-220).

Eğitim işlevi: Günümüzde çocuğun eğitim işlevi büyük ölçüde eğitim kurumları tarafından yürütülmektedir. Okula giriş yaşı düşmüş, çıkış yaşı yükselmiştir. Bu nedenle okul, çocuğun yaşamının büyük bir kısmını doldurmaktadır (Tezcan, 1997, 143). Ancak bu duruma rağmen, ailenin eğitim işlevi çocuğun üzerinden tamamen kalkmış değildir. Çocuğun eğitiminde ailenin verdiği eğitimin önemi çok büyük olduğundan okul ve aile işbirliği çok önemlidir.

Okul ve Aile

Çocuğun toplumsallaşmasında en önemli iki kurum okul ve ailedir. Okula gitmeden önce birçok çocuğun yaşamında ana ve baba tek otorite simgesidir. Çocuk okula gidince ana-baba, çocuk üzerindeki otoritesini okul ile paylaşmaya başlar (Tezcan, 1997, 148). Bu yüzden bu iki farklı eğitim kurumunun birbirleriyle ilişkili ve birbirlerini tamamlayıcı bir eğitim programı uygulamaları çocuk açısından çok önemlidir (Şener, 1998, 197). Ayrıca okulun belirlenen amaçlarına ulaşabilmesi için, öğrencinin içinde yaşadığı ailenin de okulda verilen formal eğitim sürecine katılması ve destek vermesi gerekmektedir (Aydın, 2005, 162).

Birçok araştırma, okulda ve ailedeki toplumsallaşma farklılıkları yüzünden, çocukların aileden okula geçerken, gençlerin de okuldan meslek hayatına geçerken okul şoku veya pratik şoku diye adlandırılan önemli davranış sarsıntıları geçirdiklerini tespit ederek çözüm yolları aramaya başlamıştır. Eğer çocuğun ilk toplumsallaştığı yer olan aile ile ikinci toplumsallaşma yeri olan okul uyum içinde ise, çocuğun başarılı bir okul hayatı olacak demektir, ancak bu kurumlar arasında uyumsuzluk var ise o zaman da çocuğun okul hayatında ve dolayısıyla da ileriki yaşamında başarılı olması güçleşecektir (Ergün, 1994, 136). Bu nedenle ailelerin öğrenci için bu uyumu sağlayabilecek okulları seçmeleri çok önemlidir.

Aileler, çocuklarını yasalar çerçevesinde dilediği gibi yetiştirme hakkına sahiptirler. Ana-babaların bu hakkı yine yasaların koruması altındadır (Başaran, 1996, 57). Bu yüzden ailelerin, çocuklarının eğitim alacağı eğitim kurumlarını seçebilme özgürlükleri vardır. Ancak çocuklarının eğitimi için en uygun okulu seçmek anne ve babanın çok zor ve bir o kadar da önemli bir kararıdır. Çocuk için doğru eğitim kurumunun seçilememesi çocuğun tüm hayatını olumsuz bir biçimde etkileyebilmektedir.

Okul Seçimi

Hayatımız yaptığımız çeşitli seçimler sonucu şekillenir. Filozoflar ve ekonomistler seçme sürecinde nasıl bir yol izlediğimiz konusuna büyük bir önem vermişlerdir. Fakat seçim yapmak kişiye özgüdür. Kimi seçimi titizlikle, kimisi de çok az düşünerek yapar. Sıklıkla kendimizi otomatik pilota bağlar ve geçmişte yaptığımız ve gelecekte yapacağımız seçimlerin farkında bile olmayız (Carlson, 1996, 217). Ancak bireylerin hayatları için son derece önemli olan okul seçimi konusunda dikkatli ve bilinçli olmaları oldukça önemlidir.

Okul seçimi konusu özellikle ABD, İngiltere, İrlanda, Hollanda, Kanada, Japonya gibi gelişmiş ülkelerde 1980 ve sonrasında oldukça popüler bir konu haline gelmiştir (Hunter, 1991; Morgan, Dunn, Seamus, Cairns ve Fraser, 1993; Carlson, 1996; Jeynes, 2000; Aydın, 2000). Çünkü bu ülkelerde öğrencilere birçok okul seçeneği sunulmaktadır.

Okul seçimi kavramı en basit şekliyle “semt sınırlarının ötesinde bulunan devlet okullarını seçebilme hakkı” olarak tanımlanmaktadır (Howe, Eisenhart ve Betebenner, 2002; akt. Sander, 2004). Veliler ikamet edecekleri yeri seçerek bir anlamda okul seçimi de yapmaktadırlar. Seçim politikası bölge sınırlarını ortadan kaldırarak öğrencilere ailelerinin yaşam masraflarını karşılayamayacakları bölgelerde okuma imkanı sağlar. Seçimle birlikte velilere ve öğrencilere okul çeşitliliği sağlanmış olur (Howe, Eisenhart ve Betebenner, 2001).

İngiltere’de 1981-1988 Eğitim Reform Kanunu’nun ailelere, çocuklarının okul seçimi için daha çok seçenekler vermesiyle birlikte, okul seçimi bu ülkede tartışılmaya başlanmıştır (Hunter, 1991). Morgan ve diğerlerine (1993) göre çocuklarının eğitimi için seçim yapmaları konusunda anne-babalara giderek daha çok sunulan teşvik; İngiltere’nin son yıllardaki eğitim politikasının en temel hedeflerinden birisidir. Bu katılımın çok önemli bir unsuru; ailelerin çocuklarını hangi okula göndermeleri gerektiğine yönelik daha yüksek seçim şansı tanıyarak, onları eğitim üzerinde daha çok denetim sahibi olmaları için teşvik etmektir.

Okul seçimi konusu özellikle Amerika'da büyük önem kazanmış ve bu konuyla ilgili birçok çalışma yapılmıştır. Amerika'da hem okul bölgesi hem de eyalet düzeyinde okul seçim programları artarak gelişmekte ve uygulanmaktadır. Amerika'da 1960'larda alternatif okulların çoğaldığı gözlenmiştir. 1970'lerde okul seçimine olanak sağlayan asıl hareketlerden birini miknatis okulları oluşturmuştur (Carlson, 1996, 224). Miknatis okulları özel bir tema ya da öğretim yöntemine dayalı eğitim veren, toplumun hızla değişen taleplerine ayak uydurmaya ve ırk ayrımcılığını önlemeye yönelik olarak kurulmuş olan okullardır (Inger, 1991; Klauke, 1988; akt. Aydın, 2002, 131-132). 1981'de alternatif okulların sayısı tahmini olarak üç milyon öğrenciye hizmet veren on bine yakın okula ulaşmıştır. Bu gelişmeler sonucunda, 1980'lerde devletin eğitim politikalarında daha önceki seçenekleri genişleten ve okul seçimiyle ilgili daha geniş tecrübeler edinilmesini sağlayan düzenlemelere gidilmiştir (Carlson, 1996, 224).

Amerika'da okul seçimi ile ilgili çeşitli modeller ya da yaklaşımlar oluşturulmuştur. Bu modelleri inceleyecek olursak;

Öğrenci başına ödenek (voucher) planı: Bu plana göre, devlet bazı öğrencilere veya okullara para yardımı yaparak okul seçimini desteklemektedir. Verilen ödenek sayesinde öğrenciler seçtikleri okullarda okuyabilmektedirler. Bu paralar belli koşullar sağlandığında verilmektedir. Devlet ödeneği alan öğrenciler bunun karşılığında belli bir ders başarısı, okul devamlılığı ve akademik gelişme göstermelidir. Bunlara ek olarak ailelerinin de özel okul tarafından belirlenen velilerle ilgili kriterleri yerine getirmeleri gerekmektedir (Carlson, 1996, 224–225).

Sözleşmeli okullar: Sözleşmeli okullar ilk olarak 1991'de Minnesota'da kurulmuş ve diğer eyaletlere yayılmıştır. Bu okullar devlet ödeneklidirler. Öğretmenler ve okul yöneticileri kendi okullarını yaratma şansına sahip olurlar. Bu okulların devletin belirlediği kriterlere ulaşmaları gerekir (Carlson, 1996, 225-226). Sözleşmeli okullar öğrenci, veli ve kamu eğitimcilerine, yarışmanın yeni eğitim idealleri getireceği düşüncesine dayalı olarak kamu okulu alternatifi sunmaktadır. Ancak sözleşmeli okullar ABD kamu okul reformu hareketinde en tartışmalı ve belirsiz alanlardan birini oluşturmaktadır (Aydın, 2002, 101-102).

Bölgesel seçim: Bölgesel seçim velilere ve çocuklarına buldukları bölge sınırlarının içerisinde yer alan okullardan birini seçme fırsatını sunar. Veliler okul seçimlerini içeren bir liste hazırlarlar. Genel olarak son yerleştirme mevcut olan boşluklar, ırk ayrımcılığını önlemeye yönelik gereksinimler ve iyi yetişmiş öğrencilerin belli okullara yığılmasını önlemeye yönelik tedbirler gözetilerek yapılır. Fakat bu seçim şeklinin başarıya ulaştığı çok az örnek vardır (Carnegie Foundation Report, 1992, akt. Carlson, 1996, 226).

Eyalet düzeyinde seçim: Eyalet düzeyinde seçim velilere ve öğrencilere okul bölgesi dışında seçim yapma fırsatını sunar. Bu seçim modelinde de, bölgesel seçimde olduğu gibi sınırlamalar vardır. Bu sınırlamalardan en çok gözetilen ikisi; okullardaki mevcut boşluklar ve korunmak istenen ırksal denge seviyesidir. Eyalet meclisleri tarafından gördüğü destek sürekli artmasına rağmen bu model, veliler tarafından pek fazla kabul görmemiştir. Genel olarak her bir eyaletteki öğrencilerin yaklaşık % 1'lik kısmının buldukları bölge dışındaki okullara gitmesi buna kanıt olarak gösterilebilir. Mevcut boşluklarındaki yetersizliklere ve ırkçılık karşıtı gereksinimlere ek olarak velilerin kendi bölgelerindeki okullardan duydukları memnuniyetin de bu modele olan sınırlı katılımın başlıca sebeplerinden biri olduğu söylenebilir (Carnegie Foundation Report, 1992; akt. Carlson, 1996, 227). Ayrıca birçok eyalet yapılacak okul seçimlerini gerçeğe dönüştürmeyi sağlayacak taşıma yardımı, velilerin kanaat sahibi olmalarını sağlayacak tutarlı ve yeterli bilgilendirme hizmeti gibi konularda başarısız olmuşlardır. Dolayısıyla, velilerin bilinçli bir şekilde eyalet düzeyinde seçim modelinden faydalanmaları zorlaşmıştır (Carlson, 1996, 226-227).

Kontrollü seçim: Kontrollü seçim, ırk ayrımcılığının ortadan kaldırılmasına yönelik bir seçim şeklidir. Bu model, ailelere ırksal dengeyi bozmadıkları müddetçe çocuklarının gideceği devlet okulunu seçme imkanı verir (Carlson, 1996, 227).

Ev okulları: Libermann (1989, akt. Carlson, 1996, 228) ev okullarının devlet okullarının yüklerini azaltmak için bir yol olduğunu söylemektedir. Genel olarak ev okulları, zorunlu eğitim yükümlülüklerinin ailenin yaşadığı ev ortamında yerine getirilmesi olarak tanımlanabilir. Ev okulları genel olarak

devletin mecbur kıldığı katılım kuralları ve müfredat gereksinimlerini yerine getirmek zorundadır. Liberman (1989; akt. Carlson, 1996, 228) ev okulları için dört eğitimsel argümandan bahsetmektedir:

1. Çocuk üzerindeki en önemli eğitimsel faktör ailedir.
2. Okulda eğitilen çocuklar öğretmenlerinin kontrolü dışında akranlarından gelecek baskılara yenilme eğilimindedirler.
3. Çocuğun sosyal ve duygusal gelişimi için en önemli faktör ailedir.
4. Ev okulları sosyal gelişmeyi destekler.

Bazı eğitimcilerin yakınmalarına rağmen ev okulu taraftarları çocuklarının hayata sosyal ve duygusal açıdan daha iyi hazırlandıklarını savunmaktadırlar (Carlson, 1996, 228 - 229).

İngiltere ve Amerika'da başlayan okul seçimi tartışmaları diğer ülkelerde de etkisini göstermiştir. Örneğin İrlanda'da İngiltere'deki okul seçim tartışmalarından etkilenen ülkelerdendir. Bu ülkede, 1980'lerin ortalarından önce ailelere belli bir dereceye kadar seçim özgürlüğü tanıyan ancak bunu oldukça sınırlayan bir eğitim sistemi varken, okul seçimi tartışmalarının etkisiyle ülkede geleneksel eğitim sistemlerinin dışına çıkılarak alternatif okullar açılmış ve böylece ailelere ve öğrencilere yeni seçim olanakları tanınmıştır (Akenson, 1973; Dunn ve Morgan, 1991; akt. Morgan ve diğerleri, 1993). Okul seçimi tartışmaları aynı şekilde birçok ülkede eğitim sistemini etkilemiş, alternatif okullarla aileler ve öğrencilere yeni haklar tanınması sağlanmıştır.

Jeynes'e (2000) göre okul seçimi şu üç sebepten dolayı çoğu eğitimci için ilgi çekici bir konu haline gelmiştir:

1. Özgürlük (ailelerin çocuklarına okul seçmekteki özgürlüğü)
2. Kontrol-denetim (ailelerin çocuklarının okuyacakları okulu seçmede sahip oldukları daha fazla gücün verdiği his)
3. Eğitimsel kalite

Jeynes'e göre okul seçiminin bu kadar çok ilgi çekmesinin en önemli nedeni, okul seçiminin okul kalitesinin artmasına yaptığı katkıdır. Friedman

(1994) Şu ıkarımı yapmıştır: “Seçim bir yarıŐı doğurur. Yarış ise eŐitlięi doğurur” (Akt.Jeynes, 2000).

Okul reformuyla ilgili çalıŐmalarda Meier (1992a; akt. Jeynes, 2000) “Bu önemli olayı seçim olmaksızın gerçekleştirmek imkansızdı. Seçim gereklidir ancak yetersiz bir n gerekliliktir.” demiştir.

Ülkemizde ise öğrencilerin ve ailelerin seçim Şansı büyük lde kısıtlanmış ve sınırlandırılmıŐ durumdadır. Çünkü lkemizde bulunan liseler, Milli Eğitim Bakanlığı’nın yayınladığı yöneltme-yerleştirme planında belirtilmiş okullar ve mahallerden ğrenci kabul etmektedirler. Liseler bu plan dışındaki okullardan veya bölgelerden ğrenci kabul edemez.

Gerek lkemizde gerekse dünyada her yıl okula başlayan, okul deęiŐtirmek zorunda kalan binlerce ocuk ve ailesi, okul seçme sürecinde bilgi yetersizliğinden kaynaklanan bir kayęı ve stres yaŐamaktadır. Tüm ailelerin çabası, çocuklarını “iyi bir okulda okutmak” tır (Açıkalın, 2003, 193). Bu yüzden birçok ğrenci ve ailesi için okul seçimi oldukça önemli bir konu haline gelmektedir.

Okul Seçim Kuramları

Okul seçim kuramları felsefe, ekonomi, sosyoloji ve politik bilimler gibi farklı disiplinler açısından ele alınabilir. Bu kuramları incelersek (Carlson, 1996, 221-224; akt. Aydın, 2002, 21-23):

Felsefi kuram. Kane (1992) okul seçiminin felsefi temellerini incelemiştir. Kane’e göre “okullarla ilgili bir seçim yaptığımız zaman insan ruhu ve zekasının temellerini ilgilendiren konularda çeşitli bağlılık ve varsayımların da çerçevesini yaratırız”. Bu bağlamda, insan ruhu bizim nihai kendiliğimiz, dünyamız ve ahlaki sorumluluklarımıza ait kavramlaŐtırmalarımızla ilgilidir. Okullar bu kavramlaŐtırmanın biçimlenmesinde temel bir rol oynar. Çünkü okulun doğası gereği okul ve okulun içinde yer aldığı toplum, belli değerleri ve bunlara karşıt değerleri az

çok vurgular. Böylece seçim konusunda öğrencinin nasıl öğreneceğinden çok, ne öğreneceği üzerinde durulmaktadır. Kane'e (1992) göre okullarda bireylerin ruhsal ve entelektüel kapasitelerinin ortaya çıkarılmasına kim kılavuzluk edecektir? Temelde okul seçimi, bireyin ve devletin hak ve yetkilerine saygı konusunda açıklık gerektirir.

Demokratik sistemlerde bütün çocukların yeterli eğitimi almaları ve bu eğitim hakkının korunması baskın bir rol oynar. Demokrasi dışı yönetim sistemlerinde devlet hangi eğitimsel seçimlere izin verileceği konusunda farklı varsayımlara sahiptir. Demokratik toplumlarda devlet hem hakları koruyucu hem de olanakları sağlayan bir rol oynayarak, bir yandan yurttaşların entelektüel gelişimini sağlarken diğer yandan da eğitsel seçimler konusunda bir denge sağlar. Okul seçimi gibi yeni eğitim politikaları hem bireysel hem de yurttaş olarak sağlanan gelişmeyi test etmelidir. Okul seçimi düşüncesi basit bir çekiciliğe sahiptir ve okul reformunda izlenecek hızlı bir yol olarak görülebilir. Ancak Kane (1992) belli ekonomik ve politik gelişimler için entelektüel sermaye yaratılmaya kalkışılmasının demokrasinin ruhunun kaybolmasına yol açacağı konusunda uyarılarda bulunmaktadır.

Ekonomik kuram. Entelektüel sermaye düşüncesi ekonomik düşünceye çok uygun düşmektedir ve bu düşünce okul seçimi hareketinin de merkezini oluşturmaktadır. Okul seçiminin yararları açıklanırken ekonomi ve pazarlama alanının kavramları ve sözcükleri kullanılmaktadır. Tüketici, yarışma, etkililik, mükemmellik, arz ve talep, ürün gibi kavramlar ekonomistlerin diline özgüdür.

Elmore (1988) eğitim seçimlerinin iki boyutunu tartışmıştır. Talep eden tarafın, eğitim ürününün belirlenmesinde temel bir rol oynaması gerektiğini düşünür; arz eden tarafın ise tüketicinin taleplerine belli bir özerklik ve esneklik içinde yanıt verilmesi gerektiğini savunur. Şu anda tüketiciler (aileler ve vergi ödeyenler), ABD eğitim sisteminde doğrudan satın alıcılar değildirler. Ayrıca, tüketiciler ve hizmet sağlayanlar okul sisteminin yapısı ile işleyişine karar verme özerkliğine de sahip değildirler. Okullar, yerel kurullar ve profesyonel yöneticiler tarafından federal ve eyalet düzeyinde oluşturulmuş politikalar çerçevesinde yönetilmektedirler.

Kamu seçimi kuramı. Weeres (1988) bu kuramda toplumların ve okulların kendi öz yararlarını arttırmak için çalışmaları gerektiğini önerir. Bunun kanıtı olarak da pek çok toplumda kaliteli okullar üzerinde önemle durulmasını gösterir. ABD’de pek çok okul iyileştirme konusu ile uğraşmakta ve çabalarını duyurmak için çeşitli etkinlikler düzenlemektedir. Bu çabalar iş dünyasının liderleri tarafından da teşvik edilmektedir. Ancak bu tür yarışmalar özellikle eyalet düzeyinde eğitsel kararların merkezileşmesi doğrultusunda büyük baskı yaratmıştır.

Yerelleştirme kuramı. Yerelleştirme kuramı okul seçimi kuramına bazı katkılar sağlamaktadır. ABD Eğitimde Politika Araştırma Merkezi (1990) yerelleştirmenin okulların iyileştirilmesinin bir aracı olduğunu belirtmiştir. Yerelleştirme hareketi öğretim ve öğrenmede nihai sorumluluğun ailede olduğuna ilişkin tartışmalarla ivme kazandırmıştır. Okul düzeyinde öğretimle ilgili kararlara öğretmen, öğrenci ve ailelerin katılması anahtar durumundadır.

Okul seçimini savunan farklı kesimler, okul seçimi politikalarını açıklamak ve gerekçelendirmek için bu kuram ve bakış açılarını kullanmaktadırlar. Aynı zamanda bu kavrama karşı olan kesimler de kuram yandaşlarının iddialarını çürütmek için bu yaklaşımlara başvurmaktadır (Carlson, 1996, 221; akt. Aydın, 2002, 21):

Okul Seçimi Taraftarları ve Görüşleri

Okul seçimi tartışmalı bir halk eğitim reformudur (Howe ve diğerleri, 2001). Okul seçimi konusunun tartışıldığı ülkelerde bu konunun taraftarları olduğu gibi karşıtları da bulunmaktadır. Her iki tarafın da görüşlerini bilmek, okul seçimini anlamak ve okul seçimini doğru uygulamak açısından önemli ve gereklidir.

ABD’de okul seçimi hareketinin taraftarları genellikle liberaller, muhafazakarlar, dini liderler, sivil hak savunucuları, ekonomistler ve politikacılarıdır. Bu gruba bakıldığında aynı şeyi savunmaları zor gibi görüne de onlar mevcut okulların Amerikan toplumunun ilgi ve gereksinimlerini

yansıtmadığına, okul seçimi yaklaşımı ile okulların değişmeye zorlanabileceğine inanmaktadırlar (Carlson, 1996; akt. Aydın, 2002).

Yine bu grup, kamu okullarının çok büyük ve aşırı derecede bürokratik hale geldiklerini ve bu nedenle öğrencilerin gereksinimlerini karşılayamadıklarını belirtmektedirler. Öğretmenler ise öğrencilerin gereksinimlerinden çok maaşlar dışında sağlayacakları ek gelirlerle ilgilenmektedirler (Carlson, 1996; akt. Aydın, 2002).

Seçim taraftarları, seçim sürecinin eşitsizliği azaltacağı fikrini savunmaktadırlar (Moore ve Davenport, 1989c; akt. Jeynes, 2000). Seçim taraftarlarına göre seçim özellikle azınlıklar ve yoksullar için daha önemlidir. Okul seçimi gücün yeniden dağıtımına anlamına gelecektir (Carlson, 1996; akt. Aydın, 2002).

Seçim taraftarlarına göre okul seçiminin, bazı dezavantajlar içermekle beraber, öğretmenler, öğrenciler ve aileler arasındaki arz-talep ilişkileri aracılığıyla, hem okul hem öğrenci hem de aile üzerinde oldukça olumlu etkileri bulunmaktadır. Bunları ayrı ayrı alt başlıklar altında incelersek;

Seçimin okullar üzerindeki olumlu etkileri. Carnegie Kurumu Raporu'na göre (1992) okul seçimi hareketini destekleyenler seçimin, okulların iyileştirilmesindeki asıl öge olduğu iddiasını temel alırlar (Akt. Carlson, 1996).

Seçim taraftarları öğrenci ilgi ve ihtiyaçlarının geleneksel halk okullarındaki yaklaşımın tersine seçim okullarında daha iyi karşılanacağını ve eşitsizliklerin azalacağını savunmaktadırlar (Howe ve diğerleri, 2001).

Okul seçimi taraftarlarına göre, rekabet okul kalitesini yükselten güçlü bir etkidir. Seçim okullarındaki öğretmen ve yöneticilerin tutum ve davranışları, rekabetin okullaşmayı nasıl etkilediğini göstermektedir. Seçim okulları, hayatlarını sürdürebilmek için öğrencileri etkilemek zorundadırlar. Bu okulların bazıları ayrıcalıklı ve kaliteli oldukları için ünlü olsalar da hepsinin birden en iyi olduklarını iddia etmek gibi bir şansları yoktur. Fakat her okul onlara kimlik kazandıracak, ailelerin ve öğrencilerin ilgisini çekecek bazı şeyler sunabilir. Örneğin özel müfredat, sosyal iklim, ek faaliyetler, v.b. Bir

okul, öğrencilerini elinde tutabilmek ve dışardan da öğrenci alabilmek için bir kimlik oluşturduktan sonra, bu kimliğini tanıtmalı ve reklamını yapmalıdır (Hill, 1996).

Okullar kendilerine kimlik kazandırırken onları farklı kılabilecek misyonlar edinmelidirler. Bu misyon okulda çocukların ne gibi deneyimler kazanacağı ve okuldan ayrıldıktan sonra ne yapabilecekleri üzerine odaklanmalıdır. Okuldaki her bir personel, bu misyonu yerine getirmek için güçlü bir güdüye sahiptir ve okuldaki diğer personelin de bu amacın yerine getirilmesi için katkıda bulunacağından emindir. Bu misyon aynı zamanda ailelere de açıklanabilir kolaylıkta olmalıdır. Seçim okulu böyle bir kimlik kurduğunda, programda oluşabilecek aksamalara karşı okul personeli de güçlü bir güdüye sahip olacaktır (Hill, 1996).

Ekonomik varlığını sürdürmeye yönelik talepler öğretmenleri okulun bir bütün olarak sergilediği performansa yani okul başarısına odaklanmaktadır. Eğer bir okul, o okula katılmak isteyen öğrencilerin azlığından ötürü kapatılmaya zorlanırsa, öğretmenler yeni iş bulmak zorunda kalacaklardır ve sınıflarındaki öğretim başarılarının hiçbir önemi kalmayacaktır. Bu yüzden öğretmenler, yaptıkları işin okulun misyonu ile içiçe olmasına, okulun zayıflıklarını tanımlamaya, diğer öğretmen arkadaşlarına yardımcı olmaya ve okulunun üretim ve ününe zarar vermeyecek öğretmen performans değişimlerinin sağlandığına emin olmaya yönelik güdülere sahip olacaklardır (Hill, 1996).

Personel, işlerinin devamlılığının kendi performanslarına ve arkadaşlarının performanslarına bağlı olduğunu bilmektedir. Bu yüzden belirli bir sınıf iyi gitmezse veya bir öğretmenin performansında bir düşme ortaya çıkarsa hemen diğerleri gerekli yardımı yapmaya çalışmaktadır. Öğretmenler, öğrenci performansı ile de çok ilgilidirler çünkü öğrenci performansındaki düşüş okulun ününe büyük zarar verebilir. Herhangi bir sebepten oluşabilecek öğrenci popülasyonu değişiminde bile, seçim okulundaki öğretmen ve yöneticiler öğrenci performanslarının aynı seviyede kalabilmesi için güçlü bir güdüye sahiptirler (Hill, 1996).

Tersine, mecburi katılım halk okullarındaki personelin ise okullarındaki performans düşse bile işlerini kaybetme korkuları yoktur, nasıl olsa civarda öğrenciler olduğu müddetçe bu öğrenciler bu okullara katılacaklardır. Eyalet, okulun kapanmasına karar verse bile, öğretmenler ve yöneticiler yerel sistemdeki benzer bir okula atanacaklardır. Okulun ünü bir saygı kaynağı olabilir fakat insanların geçimleri o okulun ününe bağlı değildir (Hill, 1996).

Halk okullarındaki başarısız öğrenciler, okulun gidişatına hiçbir etki etmezler. Ciddi bir öz değerlendirmenin zorlayıcı karşılaştırmalara öncülük edeceğini bilen seçim okullarındaki personelin, öğrenci performanslarındaki düşüşün veya okuldan ayrılma oranlarındaki artışın sorumluluğunu üstlenmeye dair güdüleri vardır (Hill, 1996).

Çok sayıda başvurusu olan seçim okulu sayısı azdır. Seçim karşıtlarına göre bu gibi okullar bir öğrenciyi akademik ya da davranışsal bir sorun çıkaracağına dair bir işaret gösterdiğinde reddedebilir. Böylece seçim okulları toplumun her tabakasına hizmet veren okullardan ziyade kaymak tabakadan öğrenci alan okullar haline gelir. Fakat rekabetsel bir durumda, az tercih edilen seçim okulları böylesi bir lükse sahip olamazlar. Seçim okullarındaki personel bütün öğrencilere, akademik yetenekleri ya da tavırları her ne olursa olsun aynı eğitimi ve davranışı vermek zorundadır (Hill, 1996).

Hill'e (1996) göre okul seçimi olanakları arttıkça insanlar çocuklarını buldukları bölgelerin dışındaki okullara göndermeye başlamışlardır. Bu yüzden okullar civar bölgenin beklentilerini karşılayıp aşmak için daha çok çaba harcamakta ve kendilerini geliştirmeye çalışmaktadırlar.

Seçimin aileler üzerindeki olumlu etkileri. Aileler genellikle çocuklarının eğitimleriyle ilgili önemli kararların alındığı mekanizmaların dışındadır. Aileler çocuklarının hangi okullara gideceklerine, hangi öğretmenlerden eğitim alacaklarına, hangi konulara ne zaman ve nasıl çalışacaklarına, ne gibi şeylerin öğretileceğine, hangi eğitimsel amaçlara ulaşılabileceğine dair söyleyecek az söze sahiptirler. Seçim yapmaya izin vermek ailelerin çocuklarının eğitimleriyle ilgili önemli kararlar alınmasında daha etkin rol oynamalarını sağlayacaktır (Raywid, 1987).

Seçimi savunanların çoğu aileleri okul personeli tarafından hesap verilen ve korkulan tüketiciler haline getirmenin önemini vurgulamaktadır. Ailelerin çocuklarını bir seçim okulundan alma ihtimali, öğretmenler ve yöneticiler için güçlü bir motivasyondur. Aynı ihtimal eğer okullar bu ailelerin çocuklarına yanlış davranır veya önemsemezse, okul üzerinde etkili bir yaptırım uygulamasına olanak sağlar. Fakat aileler ve seçim okulu arasındaki bağlantılar sıradan bir ekonomik ilişkiden çok daha karmaşıktır. Çoğu aile için bir okul seçmek, aile doktoru seçmekten, veteriner seçmekten, manav dükkanı seçmekten çok daha önemlidir. Ailelerin bir tüketici olarak statüsü önemlidir fakat bu statü sadece aileler ve çocuklar, çocuk ve okul arasındaki güvenilir ilişkilerin kurulmasına yönelik bir kaynaktır (Hill, 1996).

Coleman'ın (1992; akt. Hill, 1996) işaret ettiği gibi, ailenin bir okul seçmesi, o okula ailesel otoritenin kredisini vermektedir. Aileler birçok okul arasından bu okulu seçmişlerdir, ne sebeple olursa olsun (dini öncelikler, eğitimsel kalite, okul personelinin güvenilirliği ya da kişisel uygunluk) aileler çocuklarının belirli bir okula katılmasını isterler. Buna rağmen aileler eğer bir şeyler kötü giderse fikirlerini değiştirebilirler. Diğer taraftan çocuk bilir ki, okul değişimi ailesi için uygun ve hoş olmayan bir şeydir. Evde kargaşa yaratmak istemeyen çoğu çocuk, ailelerinin onlar için seçtiği okullarda başarılı olmak için güçlü bir güdüye sahiptirler.

Hill (1996), yaptığı araştırmada kullandığı verilerin çoğunu, özel olarak desteklenmiş, New York'taki Öğrenci Sponsorlu Ortaklık Programı'ndan elde etmiştir. Bu program altında, sponsorlar dar gelirlili azınlık öğrencilerinin harçlarını ödemişlerdir. Bu öğrencilerin çoğu devlet okullarında başarısız olmuşlardır. Sunulan bu fırsatı sadece bu tip çocuklar ve aileleri alabilmektedir. Bu bahsedilen öğrencilerin eğitimsel deneyimleri ve eğitimsel kazanımları (başarıları), devlet okullarında okuyan akranları ile karşılaştırılmaktadır. Araştırmada bu öğrenciler burslu öğrenciler olarak adlandırılmışlardır.

Burslu öğrencilerin deneyimlerinin ortaya koyduğu gibi, ailesel otorite okulların öğrencileri üzerindeki isteklerini yaptırmaya yönelik gücünü arttırmaktadır. Bir öğrencinin dediği gibi; "Annem bu okula gittiğin için şanslısın diyor. Bunu berbat etmesen iyi olur". Bir diğeri ise "Amcam, daha

önceden gittiğin devlet okulu iyi değildi fakat burada da başarılı olamazsan bu seninle ilgilidir” demektedir. Çalışmayan, okulu boş veren ya da hoş olmayan tavırlar sergileyen öğrenciler aileleriyle karşı karşıya gelme riskine sahiptirler. Birkaç öğrenci böylesi bir karşı karşıya gelmeyi göze alırken birçok öğrenci bunu göze alamamaktadır. Bu sebepten okul personeli, ailesel otoriteyi kullanarak öğrenciler üzerinde talep yaratma şansına sahiptir. Ortaklık Programı’ndaki bir yöneticinin bir öğrenciye söylediği gibi “Annen seni buraya boş vakit geçirmen için yollamadı. O seni öğrenmen için yolladı” (Hill, 1996).

Seçilmiş okullar, ayrıca aileler üzerinde de büyük etkiye sahiptirler. Öğretmenleri ve yöneticileri motive eden reddetme tavrı iki yolu kesmektedir. Birincisi okul bir öğrencinin eğitimine devam etmesine karar verebilir. İkincisi ise bir okulu seçtiklerinde, ulaşımını ve programını ayarladıklarında aileler değişiklik yapma fikrinden pek hoşlanmazlar. Okullar üzerlerine düşen görevi yerine getirdikçe, aileler öğrencilerinin eğitiminin kesilmesine pek istekli yaklaşmazlar. Sonuç olarak okullar ailelerden taleplerde bulunabilirler. Okullar ailelerden ev ödevlerini takip etmelerini, öğrenci devamlılığının takibini ve çocukların okula öğrenmeye hazır biçimde, beslenmiş, dinlenmiş şekilde gelmesini talep edebilirler. Ortaklık Programı’ndaki okullar böylesi şeyleri ailelerden hiç çekinmeden talep etmişlerdir (Hill, 1996).

Okulun öğrenci ve ailesi üzerindeki etkisinin büyük bir kısmı, ailelerin okulun düzeyine ve öğrencilerine olan ilgisine dair güveni üzerine kurulmuştur. Okul seçimi, aile doktorları gibi etkiseldir çünkü güven üzerine kuruludur. İnsanlar doktorların tavsiyelerini takip ederler çünkü bu tavsiyelerin onları daha sağlıklı yapacağına inanırlar. Ayrıca, doktorlarının eğer ilaçlarını almazlarsa, onları tekrar görmek istemeyeceğinden korkarlar. Aynı şey öğrencilerin aileleri için de geçerlidir. Aile bir okulu seçtiğinde, seçilen okul aileye mümkün olduğunca yardımcı olmaya yönelik bir güdüye sahip olur ve aralarında güvene dayalı bir ilişki oluşmasına olanak sağlar. Aynı okul ile uzunca bir süre ilişki içinde bulunan özellikle de birçok çocuğunu o okula gönderen aileler o okula karşı güçlü bir hissi bağlılık ve sadakat geliştirirler (Hill, 1996).

Seçim, seçilmiş okul ailenin idealinden daha kötü olsa bile, okullar ile aileler arasındaki ilişkiyi etkiler. Aile seçilen okulun elindeki diğer alternatiflerden daha iyi olduğunu düşündüğü müddetçe o okula bağlılık duyar (Hill, 1996).

Zorunlu devlet okullarındaki ailelerden yüksek gelirli olanlar genelde okulla ve yöneticilerle daha yakın ilişki içerisinde iken, düşük gelirli olanlar okulla güçlü güven bağları geliştiremezler. Ancak Ortaklık Programı'nda seçim, düşük gelirli ailelere de yüksek gelirli ailelerdeki gibi katılım ve bağlılık hususunda aynı hissi vermiştir (Hill, 1996).

Sander'a (2004) göre de velileri eğitimle daha içli dışlı hale getirmek, ekonomik durum, ırk ve diğer ayrımcı etkenlerin azalmasına olanak sağlar. Ayrıca çocuklarını buldukları okul bölgesi dışındaki bir okula gönderen aileler ve çocukları, bu bölgenin kültüründen ve olanaklarından etkilenerek kendilerini geliştirme fırsatı bulurlar.

Seçimin öğrenciler üzerindeki olumlu etkileri. Seçim okullarındaki öğrenciler, öğretmenlerin ve idarecilerin okulla ilgili iyi bir ün yaratma çabalarından, ailelerin okula olan bağlılığından ve okulun ailelerden talepleri sonucunda oluşan imkanlardan faydalanırlar. Bunları iki başlık altında incelersek (Hill, 1996);

Öğrenci bağlılığı: Öğrenciler, bir okul seçtiklerinde, okul seçiminin etkileri konusunda oldukça hassastırlar. Bu durum öğrenci okul seçimini, özellikle akademik etkenleri ve kendi performansını göz önüne alarak yaptıysa daha da geçerlidir. Yapılan okul seçimi akademik olmayan faktörlere bağlı olsa bile aynı durumun geçerliliğinden söz etmek mümkündür. Öğrenciler böylesi bir bağlılık oluşturduklarında, üstü kapalı da olsa seçilen okulun diğer alternatiflerden daha çekici olduğuna dair inançlarını pekiştirirler. Bu da onlara okulun talep ettiklerini yerine getirme zorunluluğu getirir. Öğrenciler okulların taleplerini kabullendiklerinde, okullara yaptırım gücü vermiş olurlar. Öğretmenler ve yöneticiler ev ödevleri verebilirler, yoklama alabilirler, performansı notlandırabilirler.

Ortaklık Programı için burs teklif edilen öğrencilerin büyük çoğunluğu yaptıkları anlaşmayı anlamakta ve kabullenmektedir. Öğrenciler verilen bir işi yapmadıklarında ya da okul kurallarını çiğnediklerinde öğretmenleri ısrarla “Buraya geldiğinde bir anlaşma yaptın ve şimdi ona uygun yaşa” demişlerdir. Karşılıklı yapılan bu anlaşma çoğu öğrencinin davranışlarını etkilemiş ve tavırlarını değiştirmiştir. İncelemeler ve mülakatlarda bütün öğrenciler, okuldaki çabalarının, katılımlarının ve tavırlarının Ortaklık Programı’na katılmalarından beridir tamamıyla değiştiğini söylemişlerdir.

Yetişkinlerin çalışma ilişkilerinin taklidi: Öğrenciler, yetişkinlerine bakarak amaçlarına nasıl ulaşacaklarını, ortak çalışmaları nasıl yapacaklarını ve nasıl risk alacaklarını öğrenebilirler.

Glickman’ın (1994, akt. Hill, 1996) da doğruladığı gibi, zorunlu katılım okullarındaki öğretmenler kendi işleri ile ilgili daha az denetlendiklerini hissederler ve öğrencilerin ne başarılarından ötürü ödüllendirileceklerini ne de başarısızlıklarından ötürü cezalandırılacaklarını düşünürler. Yetişkinler için böylesi durumlarda akla uygun olarak yapılması gereken, iş tanımlamasında üzerlerine düşen görevin tam tanımı neyse onu yapmak ve bunun dışında kalan kısımlardaki başarısızlıklarda sorumluluk üstlenmemektir. Bir öğretmenin aktardığı gibi: “Ben onları düşündüm fakat onlar öğrenmedi.” ifadesi fenomeni özetlemektedir. Bu tip öğretmenleri gözlemleyen öğrencilerin aldıkları mesaj oldukça güçlüdür. Bu yapıya sahip kurumların belirli hedefleri yoktur ve bu kurumlar etkili çalışmaya gereksinim duymazlar (Hill, 1996).

Seçim okullarında ise durum farklıdır. Bu okullardaki öğretmen ve yöneticiler başka okullardaki öğretmen ve yöneticilerden daha üstün değillerdir. Fakat birlikte çalışma ve işbirlik konusunda güçlü güdülere sahiptirler. Böylesi okullardaki yetişkin hayatı ve sorumluluk anlayışı, görev tanımının iyi yapılmadığı ve personelin işlerini korumak için iyi performans göstermelerinin gerekmediği okullardakinden oldukça farklıdır. Böylesi okullarda öğrencilere, yetişkinlerin birinin bir diğerine bağlı olduğu, onu etkilediği ve kurumun tamamındaki başarının ancak birbirlerini önemseyerek artacağı mesajı verilmektedir.

Zorunlu katılım okulundaki bir öğrenci “Burada hiç kimse yapması gerekenden fazlasını yapmıyor.” demiştir. Burslu öğrenciler ise bunun aksine öğretmen ve yöneticilerinin ne kadar sıkı çalıştıklarını gözlemlemektedirler. Zorunlu katılım okulundan Ortaklık Programı’na geçiş yapan bir öğrenci; “Diğer okulumdaki öğretmenim; siz bunu öğrenseniz de öğrenmeseniz de ben maaşımı alacağım” diyordu. Buradaki öğretmenler ise “Tüm gününüzü alacak dahi olsa bunu öğreneceksiniz. Ne kadar uzun süreceği benim için önemli değil ” demektedir (Hill, 1996).

Sonuç olarak Hill’e (1996) göre, birçok eğitimsel reform hareketi devlet okullarında yukarıda bahsedilen olumlu katkıları yapmayı sağlayacak durumları yaratmayı amaçlamaktadır. Bunu yapabilmek devlet okullarındaki misyon ve çalışmaların değiştirilmesini gerektirmektedir. Bu da okulların öğretmenler, öğrenciler ve aileler tarafından seçimini gerektirir. Eğitimsel çevreler gibi, seçim okulları zorunlu katılım okullarından oldukça farklıdır. Seçim okulları sundukları akademik dereceler bakımından zorunlu katılım okullarından herhangi bir farka sahip olmasalar da bu okullar aile ve öğretmenlerin işbirlik yaptığı, yetişkin ve çocuklar arasında görev bilincinin yerleştiği, çabanın ödüllendirildiği ve hareketlerin tutarlı sonuçlar doğurduğu okullardır. Böylesi okullar öğrenci çabasını olumlu yönde etkiler. Uzun vadede ise öğrencileri gerçek yetişkin hayatlarında ihtiyaç duyacakları sosyal değerleri edinmiş hale getirir.

Libermann (1989; akt. Carlson, 1996, 218) eğitimsel seçimin yerel okul yönetimlerinin okul reformlarını hayata geçirmedeki başarısızlıklarından ötürü oldukça gerekli olduğunu ortaya koymuş ve bu başarısızlıklara katkıda bulunan üç faktörü şu şekilde açıklamıştır:

- 1) Eğitimdeki karar verme yapısını olumsuz yönde etkileyen bürokratik engeller
- 2) Okul reform önerilerine zıt etkilerde bulunan kişisel yaklaşımlar
- 3) Birçok politik ve eğitimsel liderin dar görüşlülüğü

Libermann (1989; akt. Carlson, 1996, 218) eğitimsel seçimi okullar arası rekabeti arttırmak ve bu üç faktörü minimize etmek için tek yol olarak görmekte ve eğitimin özelleştirilmesini savunmaktadır. Özelleştirme yapılırsa

daha zayıf durumdaki okulların rekabete ayak uyduracak şekilde kendilerini geliştireceğini düşünmektedir.

Okul seçimi, okul yapılarında ve süreçlerinde geniş kapsamlı değişikliklerin oluşabilmesi için bir fırsattır. Okulu geliştirmek okul seçimi sayesinde herkesin sorunu haline gelmektedir. Okul seçimi öğrenciler, öğretmenler, aileler ve yöneticiler için okul problemleri ile yüz yüze gelmek ve gerekli değişiklikleri yapmak için büyük beklentiler oluşmasına yardımcı olmaktadır. Okul personeli, okul politikası ve yaptıkları ile ilgili olarak daha bilinçli ve duyarlı hale gelmektedir (Carlson, 1996, 218-219).

Okul Seçimi Karşıtları ve Görüşleri

Okul seçimi karşıtları tarafından okul seçimi ve okul seçimi uygulamaları konusuna birçok eleştiri getirilmektedir. Okul seçiminin en önemli karşıtları genelde eğitimcilerdir (Carlson, 1996; akt. Aydın, 2002, 26). Seçim karşıtlarına göre okul seçiminin sanıldığı gibi okullar, öğrenciler ve aileler üzerinde o kadar olumlu etkileri olmamaktadır.

Seçim karşıtlarından olan Whitty (1997; akt. Apple, 2004, 152), ailelerin seçim yaparak okullar arasında oluşturacakları rekabetin verimliliği ve hevesi artıracığını, hem de fırsat tanınmamış çocuklara şu anda sahip olmadıkları olanakları vereceğini varsayan piyasa usulü “seçim” planı yandaşlarının umutlarının boşa çıkacağını iddia etmektedir. Whitty'ye göre, seçim pratikte geleneksel sınıf ve ırk hiyerarşilerini yıkmak yerine, onları yeniden üretmeye yarayacaktır.

Ball, Bowe ve Gewirtz (1996) de makalelerinde Whitty ile aynı sonuca ulaşmışlardır. Makalede eğitim seçimlerindeki tarafsızlık irdelenmiş ve bu seçimlerin sosyal sınıf farklılıklarıyla sistematik olarak ilişkili olduğu, bunun da sınıf farklılıklarını daha da belirginleştirdiği savunulmuştur. Bu makaleden elde edilen iki sonuç şunlardır: Okul seçimi sosyal sınıf farklılıklarıyla doğrudan ve güçlü bir biçimde bağlıdır. Farklı sosyal sınıflardaki ailelerin yaptıkları seçimler sosyal sınıf farklılıklarını hem devam ettirmekte hem de beslemektedir.

Apple, İngiltere dışındaki bazı ülkelerde de seçim konusunu incelemiştir. Nüfusunun büyük kısmı çeşitli etnik topluluklardan oluşan ve tarihinde ırklar arası gerilimler ve eşitsizlikler barındıran Yeni Zelanda örneğine bakılmıştır. Burada bulunan beyaz ve maddi gelir düzeyi yüksek olan aileler devlet okullarını ve farklı etnik kökenlilerin gittikleri okulları tercih etmemekte ve bu da sosyal sınıf farklılıklarını daha da güçlendirmektedir. “Beyazların kaçıışı” zaten daha büyük ekonomik güçlerin ayrıcalıklarından yararlanan okulların statüsünü görece yükseltirken, “ötekiler” için eğitim daha da kutuplaşarak aşağı doğru inişine devam etmektedir (Lauder, Hugh ve Hugles, 1997; akt. Apple, 2004, 164-165).

Amerika da bu konu ile ilgili yapılan tartışmaların merkezinde yer alan ülkelerden biridir. Örneğin, ABD ve İngiltere’de ‘sözleşmeli okullar ve onların muadilleri eleştirel inceleme konusu olmuştur. Her iki ülkede de, bu okullar nispeten ayrıcalıklı toplum kesiminde yaşayan ve çalışan ebeveynleri kendilerine çekme eğilimindedirler. Burada da, öyle görünüyor ki, tüm yeni olanaklar “kaybedenler” yerine, avantajlı konumda olanlar tarafından kullanılmaktadır. Seçim, yoksullar ve dezavantajlılar açısından bir eşitsizliğe yol açacaktır (Whitty, Power ve Halphin, 1998; akt. Apple, 2004, 160).

Okul seçimi karşıtları, İngiltere’de 1988’de çıkan Eğitim Reform Kanunu ve daha sonraki reform kanunlarını eleştirmektedirler. Bu kanunlarla ailelere seçim konusunda geniş haklar tanınmıştır. Ancak bu aynı zamanda ailelerin profesyonel eğitimcilerce verilen eğitim hizmetleri arasından çocukları adına bir tüketici gibi seçim yaptıkları bir piyasa kavramını destekleyen hükümet ideolojisini yansıtmaktadır (Brown, 1990). Reform eleştirmenleri eğitimin tüketim ürünleriyle eş tutulamayacağını ve göreceli olarak kısıtlama altında olmayan bireysel seçimlerden kaynaklanan öngörülmezliğin eğitim teşviki planlarının adil ve etkin olmasını imkansız hale getirmese de onları zorlaştırdığını belirtmişlerdir. Daha somut bir ifadeyle; ailelere seçim konusunda daha çok söz hakkı vermek bazı okulların aileler tarafından tercih edilmeyerek faaliyetlerinin son bulabileceğine ve bazılarının da kapasiteleri açısından yaşayacakları zorluklara dair endişelerini arttırmıştır (Munn, 1991).

Power ve arkadaşlarına göre ise, İngiltere’de 1993 yılında çıkan Eğitim Yasası, devletin piyasa düzenine geçtiğini belgeler. Bu kanunla, yerel eğitim otoritelerinin idare kurullarına, yerel okul sisteminin kontrolünden vazgeçip rekabet piyasasına girmeyi resmen göz önünde bulundurmaları buyurulmuştur (Power, Halpin, Fitz , 1994; akt Apple, 2004, 163).

Bu araştırmalardan çıkan genel sonuçlar açıktır. “Günümüz koşullarında seçenek ve tercihlerin bulunmasının eğitim fırsatlarını ve eğitimde kaliteyi iyileştirmek kadar hiyerarşileri de güçlendirmesi olasıdır” (Whitty ve diğerleri, 1998; akt. Apple, 2004, 161).

Seçim karşıtlarına göre seçimin, okul, aile ve öğrenci üzerindeki olumsuz etkileri ayrı ayrı incelendiğinde aşağıdaki hususlar dikkat çekmektedir:

Seçimin okullar üzerindeki olumsuz etkileri. Seçim karşıtları seçimin okullar üzerinde birçok olumsuz etkileri olduğunu savunmaktadırlar. İngiliz sosyal bilimciler özellikle toplumu çok ilgilendiren seçim konusunda eğitimsel piyasaların ortaya çıkmasından endişe duymaktadırlar (Willms ve Echols, 1993; Bottery, 1994; Wring, 1994; Gewirtz, 1995; akt. Jeynes, 2000). Bridge (1994) şunu belirtmektedir: Aileler, ‘katılımcılar’ olarak gösterilebildikleri zaman, okul seçimi onları ‘tüketicilere’ çevirecektir (akt. Jeynes, 2000). Ball ve diğerlerine (1996) göre, bu koşullarda çoğu zaman eğitim ilkelerinden ve değerlerinden ödün verilmekte ve eğitim programlarının şekillendirilmesinde ve kaynak tahsisinde ticari meseleler daha büyük rol oynamaktadır. Bu duruma örnek olarak İngiltere’deki okulların “sınav puan tabloları” gibi performans göstergelerini yayımlayarak, “yetenekli” çocukları olan “hevesli” aileleri çekme yollarını aramaya başlamaları gösterilmektedir. Bu durum okullar arasında rekabetin doğmasına neden olmaktadır. Bu rekabet ortamı olumluymuş gibi gözükse de aslında göz ardı edilemez bazı olumsuz sonuçları vardır. Bunlardan biri okullarda oluşan değişimlerdir. Bu değişimler sonucunda vurgu, öğrencilerin gereksinimlerinden öğrencilerin performansına, okulun öğrenci için yaptıklarından öğrencinin okul için yaptıklarına kaymıştır. Başka bir can sıkıcı sonuç ise, okulların kaynaklarını, özel ihtiyaçları olan ya da öğrenme güçlüğü çeken öğrencilere

kullanmaktansa, daha çok pazarlamaya ve halkla ilişkilere tahsis etmeleridir. Bunun nedeni ise bu tip öğrencilerin maliyetlerinin yüksek olması ve okulun sınav ortalamalarında düşüşe neden olmalarıdır (Apple, 154). Böyle çocukların okullara kabul edilmesi “halk nezdindeki izlenimleri biçimlendirme”yi güçleştirdiği gibi, “en iyi” ve akademik bakımdan en yetenekli öğretmenleri çekmeyi de güçleştirir (Ball ve diğerleri, 1996).

Halka yaygın olarak duyurulan puan tabloları, okulun eğitim pazarındaki göreceli değerini belirlemektedir. Yalnızca performans göstergeleri yükselmekte olan okulların bir değeri vardır ve yalnızca “sürekli girişimcilik ruhu taşıyan” öğrenciler bu okulların “doğru” istikamette gitmesini sağlayabilirler (Apple, 2004, 156).

Okul reformlarının “başarı”sında en yaygın kullanılan ölçüt standartlaştırılmış sınavlardır ve seçim karşıtlarına göre bu geçerli bir ölçüt olamaz. Çünkü bu standartlaşma okulların giderek birbirinin aynı olmasına ve standart, geleneksel, büyük sınıf tarzı öğretim yöntemlerine ve geleneksel, genellikle de tek kültürlü bir eğitim programına bağlı olmalarına neden olmaktadır. Ayrıca hem müdürler, hem de öğretmenler çok daha ağır bir iş yüküyle, sürekli yükselen sorumluluk talepleriyle, bitmek bilmeyen toplantı programlarıyla ve pek çok durumda, duygusal ve fiziksel kaynakların giderek azalmasıyla baş etmek zorunda kalmaktadırlar. Bu koşullar altında eğitim, ekmek ve araba misali, iş dünyasının değerlerinin, yöntemlerinin ve metaforlarının hakim olduğu pazarlanabilir bir mal haline gelmekle kalmamakta; sonuçları da standartlaştırılmış “performans göstergeleri”ne indirgenmek zorunda kalmaktadır (Whitty ve diğerleri, 1998, 63; akt. Apple, 2004, 158-162).

Howe ve diğerleri (2001), tarafından yapılan araştırma da okul seçiminin okul açısından zararlarını ortaya koymaktadır. Bu araştırmaya göre okullar, daha çok öğrenci kazanmak için bir rekabet ortamına girerler ve böylece daha çok mali kaynak kazanmayı, birbirlerine yardımcı olmaya tercih eder hale gelirler. Araştırmaya göre rekabet okullar arasındaki destek ve yardımlaşmayı azaltmıştır. Ayrıca bu rekabet sonucu çocukların okullar tarafından reddedildiklerinde görecekle zararlar konusunda da herhangi bir

açıklama yoktur. Bu rekabeti azaltmak için devlet, bölgelerdeki okullara mali destekte bulunarak bu durumu düzeltmeye çalışmıştır.

Seçimin aileler üzerindeki olumsuz etkileri. Seçimle ilgili en önemli endişelerden biri de ailelerin uygun eğitimsel seçimleri yapmayacak ya da yapamayacak olmasıdır (Rinehart ve Lee, 1991; akt. Aydın, 2002, 26). Seçim karşıtı olan birçok araştırmacı bilinçsiz seçim yapmanın düşük gelirli ailelerde daha yaygın olduğu fikrini savunmuştur (Martin ve Burke, 1990; Edward ve Whitty, 1992; Lee, 1993; Willms ve Echols, 1993; Hardy ve Vieler-Porter, 1990, akt. Jeynes, 2000). Seçim karşıtı olanların endişelerinin büyük bir bölümü; ailelerin hangi temeller doğrultusunda seçim yaptıkları ve onları hangi faktörlerin etkilediği konusunda yaşanan belirsizliklerle bağlantılıdır. Her ne kadar siyasetçiler ve medya sık sık “ailelerin okullardan ne istedikleri” konusunda görüşler ileri sürseler de, ailelerin gerçek bir seçim yaparken göz önüne aldıkları seçenekleri aslında nasıl belirledikleri konusunda çok az ayrıntılı kanıt vardır (Petch, 1986; akt. Walford, 1991).

Carnegie Kurumu'nun bu amaçla 1992'de yaptığı araştırmada şu sonuca varılmıştır: Birçok aile okul seçim kararını eğitim kalitesiyle alakası olmayan, okulun güvenliği, uygunluğu, sosyal faktörler, spor faaliyetlerinin kalitesi gibi faktörlere dayandırmaktadır. 21. Yüzyıl Kurumu (1996) şu fikri rapor etmiştir: Her sosyal sınıftan çok az aile aktif ve bilinçli eğitimsel seçim yapmak için gerekli bilgiyi toplamakta istekli görülmüştür. Carnegie Kurumu'na göre okul seçimi eğitilmiş ailelerde diğerlerine göre daha olumlu sonuçlar vermektedir (Akt. Goldring ve Hausman, 1999).

Okul seçimi yaparken ailelerin okulları daha önceden görmesi önemlidir. Apple'a (2004, 157) göre maddi durumu daha iyi olan ailelerin genellikle daha esnek çalışma saatleri olmakta, böylece birden fazla okulu ziyaret edebilmektedirler. Arabaları vardır -çoğu zaman birden fazla- ve “daha iyi” bir okula gitsin diye çocuklarını şehrin öbür ucuna göndermeye güçleri yetmektedir. Ayrıca kamplar, okul sonrası etkinlikler (dans, müzik, bilgisayar dersleri vb.) gibi gizli kültürel kaynakları da seferber edebilir; bu sayede çocuklarına “doğal” görünen ve kültürel zenginlik sağlayan bir “rahatlık”, bir “tarz” kazandırabilirler. Önceki toplumsal ve kültürel sermaye

birikimleri, tanıdıkları kişiler, eğitim görevlileriyle görüştükları anlardaki “rahatlık”ları görünmeyen ama son derece güçlü bir kaynak birikimidir. Böylece hali vakti yerinde aileler, büyük olasılıkla piyasa usulünü deşifre edip kendi çıkarına kullanmak için gereken gayri resmi bilgi ve beceriye sahip olacaklardır.

Seçimin öğrenciler üzerindeki olumsuz etkileri. Okullar seçilmek için standartlara uymaya çalışırken hem sınıfsal katmanlaşmalar yeniden devreye girmekte hem de öğrencileri özelliklerine göre sınıflara ayırma uygulamasından vazgeçme olasılığı düşmektedir. “Yetenekli” çocuklara ve “hızlı öğrenenler” sınıfına ağırlık verilerek, öğrenim bakımından pek yetenekli olmayan öğrenciler “daha az çekici” hale gelmektedir. Whitty ve diğerlerinin (1997; akt. Apple, 2004, 162) de gösterdiği gibi, piyasa usulünce işleyen okulların bir diğer tehlikeli etkisi de, piyasa içindeki konumlarını korumak ya da yükseltmek isteyen okulların “kaymak tabaka”yla ilgilenererek, belli özelliklere sahip belli tipte öğrencileri kabul etmesi ve belli tipte öğrencileri de mahrum bırakmalarındır. İngiltere’de öğrencilerin okullardan dışlanmalarındaki endişe verici artış, bunu son derece açık bir biçimde göstermektedir. Bu dışlanmaların büyük kısmı, sürekli daha yüksek bir başarı oranı sergilenmesi yönündeki yoğun baskılardan kaynaklanmaktadır. Bu durum özellikle “başlıca hevesin eğitsel amaçlara yönelik olmaktan ziyade ticari olduğu” piyasalaşmış ortamlarda daha sık görülmektedir (Apple, 2004,162-163). Özelleştirme, okulları insancıl olmaktan çıkaracak ve öğrenciler dolar işareti olarak görülecektir (Rinehart ve Lee, 1991; akt. Aydın, 2002, 26).

Skandera ve Sousa da (2001; akt. Sander, 2004) Amerika’daki okul seçimi konusuna aynı eleştiriyi getirmektedir. Onlara göre okul seçiminin getirilerinden iyi öğrenciler daha çok yararlanırken kötü öğrenciler sistem içerisinde bocalamaya devam edeceklerdir. İstedikleri okullara kabul edilmeyen bu öğrenciler, tercih etmeyecekleri okullarda kalarak sorunlar yaratacaklardır. Ayrıca öğretmenler ve okul yönetimleri bu çocukların taleplerini yerine getirmede zorlanacaklardır.

Seçim karşıtlarının öğrencilerle ilgili ortaya koyduğu sorunlardan biri de taşımayla ilgilidir ve fakirlerin bu taşımayla ilgili masrafları

karşılayamayacakları belirtilmektedir. Örneğin New York'taki devlet okulu seçim programı bu sorunla karşı karşıyadır (Moore ve Davenport, 1989a,b; Levin, 1991; Barbanel, 1992; Lee, 1993; akt. Jeynes, 2000).

Rinehart ve Lee'ye (1991; akt. Aydın, 2002, 26) göre seçim planları, şehirler ve nüfus yoğunluğu yüksek olan yerlerde belki işleyebilir ancak uzak mesafelere gidilip-gelinmek zorunda olunan kırsal bölgelerde asla işlemeyecektir. Öğrencilerin okullara ulaşımı ve taşınması pek çoğu için çok büyük sorun olacağından bu öğrencilerin seçim özgürlükleri kısıtlanmış olacaktır.

Birçok seçim tartışması akran olan özel okul öğrencilerinin devlet okulu öğrencilerine göre üstün performansları etrafında dönmektedir. Çalışmalar, Amerikan ve İngiliz özel okullarının çoğunluğunu oluşturan dini okulların, ortalamalara göre daha iyi eğitim (iyi test sonuçları, çocuk ve aile memnuniyeti) verdiklerini göstermiştir (Coleman ve diğerleri, 1982; Chubb ve Moe, 1990; Lee ve Bryk, 1993a; akt. Jeynes, 2000). Eğitim araştırmacıları özel okulların avantajları ile ilgili pek çok neden ortaya sürmektedirler. Bu nedenler, sıkı disiplin, geleneksel değerlere yapılan vurgular, daha tatmin edici akademik sonuçlar ve seçilmiş öğrencilerdir (Hoffer, Greeley ve Coleman, 1985). Ancak ilginç olan neredeyse hiçbir eğitimcinin özel okul performansının seçimle yükseldiğine inanmamasıdır (Jeynes, 2000). Rinehart ve Lee (1991; akt. Aydın, 26)'nin de belirttiği gibi özelleşmiş okul sistemi kurulduğundan bu yana eğitimle ilgili birçok sorun niçin çözülememiştir?

Okul seçimi birçok eğitimciden de iyi not alan bir uygulama değildir. Kontrollü bir seçim yapılması çerçevesinde bile okul seçimi konusunda kuşkular vardır. Okul seçimi yandaşlarının, karşıtların sorularını yanıtlamaları ve vaatlerini gözden geçirmeleri için pek çok araştırma yapılması gerekmektedir (Carlson, 1996; akt. Aydın, 2002, 28).

Sonuç olarak okul seçimi konusu birçok ülkeye yayılarak tartışılmaya devam edilmektedir. Okul seçimi değişik ülkelerde birçok biçimde ortaya çıkmaktadır ve eğitimsel değişim rüzgarlarıyla birlikte genişlemeye devam etmektedir. Araştırma sonuçları genellikle bu alternatif yaklaşımların

verimliliğine dair soruları cevaplamada yetersiz kalmaktadır. Fakat bilindiği gibi, eğitimsel konularda verilen kararları araştırma bulgularıyla ya da politik tartışmalarla çözmek mümkün değildir. Okul seçiminin yararlarının ve zararlarının neler olduğunu bu sistem içerisinde yetişen gelecek nesiller verecektir (Carlson, 1996, 229).

Ailelerin ve Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörler

Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen çok çeşitli faktörler bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar ailelerin çocuklarının devam edecekleri okulları seçerken farklı nedenlerden yola çıktıklarını göstermektedir. Bu nedenler akademik, eğitimsel ve okulla ilgili nedenler olabildiği gibi kişisel ve ailevi nedenler de olabilir. Bu bölümde, ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörler başlıkları altında incelenecektir.

Lise Seçimini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler

Ailelerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler olarak okul yöneticisi, okulun disiplin anlayışı, rehberlik hizmetleri, okulun fiziki yapısı ve donanımı, okulun giriş prosedürleri, okulun eğitim programı, öğretmen kadrosu ve akademik başarısı üzerinde durulacaktır.

Okul yöneticisi. Eğitim sisteminde okullar türlerine göre isimleri, amaçları, programları, işleyişleri, kadroları ve nicel nitelikleri bakımından az farklılıklarla birbirlerine benzemektedir. Ancak okulda çalışan personelin davranışları, ilişkileri, okulun kültürü, sağlığı ve iklimi bakımından birbirine benzememektedirler (Açıkalin, 1994,12). Bu farklılığın önemli nedenlerinden biri yöneticilerin okulu yönetirken oynadıkları rollerdir. Okul yöneticisinin özellikleri, okulun özelliklerini de etkilemektedir (Aydın, 2002, 42).

Okul yöneticileri ilgili yasaların, eğitim politikalarının ve çağdaş eğitim anlayışının beklentileri doğrultusunda okulu amaçlarına ulaştırmak görevi ile yükümlü ve sorumludurlar (Taymaz, 2003, 61). Okul yöneticilerinin başlıca sorumlulukları şunlardır (Kaya, 1993, 134): Okulun amaçlarını ve felsefesini açıklamak, okulun politikasını saptamak ve tanıtmak, okul etkinlikleri için ihtiyaçları karşılamak, okulda katılımcı ve demokratik yönetimi geliştirmek, okulda kişiler ve gruplar arası ilişkiler kurmak, öğretim ve eğitim etkinliklerini planlamak, çevre değerlerini incelemek ve desteğini kazanmak, okul içi ve dışı öğelerle iletişim ve eşgüdüm sağlamak, etkili bir işletme yönetimi geliştirmek ve uygulamak, yapılan çalışmaları sürekli izlemek ve değerlendirmek.

Bütün bu sorumluluktan da görüldüğü gibi okul yöneticisi okul için önemli bir yer teşkil etmektedir. Çağdaş bir okul yöneticisinin nitelikleri ise şunlar olmalıdır (Açıkalin, 1998, 6):

- 1) Kapsamlı insan bilgisine ulaşmış
- 2) Etkili iletişim becerisine sahip
- 3) Liderlik özellikleri baskın
- 4) Anadilini doğru ve güzel kullanabilen
- 5) Felsefe, temel matematik, uygarlık tarihi eğitimi almış
- 6) Yabancı dil bilen
- 7) İletişim tekniğine hakim, bilgiyi yöneten
- 8) Beden ve ruh sağlığı yönünden sağlıklı
- 9) Eğitime inanmış olan

Toplumda önemli işlevleri olan okul ve yöneticisinden beklentiler vardır. Toplumun okul müdürlerinden beklentileri ile ilgili olarak Ankara ilinde yapılan bir araştırmada şu konularda beklenti düzeyinin çok yüksek olduğu görülmüştür (Erçetin, 1995): Toplumun beklentilerini bilmek, okulda kütüphane, oyun ve spor alanları yaptırmak, okulun eksiklerini bilmek ve tamamlamak, okulda mal ve can güvenliği sağlamak, okulda öğrencilere örnek olacak şekilde davranmak, okulun ve koruma derneğinin durumunu

topluma açıklamak, sınıflardaki öğrenci sayılarını uygun düzeye getirmek, okulun personelini sürekli denetlemek, gelişimlerini sağlamak, ailelerin katkıda bulunmaları için eğitilmelerini sağlamak, okuldaki bürokratik hizmetleri azaltmak, üstleri ile iyi geçinmek, okul etkinliklerini ve başarı durumunu çevreye tanıtmak, ulusal ve yerel önemli günler için toplantılar düzenlemek.

Ailelerin iyi bir okul müdüründe aradığı nitelikler ise şu şekilde sıralanmıştır (Açıkalın, 1989):

- 1) İdarecilik bilgisi
- 2) Disiplin
- 3) Öğretmen, öğrenci ve ailelerle iyi ilişki kurması
- 4) Sorunlarla ilgilenmesi
- 5) İyi bir eğitim kadrosu kurması

Bu niteliklere sahip bir yönetici, okulu için olumlu şeyler yaparak hem okulun tercih edilmesini sağlayabilecek hem de ailelerin okul tercihlerini etkileyebilecektir.

Kemiksiz (2002) “Öğrenciler Tarafından Daha Çok Sevilecek Bir Okulun Özellikleri” konulu bir araştırma yapmıştır. Öğrencilerin isteyecekleri ve sevecekleri okulun özelliklerini bilmek, ailelerin de okul tercihlerinde etkili olacak bir durumdur. Bu araştırmaya göre öğrencilerin sevebilecekleri bir okulda öğrencilere sert kurallar koymayan, iletişime açık ve fazla ceza uygulamayan bir yönetim olmalıdır.

Bir okul müdürünün okulu tanıma amaçlı ziyarete gelen aileleri uygun bir biçimde karşılaması, okulu doğru bir biçimde tanıtmaması hatta odasının şekli ve giyimi de önemli olabilmektedir. İyi bir yöneticinin eğitim felsefesine uygun bir vizyonu olmalıdır (Aydın, 2003, 88) ve okula gelen ailelere okulun genel felsefesini iyi anlatabilmelidir (Laurent, 2004).

Yapılan araştırmalar bir okulda aileleri etkileyen faktörlerden birinin de okulun iklimi olduğunu belirlemiştir. Bir okulu tanımak amaçlı gelen aileler, bu okulda yöneticilerin, öğretmenlerin ve çocukların birbirleri ile iletişimi ve birbirlerine karşı davranışlarını oldukça önemsemektedir (West, David, Hailes

ve Ribbens, 1993). Okul ikliminin oluşmasında okul yöneticisinin rolü büyüktür. Bu yüzden okul seçiminde yöneticinin önemi yadsınamazdır.

Okuldaki disiplin anlayışı. Günümüzde, gençler arasında hızla yaygınlaşan alkol ve uyuşturucu gibi çeşitli kötü alışkanlıklar ve kötü davranışlar aileleri endişelendirmektedir. Aileler, çocukları için seçtikleri okullarda onlara iyi davranışlar kazandırılmasını ve her türlü kötü alışkanlıklardan uzak tutulmalarını istemektedirler. Bu yüzden de çocuklarını gönderecekleri lisedeki disiplin uygulamalarını oldukça önemsemektedirler.

Okulun öğrenci disiplini ile ilgili görevi öğrenciye hangi davranışların istenir olduğunu öğretmek, öğrencilerin bu davranışları gösterme durumlarını izlemektir (Taymaz, 2003, 192). Okuldaki disiplin işlerinin yürütülmesinde okul yöneticisi sorumlu ve yetkilidir (Taymaz, 2003, 193). Yönetim ve personelin istenmeyen davranışlar konusunda okul ve aile birlikte önlem alması önemlidir (Cangelosi, 1988, 257; akt. Başaran, 2001, 126). Ailelerin okulun disiplin politikalarını, davranış kurallarını bilip desteklemesi, bunun için de ailelere bu disiplin politikasının yönetim ve personel tarafından açıkça anlatılması gerekir (Gottfredson ve diğerleri, 1993, 183; akt. Başaran, 2001, 126).

Okuldaki rehberlik hizmetleri. Okullarda sunulan rehberlik hizmetlerinin amacı, öğrencilerin kendilerini tanımalarına, karşılaştıkları öğrenme, sağlık, davranış, kültürel ve ekonomik sorunları gerçekçi bir yaklaşımla saptamalarına, sorunları çözme yeterliliği kazanmalarına, uygun seçimler yaparak isabetli kararlar vermelerine ve kendilerini geliştirmelerine olanak sağlamaktır (MEB, 1985).

Rehberliğin öğrenciler için önemli olmasının başlıca sebepleri; meslek seçiminin zorlaşması, bireysel farkların eğitimde dikkate alınması zorunluluğu, ilerici eğitim anlayışının benimsenmesi, demokratik toplumlarda bireye tanınan seçme özgürlüğü, demokratik yaşamın karar verme gücüne sahip bireyler gerektirmesi, eğitimde bireyin duygusal yönüne ve ruhsal sağlığına verilen önemin giderek artmasıdır (Yeşilyaprak, 2001, 45-50).

Özellikle okullardaki mesleki rehberlik çocuğun geleceği açısından önemlidir. Mesleki rehberlik, bireyin kendi nitelik ve şartlarını kavrayarak kendine en uygun mesleği seçmesi, bu meslek için hazırlanması ve bu mesleğe girerek orada başarıyla ilerlemesi oluşumuna yardım faaliyetleridir (Tan, 1992, 120). Liselerde öğrencilerin bir mesleğe ya da yükseköğrenim kurumuna hazırlanmaları amaçlandığından dolayı rehberlik servisi ayrıca gereklidir.

Okullardaki rehberlik servisleri, sürekli olarak çocuk gelişimi, okul çalışmaları, eğitimin amaçları, problemleri çocuklar, ergenlik çağı sorunları, aile ilişkileri, sosyo ekonomik sorunların çocuğa yansımaları gibi konularda aile ve öğrenci ile iç içe olarak hizmet vermektedir (Öztoprak, 1991, 4). Etkili bir rehberlik hizmetiyle öğrenci ve ailelerin birçok probleminin üstesinden gelinebilir. Bu yüzden ailelerin okul tercihlerinde, okulun rehberlik hizmetlerini göz önüne almaları önemlidir.

Fiziki yapı ve donanım. Bir öğrenci ve ailesi bir okula ziyarete geldiklerinde onları etkileyen şeylerden biri okulun fiziksel yapısıdır. Bakımlı, güzel ve temiz bir okul hem öğrenci hem de aile için artı bir puandır.

Okul binaları, öğrencilerin çocukluk ve gençlik dönemlerinde yaşamlarının büyük bir bölümünü geçirdikleri yapılardır. Bu nedenle insan yaşamının öğrenme ile ilgili önemli bir dilimi olan bu süreçte buldukları ortamlarda uygun fiziki koşulların oluşturulması büyük önem taşır. Çünkü eğitim yapıları bir yandan insanların buldukları ortamlarda birçok yönden hoşnut olmasını sağlarken, öte yandan eğitimin temel amacı olan öğrenme konusunda da etkin rol oynar (Çinkır, 1996, 1).

Okullarda mevcut fiziksel olanakların yetersizliği ve okula başvuran öğrenci sayısının fazlalığı, bir taraftan yeni okulların açılmasını gerektirirken, diğer taraftan okullarda ek eğitsel alanların yapımını gerektirmektedir. Artan öğrenci sayısını karşılamak için gerekli ek kapasitenin yaratılmasındaki gecikmeler ve mevcutlarındaki donanım yetersizliği öğrenci başarısını ve eğitimin niteliğini ilkokuldan başlayarak eğitimin tüm kademelerinde belirgin bir şekilde etkilemektedir (Çinkır, 1996, 1).

Bir ortaöğretim kuruluşu olan resmi ve özel liseler öğrencilerden beklenen başarının gösterilebilmesi için okul binalarını eğitsel alanlar açısından çok iyi düzenlemelidir. Bu nedenle okulların sahip olduğu ve olabileceği kaynakların eğitsel amaçlar için kullanımı öğrencilerin başarılarının arttırılmasına etkide bulunacaktır (Çınkır, 1996, 2).

Eğitim etkinliklerinden beklenen yararın sağlanabilmesi için en temel koşullardan biri yeterli sayıda okul binasının yapılması ve bu binaların etkili şekilde kullanımının sağlanmasıdır (Küçükahmet, 1986, 14-16; akt. Çınkır, 1996, 4). Ancak geleneksel okul binalarımız bina, dış görünüş, bahçe düzenlemesi olarak öğrencilere çekici gelmemektedir (Kemiksiz, 2002, 16). Kemiksiz'e (2002) göre fiziki yapı ve donanım boyutunda öğrencilerin, daha çok sevilecek bir okulda rahatça yararlanabilecekleri kütüphane, fen ve bilgisayar laboratuvarları ile okulda oyun oynayabilecekleri, etkinlik yapabilecekleri alanlar ve sınıfta rahat ve tek kişilik sıraların olması özelliklerini aradıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Bir okulda fiziksel olarak ailelerin ve öğrencilerin dikkat etmesi gereken şeyler şunlardır:

Lise: Belli koşulları sağlayan bir yerde, lise açılacak binada en az 14 derslik, üç laboratuvar, bir öğretmen odası, bir müdür odası, bir müdür yardımcısı odası, bir memur odası, bir kütüphane, rehberlik ve danışman öğretmen bürosu, kız ve erkek öğrenciler için ayrı ayrı altışar adet kabinli WC, merdiven ve koridor boşluklarının öğrenci hareketini sağlayacak özellikte bulunması, okul bahçesi oyun alanının en az 3000 metrekare olması; yeni bina yapımı için ise en az 7000 metrekarelik arsanın bulunması gerekmektedir (MEB, 1964).

Okul arazisi özellikleri: 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Yasasının 61. maddesine göre okul arazisi öğrencilerin taze ve temiz suya kolayca ulaşabilecekleri bir yerde olmalıdır. Okul binası çapı 200m. olan bir alanın içinde ve alkollü içkilerin satıldığı bir gece kulübü, kahvehane vs. gibi yerlere 100m. uzaklıkta olmalıdır. Okul yerleri devlet karayolları, diğer ticari yollar ve şehir yollarından belli bir uzaklıkta olmalıdır. Okul arazisinin alanı, okul binalarının tasarımında eğitsel alanların sayısına yetecek büyüklükte

olmalıdır. Arazi seçimi sportif etkinliklere ve tören etkinliklerine olanak yaratacak şekilde olmalıdır. Yer seçimi yapılırken mahalleliye, kentliye en iyi hizmet verebilecek durumdaki alanlar seçilmelidir (MEB, 1986; akt. Çınkır, 24-25).

Gömleksiz'e (1992, 28; akt Çınkır, 1996, 25) göre okuldaki eğitsel alanlar şu şekilde sıralanabilir:

- a) Eğitsel alanlar: Derslikler, kütüphane, müzik ve görsel araçlar odası, fen laboratuvarı, teknik işlik, el sanatları atölyesi, toplantı salonu, spor salonu, tören salonu, atölyeler
- b) Yönetsel alanlar: Müdür odası, müdür yardımcıları odası, öğretmenler odası, uzman odaları
- c) Servis alanları: Kantin, kitap satış yeri, yemekhane, revir, otopark

Bir okulda bulunması gerekli eğitsel alanların listesi (MEB, 1990) Başaran'dan (1993) yararlanılarak şu şekilde düzenlenmiştir:

1. *Yönetsel Alanlar*: Müdür odası, müdür başyardımcısı odası, müdür yardımcısı odası, öğretmenler odası, büro, rehberlik odası, çok amaçlı salonlar, spor salonu, oyun alanları, okul müzesi, atölyeler, eğitsel kol odaları.
2. *Eğitsel Alanlar*. Okul binaları, derslik, bilgisayar laboratuvarları, fizik laboratuvarları, kimya laboratuvarları, biyoloji laboratuvarları, yabancı dil laboratuvarı, özel sınıflar (resim ve müzik odası), kitaplık.
3. *Eğitime Yardımcı Yerler*. Sağlık odası, yemekhane, öğrenci yurdu, konut, arşiv, ambar, okul araçları odası, koridor ve merdivenler, ısıtma ve aydınlatma bölümleri, lavabolar ve tuvaletler.

Derslikler: Derslik, eğitimin en temel öğretim birimidir. Bir okulu ziyaret eden bir aile, sınıflarda şunlara dikkat etmelidir (Başaran, 2001, 196- 202):

Sınıf alanlarının kullanılması: Sınıftaki dolu alanların boş alanlara oranı bakanlıkça belirtilmiş ölçülerde olmalıdır ancak birçok okulda öğrencilere kalan boş alan, bakanlık ölçülerine göre olması gerekenin altındadır.

Sınıf ısı: Sınıfların normalden sıcak veya soğuk olması ve uygun havalandırma sistemlerinin olmaması eğitim-öğretim şartlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir.

Sınıfların temizlik ve bakımı: Sınıftaki sıraların, masaların, tahtanın, pencerelerin ve zeminin temizliği öğrenci sağlığı için oldukça önemlidir.

Sınıf duvarları ve eşya renkleri: Sınıf duvarı ve sınıftaki eşyaların renklerinin göze batıcı olmayan ve dinlendirici renklerden seçilmesi gerekmektedir.

Sıra ve masa uygunluğu: Liselerdeki öğrencilerin gelişimlerine ve sınıflara uygun olarak masa ve sıralar ayarlanmalıdır. Genelde okullardaki tüm sınıflarda aynı boyutta sıralar kullanılmaktadır.

Sıra ve masaların yer değiştirilebilirliği: Sınıflardaki sıra ve masalar çeşitli öğretim tekniklerini uygulamaya olanak sağlayacak şekilde yer değiştirilebilir olmalıdır. Ancak ülkemizde genelde öğrencilerin birbirlerinin ensesini görebileceği şekilde düzenlenmiş geleneksel oturma düzeni hakimdir.

Sınıf aydınlığı: Sınıfların aydınlığı öğrencilere okuma kolaylığı sağlayacak şekilde ayarlanmalıdır. Sınıfa gelen güneş ışığı açısı iyi ayarlanmalı ve öğrenciler sürekli elektrik lambaları kullanmak zorunda bırakılmamalıdır.

Öğrenme merkezleri ve ilgi köşeleri: Sınıflarda panolar dışında öğrencilerin ilgilerini çekebilecek çeşitli öğrenme merkezleri bulunmalıdır.

Sınıf ortamının çekiciliği: Sınıf ortamı öğrencilere çekici gelecek şekilde düzenlenmeli ve öğrencilerin zil çalar çalmaz kaçmak isteyecekleri bir ortam olmamalıdır. Sınıfın görünümünde güzellik ve uyum öğrencinin moral ve enerjisini artırır (Barker, 1982; Grubaugh ve Houston, 1990, 376; akt. Başar, 2001, 29).

Gürültü düzeyi: Sınıflar, dışarıdan gelen gürültülerden etkilenmeyecek şekilde düzenlenmelidir.

Laboratuvarlar: Laboratuvarların öğrencilere kazandırdığı öğretim yaşantıları çok değerlidir. Bu tür olanakları iyi olan liselerden mezun olan

öğrencilerle bu olanaklardan yoksun olan liselerden mezun olan öğrencilerin üniversite giriş sınavında gösterdikleri başarı çok farklı olmaktadır (Başaran, 1993, 144-145). Aileler okulda fen, bilgisayar ve dil laboratuvarlarının olup olmadığını öğrenmeli ve bunları gezmeyi talep etmelidirler. Eğer okulda laboratuvar bulunuyorsa buraların güvenli olup olmadığına dikkat etmelidirler.

Özel sınıflar (Resim ve Müzik Odası): Okulda öğrencilerin yeteneklerini, sosyal ve kültürel etkinliklerini arttırabilmek ve gereksinimlerini karşılayabilmek için özel sınıflar bulunmalıdır. Öğrencilerin çizgi, boyut, renk algıları ve sanatsal yönlerinin ortaya çıkarılmasında resim odasının rolü büyüktür. Resim odası olarak ayrılan yerin bu eğitime elverecek biçimde düzenlenmesi ve yeterli büyüklükte olması gerekmektedir. Öğrencilerin müziği tanıma, algılama ve yorumlama becerileri müzik odalarında sağlanır. Ayrıca ders dışı etkinliklerle öğrencilerin müzik aleti kullanma becerilerinin gelişmesi müzik odası ile sağlanmaktadır (Çınkır, 1996, 33-34). Buraların varlığı ve eğitime elverişli olarak düzenlenmesi ailelerin ilgilenmesi gereken konulardandır.

Kütüphane: Okullarda kütüphaneler öğrenciler için oldukça önemli eğitim alanlarındandır. İyi bir eğitim için ders kitapları ile birlikte öğrencilerin yararlanabileceği çeşitli yayınların bulunduğu bir kitaplığın büyük bir önemi vardır. Buna karşın, hemen her okulda rastlanan sorun, kitaplığın iyi çalışmadığı, kitap okumaya yeterince önem verilmediğidir (Başaran, 1993, 145).

Okul kitaplığı, okulda uygulanan eğitim programlarında öğrencilere yardım edebilecek nitelikte olan, seçilmiş kitaplardan oluşmalıdır. Kitaplık tercihen öğretmenler odasına yakın olmalıdır. Kitaplıkta öğrencilerin kitap, dergi, gazete okumaları için yeter büyüklükte bir okuma salonu, müzikli, sesli eğitim araçları, konferans dinlemeleri için bir oda, film ve benzerlerini izlemek için bir başka oda bulunmalıdır (Çınkır, 1996, 34). Okul kitaplığını çalıştıracak olan işgörenin, bu konuda eğitim görmüş ya da en azından kurstan geçmiş olması gerekmektedir. Okuma odasında bir kitaplık memuru masası ve bir kart endeksi olmalıdır (MEB, 1990).

Çok amaçlı salon: Birçok okulda salon yapmak çok pahalı olduğundan çok amaçlı salon yoktur. Çok amaçlı salon, bir okulda eğitim programlarına göre öğrencilerin bir derslikten daha büyük kapalı yer gereksinimlerini karşılayacak; derslik, işlik gibi diğer eğitim yerlerinde yapamayacakları eğitim etkinliklerine elverecek büyüklükte bir eğitim yeridir (Çinkır, 1996, 35). Bu salonlar; çevre halkı için düzenlenebilecek çeşitli etkinlikler için ücretli olarak açılarak okula gelir dahi elde edilebilecek mekanlardır.

Spor salonu: Okullarda beden eğitimi derslerinde öğrencilerin çeşitli spor etkinlikleri yapmasına uygun olarak tasarımlanan eğitsel alanlardır. Spor salonlarının kızlar ve erkekler için ayrı soyunma odaları ve havalandırma tesisatı olmalıdır (MEB, 1990). Spor salonunun olması öğrenciler için önemlidir. Öğrencilerin çeşitli yeteneklerinin gelişmesi ve deşarj olabilmeleri için gerekli alanlardır. Aileler okullarda bu tip alanların olup olmadığına dikkat etmelidirler.

Bahçe düzeni: İlköğretim çağındaki çocuklar için oyun çok önemlidir. Oyun, çocuklar için en iyi gelişme ve öğrenme ortamıdır (Kemiksiz, 2002, 17). Daha büyük çocuklarda oyunlar yerini spor ve sanat gibi faaliyetlere bırakır (Neil, 1996, 64; akt. Kemiksiz, 2002, 18). Bu etkinlikler insan fikrini, dimağını genişletir, düşünsel yaratıcılığını geliştirirken spor vb. müsabakalarda mertçe hareket etmeyi, yenilgiyi kabullenmeyi, birlikte çalışmayı öğretir (Kanad, 2000, 21; akt. Kemiksiz, 2002, 18). Öğrencilerin bu tip etkinliklerde bulunabilmeleri için okul bahçeleri uygun bir biçimde düzenlenmelidir.

Ortaöğretim okullarında bahçenin geniş olması önemlidir. Bahçenin beton gibi sert ya da toprak gibi çamur olacak biçimde olmaması ve spor yapmak için elverişli şekilde döşenmesi gerekir (Başaran, 1993, 149). Okul bahçeleri, ailelerin ve öğrencilerin bir okulu seçerken dikkat etmeleri gereken unsurlardandır.

Okul müzesi: Okul müzesi, bir ders için gerektiğinde eğitim yapılan yerdir. Öğrencilere kültürel değerlerin, tarihi eserlerin, çevre zenginliklerinin tanıtılmasında okul müzesinin büyük rolü vardır. Bir okul müzesinde, okulun çevresine özgü yaşayış biçimlerini gösteren resimler, okulda bulunmasına

izin verilen tarihi eserler, madenler, bitkiler, tarım ürünleri, taşlar, gelenek ve göreneklere ilişkin örnekler vb. ile okulun yarışmalarda elde ettiği kupalar ve madalyalar bulunur (Başaran, 1993, 147). Bu tip bir müze hem okulla ilgili geçmiş başarıları öğrencilere göstererek onları güdüleyen bir mekandır hem de öğrencinin eğitimi için gereklidir.

Atölyeler: Eğitim programının becerilere ilişkin kesiminin öğrenilmesine elverişli eğitim yerine atölye denir. Bir mesleğin gerektirdiği beceriler, bilgiler ancak atölyelerde öğrenilir. Atölyeler ne denli amacına uygun çalıştırılır ise öğrencilerin endüstriyel kültüre geçmeleri, üretmen olarak yetişmeleri o denli kolaylaşmış olacaktır. Atölyeler, özellikle endüstri meslek liselerinde ve benzeri okullarda derslikten daha önemli eğitsel alanlardır (Başaran, 1993, 144). Atölyeler bodrumda ve zemin katta bulundurulmamalıdır. Sağ yönden doğal ışık almalıdır (MEB, 1990). Aileler, özellikle meslek liselerinde öğrencilerin güvenliğinin sağlanması ile ilgili yeterli önlemlerinin alınıp alınmadığı konusunda dikkatli olmalıdırlar.

Eğitsel amaçların gerçekleştirilmesinde dolaylı etkileri olan ve eğitime yardımcı eğitsel alanlar vardır. Bunlar eğitim dışı yerler değildir. Çünkü öğrencilerin buralarda öğrenebilecekleri bilgiler, beceriler ve tutumlar vardır (Başaran, 1993, 150). Bu alanlardan bazılarını incelersek;

Sağlık odası (Revir): Okulda hastalanan ya da kaza geçirenlerin ilk anda başvuracağı bir yerin olması gerekir. Genellikle bu amaçla açılan yere sağlık odası (revir) denir. Sağlık odasında okul doktoru, hemşire, hasta bakıcı olması gerekir (MEB, 1990).

Yemekhane: Her okulda öğrencilerin, gerek beslenme eğitimi uygulamalarını yapmaları, gerekse getirdikleri yemekleri yiyebilmeleri için bir yemekhanenin bulunması gerekmektedir. Yemekhanenin bitişiğinde yeterli büyüklükte bir mutfak olmalıdır (Başaran, 1993, 150). Mutfak tüm yemekhane alanının yaklaşık yarısı kadar olmalı, yemekhane öğrencilere yetecek büyüklükte havadar, kokusuz, aydınlık bir yerde olmalıdır. Yemekhane ayakları plastik sandalyeler, metal olmayan tabureler kullanılmalıdır. Yemekhane ve servis alanları tabii olarak havalandırılmalı, giriş ve çıkış kapıları kalabalığı önlemek açısından ayrı olmalıdır (MEB, 1990).

Öğrenci yurdu: Bazı okulların öğrencileri için yurdu (pansiyonu, yatılı kalacak yeri) vardır. Bu yurtlar öğrencilerin yatacak yer ve yemek gereksinimini karşılamakla birlikte eğitim gereksinimlerini de giderirler (Başaran, 1993, 151).

Koridor ve merdivenler: Okulun ya da eğitim örgütünün koridorunun da eğitim amacıyla kullanılmasında yarar vardır. Atatürk köşesi ve doğa güzelliklerine ilişkin köşelerin koridorda bulunması, hem koridoru eğitim amaçlarına uygunlaştırır hem de öğrencilere güzellik duygusu aşılar (Başaran, 1993, 151). Okul koridorları yeterli genişlikte olmalı, üç veya daha fazla basamaklı her merdivende korkuluk bulundurulmalı ve iki taraflı olmalıdır. Korkuluklar kaymayı önleyecek biçimde yapılmalıdır. Ayrıca kazaları önlemek ve kolay ulaşım amacıyla kaçış merdivenlerinin sayısı artırılmalıdır (MEB, 1990).

Lavabolar ve tuvaletler: Okulun tuvaletleri ve lavabolar her koridordaki sınıf ve öğrenci mevcuduna yetecek kadar bulunmalı ve temizliğine dikkat edilmelidir.

Araç-gereç ve teknoloji kullanımı: Teknoloji alanında yaşanan hızlı gelişim, etkilerini eğitim alanında da göstermiştir. Günümüzde nitelikli bir insanda aranan özelliklerin kazandırılması için yeni yöntem, araç-gereçler ve öğretim materyallerinin kullanılması gerekmektedir (Yıldırım, 2002, 107). Bu yüzden aileler okul seçimlerinde okulların bu tip olanaklarını göz önünde bulundurmalıdır.

21. Yüzyılda bilgisayar bilgisi çağdaş insan için kaçınılmaz bir ihtiyaçtır. Bu beceriye sahip olmayan bireylerin kendilerini geliştirme, üretime katkıda bulunabilme olanakları düşüktür (Orhan, 1999, 71; akt. Kemiksiz, 2003, 21). Bu nedenle okullarda yetişen nesillileri bilgisayar konusunda ve diğer teknolojik konularda eğitmek ve bilgilendirmek birer görev olmalıdır (Kemiksiz, 2003, 21). Bilgisayar birçok öğrenci için ilgi çekici durumdadır. Ancak birçok okulda bilgisayar odaları öğrencilere kullanılmamakta ya da kullanımları sınırlandırılmaktadır. Sadece böyle bir imkan bile bir öğrenci için bir okulu tercih sebebi olabilecektir.

Okulun giriş prosedürleri. Ülkemizdeki ortaöğretim kurumlarının bazıları sınava ve yeteneğe göre öğrenci alırken, geriye kalan okullara girebilmek için ise bir ilköğretim kurumundan mezun olmak yeterlidir. Bir liseye başlamak için gerekli giriş koşulları ve kayıtlarda istenilen belgeler yönetmeliklerde belirtilmektedir.

Ülkemizde bir liseye kayıt olmak için şu koşullar gereklidir (MEB, 1964):

- 1) Lisenin öğrenci kabul ettiği yöneltme ve yerleştirme planındaki okullardan veya mahallerden gelmek;
- 2) 19 yaşını geçmemiş olmak;
- 3) Eğer bir yaş geçmiş ise valilik izni almak;
- 4) Liseye geçerken ara verilmemiş ise yaş kaydına bakılmaz;

Bu şartları taşıyan ve liseye girmeye istekli bulunan aday, velisi ile birlikte liseye başvurur. Okul yönetimine verilmesi gereken belgeler şunlardır (MEB, 1964):

- 1) İlköğretim diploması veya çıkma
- 2) 4,5x6 cm. ölçüsünde, açık başla ve önden çekilmiş iki adet fotoğraf
- 3) İki adet taahhütlü posta pulu ve iki adet mektup zarfı

Ülkemizdeki birçok lisede bunlar dışında resmi olmasa da belli bir okula katkı parası da alınmaktadır.

Ülkemizde bir liseye kayıt olmak için çok fazla prosedür bulunmamaktadır. Ancak yöneltme yerleştirme planındaki okul bölgelerinden öğrenci kabulü, öğrenci ve ailelerinin okul seçimlerine bir sınırlama getirmektedir. Bulunduğu eğitim bölgesi dışındaki bir liseye kayıt olmak isteyen öğrencilerin aileleri genelde ikametgahlarını istedikleri lise bölgesinde bulunan tanıdıkları veya akrabalarının evi olarak gösterip bu liselere girmeye çalışmakta veya bu liselere büyük bağışlar yaparak ya da bir torpil bularak kayıt olamaya çalışmaktadırlar. Bu tip sınırlamalar aileleri ve öğrencileri kanunsuz şeyler yapmaya yöneltmektedir.

Okulun eğitim programı. Eğitim programı genel olarak, öğrenene, okulda ve okul dışında planlanmış etkinlikler yoluyla sağlanan öğrenme yaşantıları düzeneğidir (Demirel, 2003, 4). Kapsamlı bir eğitim programında; öğretim, ders dışı kol faaliyetleri, özel günlerin kutlanması, geziler, kurslar vb. hizmetler yer alır (Memişoğlu, 1996, 25; akt. Kemiksiz, 2002, 22).

Kemiksiz'in (2002) yaptığı araştırmada eğitim programı ve öğretim boyutunda öğrenciler tarafından aranan özellikler; okulda gezi, inceleme gibi farklı etkinlikler olması, yeteneklerini ortaya çıkarabilecek etkinlikler yapılması, deneyerek, görerek, yaşayarak öğrenmelerine fırsat veren mekanların bulunması ve buralarda yaptıkları çalışmalarını sergileme imkanının verilmesidir.

Okulun akademik başarısı. Birçok araştırmacının da gösterdiği gibi, okul tercihlerini etkileyen en önemli nedenlerin başında okulun akademik başarısı yer almaktadır. Çocuğunu liseye kaydettiren ailelerin en büyük isteklerinden biri, öğrencisinin bir üniversiteye girmesi, bir meslek ve iyi bir gelecek sağlamasıdır (Açıkalın, 1989). Bu yüzden okulun daha önceki mezunlarının başarıları ve okulun akademik durumu ailelerin okul seçiminde göz önünde bulundurdıkları önemli faktörlerdendir.

İngiltere'de ailelerin okulların akademik başarılarını takip edebilmeleri için okullar, ülke çapında yapılan sınavlardan aldıkları sınav sonuçlarını yayınlamaları, aile ve öğrencilerin bilgilendirilmesini sağlamakla zorunlu kılınmışlardır (Collins ve Snell, 2000).

Okulun öğretmen kadrosu. Bir öğrencinin ve bir ailenin okul seçimini etkileyen en önemli faktörlerden biri okulun öğretmen kadrosudur. Okulun başarılı bir öğretmen kadrosunun olması öğrencilere ve okulda yapılan eğitime olumlu yönde yansıtacaktır.

Öğretmenle ilgili pek çok tanım bulunmaktadır. Ancak en genel anlamda öğretmen, resmi ya da özel bir eğitim kurumunda çocukların, gençlerin ya da yetişkinlerin istenilen deneyimleri kazanmalarına kılavuzluk etmek ve yön vermekle görevlendirilen kişidir (Memişoğlu, 1995, 28; akt. Kemiksiz, 2002, 28).

Çocuğun sınıftaki düzeninin kurulmasında ve öğrenme faaliyetlerine isteyerek katılmasında öğretmenle kuracağı bağ çok önemlidir. Çocuğun derslerini ve okulunu sevip sevmemesi büyük ölçüde öğretmenin tavrına ve öğrenciyle kuracağı yakınlığa bağlıdır (Adler, 1996, 114; akt. Kemiksiz, 2002, 29).

Berklin'in (1994, 121; akt. Kemiksiz, 2002, 29) aktardığına göre 3300 öğrenciden alınan cevaplara göre en faydalı ve etkili öğretmen nitelikleri öğrenci gözüyle şöyledir:

- 1) Öğrencilere daima yardımcı ve demokratik
- 2) İyi kalpli
- 3) Sabırlı
- 4) İlgileri geniş
- 5) Dürüst
- 6) İyi tavırlı
- 7) Öğrencilerin problemleriyle ilgili
- 8) Takdir etmesini bilen
- 9) Öğretme ustalığı olan

Kemiksiz'in (2002) yaptığı araştırmaya göre öğrenciler, öğretmenlerinin anlayışlı, nazik, onları her konuda cesaretlendiren ve başarı duygusunu yaşatan kişiler olmasını istemektedirler. Ailelerin öğretmenlerden beklediği eylemler ise şunlardır (Açıkalın, 1989):

- 1) Daha iyi bir eğitim-öğretim
- 2) Çocuğu ile daha çok ilgilenilmesi
- 3) Çağdaş bir eğitim-öğretim
- 4) Aile ile daha sık iletişim kurulması

Okuldaki öğretmenlerin öğrenci ile iletişimi, genel görünüşü, öğrenim durumu, ilk karşılaşmada verdiği imaj ve öğretmenler odasının durumu ailelerin okul hakkındaki düşüncelerini etkileyen önemli faktörlerdendir (Açıkalın, 2003, 214).

Lise Seçimini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörler

Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini kişisel ve ailevi faktörler de oldukça etkilemektedir. Kişisel ve ailevi faktörler olarak öğrencinin ilgi, yetenek ve istekleri, yakın çevresi, ailesinin ekonomik, kişisel ve eğitimsel durumu alınmıştır.

Araştırmalar ailenin sosyo-ekonomik durumunun okul seçimindeki önemini göstermektedir. Özkan'ın (1991) "Sağlık Meslek Lisesi Öğrencilerinin Sosyo-Ekonomik Durumları ve Bu Okulları Seçişlerinde Rol Oynayan Unsurlara İlişkin Mukayeseli Bir Çalışma" adlı araştırmasında; öğrencilerin çok çocuklu ailelerden geldikleri, daha çok işçi, memur, çiftçi ve serbest meslek sahiplerinin çocukları oldukları, anne ve babalarının çok büyük oranının ilkokul mezunu veya tahsil yapmamış olduğu, fakir sayılabilecek ailelerin çocukları oldukları, gündüzlü okullarda yatılı okullardan çok daha fazla köy kökenli öğrenci olduğu, gündüzlü okullarda okuyanların, yatılı okullarda okuyanlardan daha fakir oldukları saptanmıştır.

Demir (2003) tarafından "Kayseri'de Öğrencilerin İlköğretimden Ortaöğretime Geçişinde Sosyo-Ekonomik Faktörlerin Etkisi" adlı bir araştırma yapılmıştır. Bu araştırma sonucunda, ikamet edilen yerin, ailelerin çocuklarına sundukları imkanların (ayrı oda, harçlık, dersane, eve giren gazete ve dergi, tatil imkanları gibi) öğrencinin cinsiyetinin, kardeş sayısının, kardeşlerin okudukları ortaöğretim okullarının ortaöğretime geçişte etkilerinin olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaların birçoğu ailenin ve yakın çevrenin etkisinin yanı sıra öğrencinin cinsiyetinin, yetenek ve ilgilerinin okul seçiminde önemli olduğunu göstermiştir. Sarıkaya (1999) tarafından "Öğrencilerin Endüstri Meslek Liselerine Olan Talebini Etkileyen Etkenler (Ankara ili örneği)" adlı bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada yer alan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunu 15-16 yaşındaki erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Bu araştırmaya göre, öğrencilerin yarıdan fazlası etki altında kalmadan endüstri meslek liselerini kendi istekleriyle tercih etmişlerdir. Etki altında tercihte bulunanlarda ise aile etkisi fazladır.

Altunsaray (2000) tarafından yapılan “İmam Hatip Liselerine Talebi Etkileyen Etmenler” adlı çalışmada, öğrenciler kız ve erkek olarak gruplandırılmışlardır. Bu çalışmaya göre, bu okulların talep edilmesinde ailenin etkisinin erkek öğrencilerde daha yüksek olduğu, bu etkenin ailenin eğitim düzeyi ve gelir düzeyi açısından farklılık göstermediği görülmüştür. Aileler dışında bu okulları seçmede komşuların, arkadaş çevresinin ve kardeşlerin etkisinin olduğu saptanmıştır. Bu okulların seçiminde özellikle erkek öğrencilerde ailenin siyasi görüşleri etkili olmaktadır. Bunların dışında araştırmaya katılan tüm öğrenciler, İmam Hatip Liseleri’nde daha nitelikli eğitim yapılması, öğretmenlerin nitelikli olması, disiplinli bir eğitim ortamının bulunması, sınıf mevcutlarının az olması, okulda öğrencilerin inançlarına uygun bir yaşama ortamının bulunması ve dini bilgiler alarak aynı zamanda yükseköğretime hazırlanılması gibi etmenlerin bu okulu tercih etmelerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir.

Zorunlu eğitim sonrasında mesleksi güdüler seçim aşamasında önemli bir rol oynamaktadır. Mesleklerin sağladığı kazançlar, istihdam şansı, iş güvenliği yapılan araştırmalarda öğrencilerin belirledikleri faktörlerdendir (Harnqvist, 1987, 361; akt. Ünal, 1996, 144). Sarıkaya’nın (1999) yukarıda adı geçen araştırmasında öğrencilerin Endüstri Meslek Liseleri’ni seçme nedenleri; gelecekte geliri yüksek işler bulabileceğine inanması, mesleğe ve el becerisi gerektiren işlere ilgi duymasındır. Öğrencilerin öğrenim gördükleri bölümler ile babalarının mesleği, ailenin gelir durumu, ortaokul mezuniyet derecesi ve bölüm seçim nedenleri arasında ilişki görülmüştür. Benzer ilişkiler Uysal’ın (1969) yaptığı “Bireysel ve Toplumsal Faktörlere Göre Lise Öğrencilerinin Meslek Seçimleri”. konulu araştırmada da çıkmıştır. Araştırmada ailenin aylık geliri ile meslek seçimi arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Okul seçimi ile ilgili araştırmalardan da görüldüğü gibi, okul seçiminde aile de öğrenci kadar bu işin içinde bulunmaktadır. Yapılan araştırmalar okul seçiminde kişisel özelliklerin yanı sıra ailevi özelliklerin de etkisinin büyük olduğunu göstermektedir.

İlgili Araştırmalar

Kuramsal temeller ve ilgili araştırmalar bölümünün bu kısmında okul seçimi konusunda yukarıda bahsedilen araştırmaların dışında yurt içinde ve dışında yapılmış çeşitli araştırmalara yer verilmiştir.

Şahin (1997) tarafından Bulancak ilçesinde ortaöğretim çağındaki gençlerin okul tercihlerinde rol oynayan etkenler araştırılmıştır. Bu araştırmanın sonucunda öğrencilerin okul tercihlerinde ailelerin yapısı ve özellikleri, ailelerin sosyo-ekonomik düzeyleri, ikamet edilen yerin özelliğinin yanında ailenin, arkadaşların, akrabaların veya öğrencilerin kendi tercihlerinin etkili olduğu ortaya çıkmıştır.

Barutçu (1994) "Ticaret Turizm Meslek Liselerine Olan Bireysel Talebi Etkileyen Etmenlerin İncelenmesi" konulu araştırmasında; araştırmaya katılanlar içinde çoğunluğu kız öğrencilerin oluşturduğu, öğrencilerin tamamına yakın kısmının 15-16 yaşında olduğu, öğrencilerin büyük çoğunluğunun ailesinin orta gelir düzeyinde olduğu, annesi lise ya da üniversite mezunu öğrencilerle, babası üniversite mezunu olan öğrencilerin bu liseleri mesleğe ilgi duydukları için seçtikleri, babaları yüksek düzeyde görevli olan öğrencilerin bu liseleri aynı şekilde mesleğe ilgi duydukları için seçtikleri bulunmuştur.

Açıklan'ın (1989) yaptığı, özel ve devlet liselerinde aile beklentilerinin örgütsel ve yönetsel boyutları adlı araştırmasında özel lise ailelerinin kişilik özellikleri, okuldan beklentileri, öğretmen-okul ile ilişkilerinin devlet lisesi ailelerinden farklı olduğu yargısı sınanmaya çalışılmıştır.

Yurtdışında bu konu ile ilgili pek çok çalışma yapılmaktadır. Özellikle ailelere okul seçim hakkı tanınan ve özel okulluğun yaygın olduğu ülkelerde okullar, aile ve öğrencilerin dikkatini çekmek için büyük bir yarış içerisinde bulunmaktadır. Bu yüzden öğrencilerin ve ailelerin okul seçimlerini etkileyen faktörler önemli bir konu haline gelmektedir.

West İngiltere'deki okul seçimi konusunda pek çok çalışma yapmıştır. West ve Varlaam (1991a) lise seçimi ile ilgili yaptıkları bir araştırmada lise seçimini yapacak olan ve lise seçimini yapmış olan öğrencileri iki gruba

ayırmış ve bu iki grup ile yapılan çalışmaların sonucu, araştırmalarını kaleme almışlardır. Bu öğrencilere çeşitli sorular yöneltilmiş ve karşılaştırmalar yapılmıştır. Ayrıca kız ve erkek öğrenciler ve değişik etnik kökenden gelen öğrenciler arasındaki farklılıklar incelenmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına göre öğrencilerin üçte ikisinden fazlası karma okulları tercih ederken, geriye kalan kısım kız veya erkek okullarını tercih etmiştir. Bu durum her iki grupta da benzerdir. Öğrenciler okul seçiminde aileleri ile yüksek oranda (% 86) uyum içerisindedirler. Çocukların birçoğu okulun iyi sınav sonuçları, iyi eğitim ve fen olanakları ile kantin veya yemekhanesinin olmasının okul için önemli ayırt edici özellikler olduğunu belirtmişlerdir. İlk gruptaki (okul seçimini yapacak olanlar) erkek öğrenciler kız öğrencilere göre okulun daha iyi fen olanaklarının olmasını önemserken, kızlar ise erkeklere göre okulun iyi dans olanaklarının olmasını önemsemektedir. İkinci gruptaki (okullarını seçmiş olanlar) erkekler kızlara göre okulun öğrenme olanaklarını, spor olanaklarını, fen olanaklarını, bilgisayar olanaklarını ve pratik çalışma olanaklarını daha çok önemserken, kızlar ise erkeklere göre okulun müzik olanaklarını daha çok önemsemektedir. Cinsiyetler arasındaki bu farklılıklar, kızlar ve erkeklerin farklı ilgi alanlarını iyi bir biçimde yansıtmaktadır.

Öğrencilerin birçoğu ulaşımı kolay, büyük binalı, kızlar ve erkekler için iyi imkanları olan okullar istemektedirler. Okul seçimini yapacak grupta olan öğrencilerin seçecekleri okulu düşünmelerinin en önemli nedeni olarak buraya daha önce giden arkadaşlarının ve akrabalarının bulunmasını ayrıca şimdiki okullarındaki arkadaşlarının da bu okulu düşünmesini göstermişlerdir.

Okul seçimini yapmış grupta olan öğrencilerin yaklaşık yarısı daha önce okulunu ziyaret etmiştir. Bununla beraber, her iki grupta da çocukların çoğu okulları aileleri ile ziyaret etmiştir. Çok az öğrenci okulda öğretmen ve müdürle tanışmış, diğer öğrencilerle sohbet edebilmiş ve dersleri izleyebilmiştir. Birçoğunun sadece etrafa göz gezdirebilme olanağı olmuştur.

Bu çalışmada okullar ve Yerel Eğitim Otoriteleri (LEA) için önemli ipuçları vardır. Bunlardan ilki çocukların seçecekleri okullardaki zorbalıklar, çeteler ve şiddetten endişe duymaları, ikincisi ise araştırmanın da gösterdiği gibi kızların okulun önemli müfredat olanaklarından habersiz ve ilgisiz

olmalarıdır. Son olarak Afrikalı veya Avrupalılara göre Siyah Asyalı öğrenciler ve aileleri daha çok kız veya erkek okullarını tercih etmektedirler.

West ve Varlaam (1991b) seçim yapacak olan ailelerin lise seçimlerinde neleri önemsediklerini belirlemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Çalışma sonucunda velilerin yarısından fazlasının kız yada erkek okullarını seçmeyi düşündüklerini belirlemiştir ve bu oran kız öğrenci velilerinde daha yüksektir. Veliler kız veya erkek okullarını seçme nedenleri olarak bu okullardaki disiplin kurallarının sıkı olmasını göstermişlerdir. Velilerin çoğu seçmeyi düşünmedikleri okulları, bu okulların kötü ünlerinden dolayı düşünmemektedirler. Velilerin üçte ikisi seçmeyi düşündükleri okulları ziyaret etmiş ve broşürlerini incelemiştir. Velilerin bir okulu seçme nedeni olarak gösterdikleri en önemli faktörler şunlardır: Çocuğun bu okula gitmek istemesi, iyi disiplin, okulun akademik başarısı, ulaşım kolaylığı, iyi öğretmenler ve iyi öğretmen-öğrenci ilişkisi. Bu araştırmada kız öğrenci velilerinin karma okulların disiplinsizliğinden dolayı kızlarını kız okullarına göndermeleri dikkat çekici bir sonuç olarak ortaya çıkmaktadır. Bu durum ülkemizde de benzerlik göstermektedir. Ayrıca LEA'lardan bu okulların kızlar ve aileleri için daha çekici hale getirilmeleri istenmektedir.

West'in (1992) orta sınıf ailelerin okul seçimlerini etkileyen faktörler üzerine yaptığı çalışma, ailelerin neden özel okulları ya da kendi eğitim bölgeleri dışındaki okulları düşündüklerini irdeleyen iki araştırmanın bulguları ile oluşturulmuştur. Bu çalışma orta sınıf ailelerin ve akademik olarak yetenekli çocukları olan ailelerin yüksek beklentilerinin olduğunu ve okullarda yüksek kaliteli eğitime ve okulun olumlu atmosferine baktıklarını öne sürmektedir. Buna bağlı olarak okulların ve LEA'ların kendi pazarlama stratejilerine karar vermeleri için yararlanabilecekleri çeşitli stratejiler tartışılmıştır.

Bu çalışmanın bulgularından yararlandığı iki araştırmadan çıkan ve ailelerin özel okul seçimleri için verdikleri en genel iki neden, okulların eğitim kalitesi ve öğrencinin yetenekli olmasıdır. Ailelerin kendi eğitim bölgeleri dışındaki okulları seçmeleri için verdikleri en genel iki neden ise karma okullar olmaları ve okulların eğitim kalitesidir. Her iki gruptaki ailelerde de ortak olarak verilen cevap okulların eğitim kalitesidir. Bunların dışında verilen

nedenler ise okulun atmosferi, okuldaki iyi disiplin, okulun çocuklarının ihtiyaçlarına uygun olması, okulun üniversiteye öğrenci gönderme başarısı ve okulun iyi sınav sonuçlarıdır.

West, Miriam, Hailes ve Ribbens'in (1995) İngiltere'de iki kasabada belirledikleri altı okuldaki 70 aile ile yaptıkları araştırmalarında aileler ve lise seçimine ilişkin süreç incelenmiştir. Okul seçiminde aileleri etkileyen faktörler olarak; okulun iyi ünü, daha önce seçmeyi düşündükleri okula giden tanıdıklar, seçmeyi düşündükleri okulu gördüklerinde hissettikleri, çocuğun okulu istemesi, okulun akademik sonuçları, okulun tavsiye edilmesi, okulun yakınlığı, okulun olanakları ve özellikleri, kız ya da erkek okulu olmasını belirlemişlerdir. Tüm bu çalışmalar, öğrencilerin okulları yargımlarken ve okullarla ilgili karar verirken aileleri ile benzer kriterleri kullandıklarını ortaya çıkarmaktadır.

Brown (1999) kolej seçimi ile ilgili araştırması için İngiltere'nin güneyinde bulunan bir kasabadan beş okul seçmiş ve buradaki 25 öğrenci ile görüşmeler yapmıştır. Bu araştırma sonunda kolej seçimini etkileyen faktörler olarak; öğrencinin arkadaş çevresi, okulun eğitim programı, okulun fiziki yapısı ve olanakları ve okulun akademik durumunu bulmuştur. Ayrıca kolejin tanıtımı ve okul fiyatları da okul seçiminde önemli faktörler olarak belirlenmiştir.

Hunter'ın (1991) ailelerin lise seçimleri üzerine yaptığı araştırma, yarı-yapılandırılmış görüşmelerle, lisenin ilk yılında çocukları olan ailelerin okul seçim nedenlerini belirlemeye çalışmıştır. 18 farklı okulda lisenin ilk yılında çocuğu bulunan 300 aile ile yapılan görüşmelerde, diğer birçok çalışmaya benzer sonuçlar bulunmuştur. Bu aileler okul çeşitlerine, yerleşim yerlerine ve etnik kökenlerine göre sınıflandırılmışlardır. Lise seçiminde aileler için genelde önemli olarak belirtilen dört neden şunlardır:

- 1) İyi disiplin/çocukların iyi davranışları
- 2) İyi sınav sonuçları
- 3) Sadece kız, sadece erkek okulları
- 4) Eve yakınlık

Bu çalışma ailelerin okul özelliklerini değerlendirmede yararlı olarak düşündüğü bilgi kaynaklarının disiplin, sınav sonuçları ve genel atmosfer olduğuna ışık tutmuştur.

Amerika'daki Ulusal Eğitim Derneği'nin istatistiklerine göre, geliri yüksek olan aileler, düşük olanlara göre özel okullara, siyahların beyazlara göre daha fazla devlet okullarına devam ettiği belirlenmiştir. Ayrıca katolik aileler çocuklarını bu okullara gönderirken, güçlü olan katolik aileler çocuklarını katolik okullarındaki özel sınıflara göndermektedir (Hedderman, 2002). Buradan da görülmektedir ki, ailenin etnik kökeni, sosyo ekonomik durumu, dini inançları gibi birçok faktör öğrencinin okul seçiminde önemlidir.

Amerika'da çocuklarını katolik okullarına gönderen 57 aile ile yapılan görüşmelerde neden katolik liselerini seçtikleri sorulduğunda; iyi spor olanakları olması, ulaşımının kolay olması, katolik okulu olması, iyi akademik ün, eve yakın olması, uygun okul ücreti, iyi kütüphanesi ve bilgisayar kaynaklarının olması, çok çeşitli akademik kurs olanakları, toplumda iyi üne sahip olması gibi faktörlerin seçimlerini etkilediğini belirtmişlerdir (<http://www.cecv.melb.catholic.edu.au>).

Bütün bu araştırmalarda velilerin ve öğrencilerin seçim süreçleri anlaşılmaya ve onları etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılmaktadır. Okul seçiminin çok tartışıldığı bu ülkelerde, ülkemizden farklı olarak özel okulluluk oldukça gelişmiş durumdadır. Bu sayede öğrenci ve ailelerine birçok okul alternatifi sunulabilmektedir. Ayrıca eğitim yasalarıyla veli ve öğrencilere pek çok haklar tanınmıştır. Ancak hangi ülkede olursa olsun aileler ve öğrenciler okul seçimi konusunda endişeler ve karasızlıklar yaşamaktadırlar.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veri kaynakları, verilerin nasıl elde edildiği, verilerin çözümlenmesi ve araştırmada kullanılan istatistiksel teknikler açıklanmaktadır.

Araştırma Modeli

Tarama modelinde olan bu araştırma, Ankara ili Çankaya ilçesindeki tüm kamu ve özel liselerdeki öğrenci ve velilerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörleri belirlemeye çalışmaktadır.

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içerisinde ve varolduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2002, 77). Araştırmanın amacı ve içinde bulunduğu koşullar bu modele uygun olduğundan tarama modeli kullanılmıştır.

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini, 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılında Ankara ili Çankaya ilçesi belediye sınırları içinde kalan 67 kamu lisesi ve özel lisede bulunan veli ve öğrenciler oluşturmuştur. Araştırmanın evreni olarak Ankara ili Çankaya ilçesinin seçilmesinin nedeni, bu ilçenin her türlü gelir grubundan

aileyi ve öğrenciyi içermesi ve İmam Hatip Lisesi dışında her türlü lisenin bu ilçede mevcut olmasıdır.

Çizelge 1'de Çankaya ilçesi belediye sınırları içinde kalan 67 lisenin türlerine göre sayıları verilmiştir.

Çizelge 1. Kamu ve Özel Liselerin Lise Türlerine Göre Sayıları

Lise Tipi	Genel Lise	Mesleki ve Teknik Lise	Anadolu Lisesi	Fen Lisesi	Toplam
Kamu	17	13	11	1	42
Özel	17	2	-	6	25
Toplam	34	15	11	7	67

Çizelge 1'e göre, Çankaya ilçesi belediye sınırları içinde kalan liselerin 42'si (% 62,7) kamu lisesi, 25'i (% 37,3) özel lisedir. Bu liselerden 34'ü (% 50,7) genel lise, 15'i (% 22,4) mesleki ve teknik lise, 11'i (% 16,5) anadolu lisesi, 7'si (% 10,4) ise fen lisesidir. Genel liselerinin 17'si (% 50,0) kamu lisesi, 17'si (% 50,0) özel lisedir. Mesleki ve teknik liselerin 13'ü (% 86,6) kamu lisesi, 2'si (% 13,4) özel lisedir. Anadolu liselerinin tamamı kamu lisesidir. Fen liselerinin 1'i (% 14,3) kamu lisesi, 6'sı (% 85,7) özel lisedir.

Çizelge 2'de ise araştırmanın evrenindeki liselerin türlerine göre kız ve erkek öğrenci sayısı ile veli sayısı verilmiştir.

Çizelge 2. Lise Türlerine Göre Kız ve Erkek Öğrenci Sayısı ile Veli Sayısı

Lise Türleri	Okul Sayısı	Kız Öğrenci	Erkek Öğrenci	Toplam Öğrenci	Toplam Veli
Genel Liseler	34	4458	3913	8371	8371
Mesleki ve Teknik Liseler	15	1528	2110	3638	3638
Anadolu Liseleri	11	1833	1883	3716	3716
Fen Liseleri	7	263	170	433	433
Toplam	67	7989	8169	16158	16158

Çankaya ilçesi belediye sınırları içinde kalan liselerdeki öğrenci sayısı 16158, veli sayısı 16158'dir. Bu öğrencilerden 7989'u (% 49,4) kız, 8169'u (% 50,6) erkektir. Genel liselerde 8371 (% 51,8), mesleki ve teknik liselerde 3638 (% 22,5), anadolu liselerinde 3716 (% 23,0), fen liselerinde 433 (% 2,7) öğrenci bulunmaktadır. Genel liselerdeki öğrencilerin 4458'i (% 53,2) kız,

3913'ü (% 46,7) erkek, mesleki ve teknik liselerdeki öğrencilerin 1528'i (% 42,0) kız, 2110'u (% 58,0) erkek, anadolu liselerindeki öğrencilerin 1833'ü (% 49,3) kız, 1883'ü (% 50,7) erkek, fen liselerindeki öğrencilerin 263'ü (% 60,7) kız, 170'i (% 39,3) erkektir (Çizelge 2).

Araştırmanın örneklem büyüklüğü belirlenirken Cochran tarafından (1962; akt. Balcı, 1997, 113) önerilen aşağıdaki formül kullanılmıştır.

$$n = \frac{t^2(PQ)/d^2}{1 + (1/N)t^2(PQ)/d^2}$$

N = Evren büyüklüğü

n = Örneklem büyüklüğü

d = Hoşgörü düzeyi

t = Güven düzeyi tablo değeri

PQ = (0,05) x (0,05) = 0,25 maksimum örneklem büyüklüğü için örneklem yüzdesi

Hoşgörü düzeyi 0,05 ve güven düzeyinin tablo değeri 1,96 alınarak örneklem büyüklüğü hesaplandığında;

$$n = \frac{(1,96)^2 0,25 / (0,05)^2}{1 + (1/16158)(1,96)^2 0,25 / (0,05)^2}$$

$$n = 375,16$$

Buna göre, en az 375 öğrenci ve velisinin evreni temsil ettiği söylenebilir. Bu 375 öğrenci ve veli seçilirken okul türlerine (genel, mesleki, anadolu, fen) göre, daha sonra da tüm okulların öğrenci sayılarına göre oranlamalar yapılmıştır. Bu oranlamalar sonucunda her bir okuldan ulaşılabilecek kız ve erkek öğrenci sayısı ile veli sayısı belirlenmiştir.

Çizelge 3'te evreni oluşturan 2005-2006 Eğitim-Öğretim yılı Ankara ili Çankaya ilçesi belediye sınırları içerisinde kalan 67 liseden alınan örneklemde bulunan kız ve erkek öğrenci sayısı, veli sayısı ve toplamı verilmiştir. Liseler genel, mesleki-teknik, anadolu ve fen lisesi olarak

sınıflandırılmıştır. Sınıflandırma yapılırken kamu ve özel lise ayrımı yapılmamıştır, yani özel olan mesleki-teknik liseler ile fen liseleri bir arada verilmiştir.

Çizelge 3'te ise lise türlerine göre örneklem sayıları verilmiştir.

Çizelge 3. Lise Türlerine Göre Örneklem Sayıları

Lise Türleri	Kız	Erkek	Toplam	Veli
Genel Liseler	103	90	193	193
Mesleki ve Teknik Liseler	36	49	85	85
Anadolu Liseleri	42	44	86	86
Fen Liseleri	14	21	35	35
Toplam	195	204	399	399

Çizelge 3'e göre, kızların ve erkeklerin sayısı ve oranı evrene uygundur. Çizelge 3'e bakıldığında fen lisesi öğrencileri sayısının evrene oranlandığında fazla olduğu görülmektedir. Bunun sebebi, oranlama yapıldığında bu okullardan 30'un altında öğrenci sayısı çıkmasıdır. Bu kadar kişi sayısı araştırma için yetersiz bir sayı olduğundan kişi sayısı 35 öğrenci ve veli olarak alınmıştır.

Çizelge 4'te okullara gönderilen anket sayıları, geri dönen anket sayıları ve geçerli anket sayıları verilmiştir.

Çizelge 4. Örneklemdeki Lise Türlerine Göre Veli ve Öğrencilere Gönderilen Anket, Geri Dönen Anket ve Geçerli Anket Sayıları

Lise Türleri	Gönderilen Anket		Geri Dönen Anket		Geçerli Anket			
	Öğrenci	Veli	Öğrenci	Veli	N		%	
					Öğrenci	Veli	Öğrenci	Veli
Genel Liseler	200	200	187	181	175	175	91	91
Mesleki ve Teknik Liseler	90	90	83	81	79	79	93	93
Anadolu Liseleri	90	90	85	86	84	84	97	97
Fen Liseleri	40	40	34	32	30	30	85	85
TOPLAM	420	420	389	380	368	368	92	92

Araştırma için, 420 veli ve 420 öğrenciye anket gönderilmiştir. Anketlerin geri dönüşlerinde bazı kayıpların olabileceği göz önünde

bulundurularak gönderilen anket sayısı örneklem sayısından fazla tutulmuştur. Anketleri, 380 veli ve 389 öğrenci doldurmuştur. Ancak bunlar incelendiğinde bazı geçersiz anketler saptanmış ve bu nedenle 368 veli ve 368 öğrenci anketi değerlendirmeye alınmıştır (Çizelge 4). Toplamda örneklemin % 92'sine ulaşılmıştır ve bu sayı araştırma için yeterli bir sayıdır.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada veri toplama aracı olarak öğrenci ve veliler için geliştirilen iki anket kullanılmıştır. Veri toplamak amacıyla geliştirilen anketler için konuyla ilgili literatür taramasının yanı sıra konuyla ilgili yapılmış yerli ve yabancı araştırmalar incelenmiştir. Anketi geliştirmek için öğrenci ve velilerle yapılan görüşmelerden de yararlanılmıştır.

Anketlerin ilk bölümünde öğrenci ve ailelerin kişisel, kültürel ve ekonomik durumlarını öğrenmeye yönelik sorular sorulmuştur. İkinci bölümde ise öğrenci ve ailelerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörleri belirlemeye yönelik maddeler yer almıştır.

Okul ve eğitimle ilgili faktörlerle ilgili anket maddeleri belirlenirken, okul yöneticisi, okulun disiplin anlayışı, rehberlik hizmetleri, okulun fiziki yapısı, donanımı, okulun giriş prosedürleri, okuldaki eğitim programı, okulun öğretmen kadrosu ve okulun akademik başarısı gibi faktörler göz önünde bulundurulmuştur. Kişisel ve ailevi faktörlerle ilgili anket maddeleri belirlenirken ise maddeler, öğrencinin ilgi, yetenek ve istekleri, yakın çevresi, ailesinin ekonomik, kişisel ve eğitimsel durumu gibi faktörler düşünülerek hazırlanmıştır. Öğrenci ve veli anketindeki maddeler birbirlerine paraleldir. Anketler her türlü veli ve öğrenciye uygulanacağından anketlerdeki maddelerin kısa ve kolay anlaşılır olmasına dikkat edilmiştir.

Her iki ölçekte de 5'li Likert tipi ölçek kullanılmıştır. Ölçekteki maddeler 1-5 puan aralığında (en düşük puan 1, en yüksek puan 5) değerlendirilmiştir. Ölçek; (1) Hiç (2) Az (3) Orta (4) Çok (5) Pek Çok seçeneklerinden oluşturulmuştur.

Anket taslağının düzeni, ifadesi, dili, soruların amaca uygun ve yeterli olma durumu hakkında uzman görüşleri alınmıştır. Uzmanlar Prof. Dr. Ali Balcı, Prof. Dr. İncayet Pehlivan Aydın, Yrd Doç. Dr. Ömer Kutlu, Prof. Dr. Hüseyin Başar, Prof. Dr. Yüksel Kavak, Doç. Dr. Nükhet Çıkrıkçı, Araş Gör. Dr. Şakir Çinkır, Araş. Gör. Kürşat Yılmaz ve Araş. Gör. Sabri Güngör'den alınan görüşler ışığı altında anketlerde gerekli düzeltmeler yapılmıştır. Ardından anketlerin ön denemesi yapılmıştır. Ön deneme için örneklem dışında kalmış olan ve örneklem ile benzer özellikler taşıyan 60 kişilik veli ve öğrenci grubu seçilmiş ve bu kişilere ön deneme yapılmıştır. Ön denemedeki öğrenci ve veli anketlerinden 57'şer tanesi geçerli sayılmıştır.

Anketlerin, yapı geçerliliği için faktör analizi, güvenilirliği için Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ile madde toplam korelasyonu kullanılmıştır.

Faktör analizinde faktör yük değeri, maddelerin faktörlerle olan ilişkisini açıklayan bir katsayıdır. Faktör analizinde, faktör yük değerlerinin 0,45 ya da daha yüksek olması iyi bir seçim ölçütüdür. Ancak uygulama için bu sınır değer 0,30'un altına inerse madde anketten çıkarılmalıdır (Büyüköztürk, 2003, 118). Açıklanan varyans oranının % 30 ve daha fazla olması da önemlidir. Açıklanan varyansın yüksek olması, ilgili kavram ya da yapının o denli iyi ölçüldüğünün bir göstergesi olarak yorumlanabilir (Büyüköztürk, 2003, 119).

Güvenirlik analizinde, madde-toplam korelasyonunun pozitif ve yüksek olması, maddelerin benzer davranışları örneklediğini ve testin iç tutarlılığının yüksek olduğunu gösterir. Madde-toplam korelasyonunu yorumlamada bazı sınır değerlerin ölçüt olarak alındığı görülmektedir. Genel olarak, madde-toplam korelasyonu 0,30 ve daha yüksek olan maddelerin bireyi iyi derecede ayırt ettiğini, 0,20-0,30 arasında kalan maddelerin zorunlu görülmesi durumunda ankete alınabileceğini veya maddelerin düzeltilmesi gerektiğini, 0,20'den daha düşük maddelerin ise teste alınmaması gerektiği söylenebilir (Büyüköztürk, 2003, 165).

Güvenirlik analizinde seçenekler üçten fazla olduğu için Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı kullanılmıştır. Bir ölçeğin güvenilir olması için güvenilirlik

katsayısının 0,70 ve daha yüksek olması test puanlarının güvenilirliği için genel olarak yeterli görülmektedir (Büyüköztürk, 2003, 165).

Anket maddelerinin geçerlik ve güvenilirlik analizlerinin sonuçları aşağıdaki çizelgelerde gösterilmiştir. Çizelge 6'da veli anketindeki okul ve eğitimle ilgili faktörlerle ilgili maddelerinin faktör ve madde analizi sonuçları gösterilmiştir.

Çizelge 5. Veli Anketindeki Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerle İlgili Maddelerin Faktör ve Madde Analizi Sonuçları

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Puan Korelasyonu
12	Okul yöneticisi	0,62	0,60
13	Okuldaki disiplin anlayışı	0,74	0,70
14	Okulun dış görünümü	0,66	0,64
15	Okul binası	0,72	0,70
16	Okulun bahçesi	0,58	0,56
17	Okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması	0,68	0,66
18	Okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması	0,81	0,77
19	Okulun yangın merdiveninin olması	0,75	0,73
20	Okul binasının iyi ısıtılması	0,81	0,80
21	Okul binasının havalandırmasının yeterli olması	0,83	0,81
22	Okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması	0,76	0,74
23	Okulun içinin ve dışının temiz olması	0,82	0,79
24	Okuldaki laboratuvar olanakları	0,75	0,72
25	Okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması	0,85	0,84
26	Okuldaki bilgisayar olanakları	0,82	0,79
27	Okulun spor olanakları	0,78	0,74
28	Okulun iyi bir kantini/yemekhanesinin olması	0,78	0,75
29	Okulun rehberlik hizmetleri	0,69	0,65
30	Sınıflardaki mevcudun az olması	0,60	0,56
31	Okula kayıt ücretinin az alınması	0,53	0,52
32	Okul için yapılacak harcamaların az olması	0,60	0,59
33	Okulun eve yakın olması	0,46	0,46
34	Okula ulaşımın rahat olması	0,62	0,61
35	Okulun servisinin olması	0,57	0,55

Çizelge 5. (Devam)

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Puan Korelasyonu
36	Okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar	0,47	0,46
37	Okulda şiddet olaylarının az olması (uyuşturucu, dayak, çeteler vb.)	0,55	0,52
38	Okulun tanınan ve bilinen bir okul olması	0,67	0,64
39	Okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı	0,57	0,55
40	Okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması	0,51	0,51
41	Okulun tam gün olması	0,46	0,44
42	Okulun yarım gün olması	0,47	0,47
43	Okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması	0,73	0,72
44	Okulun iyi bir öğretmen kadrosunun olması	0,52	0,49
45	Ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması	0,83	0,79
46	Okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi	0,87	0,86
47	Okuldaki yönetici ve öğretmenlerin velilere karşı sıcak ve sevecen tavırları	0,69	0,66
48	Okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi	0,55	0,53
49	Okulda çoğunlukla kızlara eğitim verilmesi	0,16	0,17
50	Okulda çoğunlukla erkeklere eğitim verilmesi	0,16	0,15
51	Okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması	0,49	0,46
Açıklanan Varyans : % 77			
Alfa güvenilirlik katsayısı : 0,96			

Ankette yer alan 49. ve 50. maddelerin faktör yük değerleri 0,30'un altında ve madde-toplam puan korelasyonları da 0,20'den düşük olduğu için bu maddeler anketten çıkartılmışlardır. Maddelerin açıklanan varyansı % 77 olup, alfa güvenilirlik katsayısı 0,96'dır. Bu iki veri anket maddelerinin yeterliliği ve güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Çizelge 6'da öğrenci anketindeki eğitimle ilgili faktörler maddelerinin faktör ve madde analizi sonuçları gösterilmiştir.

Çizelge 6. Öğrenci Anketindeki Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerle İlgili Maddelerin Faktör ve Madde Analizi Sonuçları

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Puan Korelasyonu
12	Okul yöneticisi	0,55	0,52
13	Okuldaki disiplin anlayışı	0,47	0,43
14	Okulun dış görünümü	0,50	0,47
15	Okul binası	0,59	0,56
16	Okulun bahçesi	0,50	0,47
17	Okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması	0,61	0,58
18	Okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması	0,75	0,73
19	Okulun yangın merdiveninin olması	0,65	0,64
20	Okul binasının iyi ısıtılması	0,63	0,60
21	Okul binasının havalandırmasının yeterli olması	0,72	0,69
22	Okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması	0,61	0,58
23	Okulun içinin ve dışının temiz olması	0,79	0,76
24	Okuldaki laboratuvar olanakları	0,78	0,76
25	Okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması	0,62	0,59
26	Okuldaki bilgisayar olanakları	0,67	0,65
27	Okulun spor olanakları	0,55	0,52
28	Okulun iyi bir kantini/yemekhanesinin olması	0,72	0,70
29	Okulun rehberlik hizmetleri	0,64	0,62
30	Sınıflardaki mevcudun az olması	0,60	0,58
31	Okula kayıt ücretinin az alınması	0,58	0,57
32	Okul için yapılacak harcamaların az olması	0,51	0,49
33	Okulun eve yakın olması	0,47	0,44
34	Okula ulaşımın rahat olması	0,72	0,70
35	Okulun servisinin olması	0,56	0,53
36	Okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar	0,46	0,43
37	Okulda şiddet olaylarının az olması (uyuşturucu, dayak, çeteler vb.)	0,57	0,53
38	Okulun tanınan ve bilinen bir okul olması	0,48	0,44
39	Okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı	0,48	0,44
40	Okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması	0,60	0,58
41	Okulun tam gün olması	0,51	0,50
42	Okulun yarım gün olması	0,61	0,56
43	Okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması	0,45	0,43
44	Okulun iyi bir öğretmen kadrosunun olması	0,61	0,57
45	Ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması	0,75	0,71
46	Okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi	0,69	0,66

Çizelge 6. (Devam)

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Puan Korelasyonu
47	Okuldaki yönetici ve öğretmenlerin öğrencilere karşı sıcak ve sevecen tavırları	0,68	0,66
48	Okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi	0,46	0,43
49	Okulda çoğunlukla kızlara eğitim verilmesi	0,04	0,02
50	Okulda çoğunlukla erkeklere eğitim verilmesi	0,11	0,12
51	Okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması	0,56	0,54
52	Okulun üniformasının iyi olması	0,57	0,58
Açıklanan Varyans : % 78			
Alfa güvenilirlik katsayısı : 0,95			

Ankette yer alan 49. ve 50. maddelerin faktör yük değerleri 0,30'un altında ve madde-toplam puan korelasyonları da 0,20'den düşük olduğu için bu maddeler anketten çıkartılmışlardır. Maddelerin açıklanan varyansı % 78 olup, alfa güvenilirlik katsayısı 0,95'dir. Bu iki veri anket maddelerinin yeterliliği ve güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Çizelge 7'de veli anketindeki kişisel ve ailevi faktörlerle ilgili maddelerin faktör ve madde analizi sonuçları gösterilmiştir.

Çizelge 7. Veli Anketindeki Kişisel ve Ailevi Faktörlerle İlgili Maddelerin Faktör ve Madde Analizi Sonuçları

Madde No	Kişisel ve Ailevi Faktörler	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Puan Korelasyonu
52	Aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi	0,46	0,40
53	Tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması	0,54	0,47
54	Velisi olduğum öğrencinin bu okula gitmek istemesi	0,71	0,64
55	Okulun çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun olması	0,72	0,65
56	Bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi	0,69	0,64
57	Bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi	0,67	0,62
58	Çevremdeki velilerin önerileri	0,70	0,64
59	Okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması	0,72	0,65

Çizelge 7. (Devam)

Madde No	Kişisel ve Ailevi Faktörler	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Puan Korelasyonu
60	Okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler	0,77	0,71
61	Öğrencinin başarısı ve kapasitesi	0,58	0,51
62	Okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu	0,74	0,66
63	Okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri	0,63	0,54
64	Okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerime uygun olması	0,63	0,56
65	Okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması	0,57	0,48
Açıklanan Varyans : % 72			
Alfa güvenilirlik katsayısı : 0,90			

Ankette yer alan maddelerin hiçbirinin faktör yük değeri 0,30'un altında ve madde-toplam puan korelasyonları da 0,20'den düşük değildir. Bu yüzden anketin bu kısmından herhangi bir madde çıkartılmamıştır. Maddelerin açıklanan varyansı % 72 olup, alfa güvenilirlik katsayısı 0,90'dır. Bu iki veri anket maddelerinin yeterliliği ve güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Çizelge 8'de öğrenci anketindeki kişisel ve ailevi faktörlerle ilgili maddelerin faktör ve madde analizi sonuçları gösterilmiştir.

Çizelge 8. Öğrenci Anketindeki Kişisel ve Ailevi Faktörlerle İlgili Maddelerin Faktör ve Madde Analizi Sonuçları

Madde No	Kişisel ve Ailevi Faktörler	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Puan Korelasyonu
53	Aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi	0,54	0,50
54	Tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması	0,57	0,51
55	Bu okula gitme isteğim	0,72	0,68
56	Okulun ilgi ve yeteneklerime uygun olması	0,52	0,49
57	Bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi	0,55	0,49
58	Bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi	0,76	0,67
59	Okula giden arkadaşlarımın olması	0,46	0,42
60	Okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması	0,72	0,68

Çizelge 8. (Devam)

Madde No	Kişisel ve Ailevi Faktörler	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Puan Korelasyonu
61	Okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler	0,73	0,67
62	Kişisel başarıml ve kapasitem	0,79	0,72
63	Okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu	0,80	0,72
64	Okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri	0,69	0,60
65	Okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerime uygun olması	0,74	0,66
66	Okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması	0,77	0,68
Açıklanan Varyans : % 69			
Alfa güvenilirlik katsayısı : 0,90			

Ankette yer alan maddelerin hiçbirinin faktör yük değeri 0,30'un altında ve madde-toplam puan korelasyonları da 0,20'den düşük değildir. Bu yüzden anketin bu kısmından da herhangi bir madde çıkartılmamıştır. Maddelerin açıklanan varyansı % 69 olup, alfa güvenilirlik katsayısı 0,90'dır. Bu iki veri anket maddelerinin yeterliliği ve güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapılan anketlere son şekli verilmiş ve uygulamaya hazır hale getirilmişlerdir.

Verilerin Analizi

Yapılan analizler sonucunda son halini alan anketler, örnekleme belirlenen liselerdeki öğrenci ve velilerine uygulanmıştır. Anketlerin öğrenci ve aynı öğrencinin velisine uygulanmasına dikkat edilmiştir. Toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve gerekli istatistiksel çözümler için SPSS 10.0 (Statistical Packet for the Social Sciences) yazılım programı kullanılmıştır.

Liselerde öğrencisi bulunan ailelerin kişisel, ekonomik ve kültürel özellikleri ile veli ve öğrencilerin lise seçiminden önceki eğilimlerini belirlemek için frekans ve yüzdelerine bakılmıştır.

Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler ile ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörleri belirlemek için aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (ss) değerleri hesaplanmış ve maddelerin katılma düzeyi sıraları belirlenmiştir.

Velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörlerin öğrenci cinsiyetine göre bir fark gösterip göstermediğini belirlemek için ilişkisiz örneklem t-testi uygulanmıştır. Manidarlık sınamalarında 0,05 manidarlık düzeyi uygulanmıştır.

Velilerin, öğrenim ve aylık gelir durumuna göre oluşturulan alt grupların görüşlerinin 0,05 düzeyinde farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış, farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için ise Tukey HSD testinden yararlanılmıştır.

Özel lise veli ve öğrencileri ile kamu lisesi veli ve öğrencilerinin, lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörleri belirlemek için aritmetik ortalama ($\bar{X}$) ve standart sapma (ss) değerleri hesaplanmış ve maddelerin katılma düzeyi sıraları belirlenmiştir. Kamu liselerindeki veliler ve özel liselerdeki veliler ile kamu liselerindeki öğrenciler ve özel liselerdeki öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörlerin arasında bir fark olup olmadığını belirlemek için ilişkisiz örneklem t-testi uygulanmıştır.

Velilerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler arasında okul türüne göre farklılık olup olmadığını belirlemek için, okullar türlerine göre alt gruplara ayrılmıştır. Alt grupların görüşlerinin 0,05 düzeyinde farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak amacıyla tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmış, farkın hangi gruptan kaynaklandığını belirlemek için ise Tukey HSD testinden yararlanılmıştır.

Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörlerin belirlenmesinde (1) Hiç, (2) Az, (3) Orta, (4) Çok, (5) Pek çok olmak üzere beşli likert tipi ölçek kullanılmıştır. Araştırmada beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak elde edilen ağırlıklı ortalama puanların derecelendirilmesi ve yorumlanmasında aşağıdaki aralıklar kullanılmıştır:

1,00-1,79 (Hiç),
1,80-2,59 (Az),
2,60-3,39 (Orta),
3,40-4,19 (Çok),
4,20-5,00 (Pek çok)

Yorumlar kısmında anketlerdeki maddeler dışında bazı veli ve öğrencilerin yazarak belirttikleri faktörler ve özel durumlar aktarılmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, araştırmanın alt amaçları doğrultusunda elde edilen bulgulara ve yorumlara yer verilmiştir. Alt amaçlara ilişkin bulgular tek tek ele alınarak yorumlanmıştır.

Kişisel, Kültürel ve Ekonomik Özelliklerle İlgili Bulgular ve Yorum

Aşağıda araştırmaya katılan öğrenci ve velilerin kişisel, kültürel ve ekonomik özellikleri ile ilgili bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Cinsiyete İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan öğrencilerin cinsiyetlerine göre dağılımı ile ilgili bulgulara Çizelge 9'da yer verilmiştir.

Çizelge 9. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Öğrenci Cinsiyeti	N	%
Kız	187	50,8
Erkek	181	49,2
Toplam	368	100,0

Ankete katılan 368 öğrenciden % 50,8'i kız, % 49,2'si erkektir (Çizelge 9). Oysaki, ilçedeki kız ve erkek öğrenci yüzdeleri kıyaslandığında, erkek öğrenci sayısının kız öğrenci sayısından daha fazla olduğu görülmüştür.

Buna rağmen, anket geri dönüşlerindeki kız oranı erkek oranına göre daha fazla olmuştur.

Öğrenci Velilerinin Dağılımına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan öğrenci velilerinin dağılımı ile ilgili bulgulara Çizelge 10'da yer verilmiştir.

Çizelge 10. Araştırmaya Katılan Öğrenci Velilerinin Dağılımı

Veli	N	%
Anne	182	49,4
Baba	174	47,3
Diğer	12	3,3
Toplam	368	100,0

Ankete yanıt veren velilerden % 49,4'ü anne, % 47,3'ü baba ve % 3,3'ü diğer akrabalarından oluşmaktadır (Çizelge 10).

Velilerin Öğrenim Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan velilerin öğrenim durumlarına göre dağılımı ile ilgili bulgulara Çizelge 11'de yer verilmiştir.

Çizelge 11. Araştırmaya Katılan Velilerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı

Öğrenim Durumları	N	%
Okuryazar Değil	2	0,5
İlkokul	47	12,8
Ortaokul	42	11,4
Lise	110	29,9
Lisans/Yüksek Okul	147	40,0
Yüksek Lisans	20	5,4
Toplam	368	100,0

Araştırmaya katılan velilerin öğrenim durumları incelendiğinde; % 0,5'inin okur yazar olmadığı, % 12,8'inin ilkokul, % 11,4'ünün ortaokul, % 29,9'unun lise, % 40,0'inin lisans ya da yüksek okul ve % 5,4'ünün yüksek lisans mezunu olduğu görülmüştür (Çizelge 11). Oranlardan da anlaşıldığı üzere, ankete katılan velilerin yarıya yakını yüksek öğrenim görmüş kişiler oluşturmaktadır.

Velinin öğrenim düzeyi, öğrencinin lise seçimini etkileyebilmektedir. Aksan'ın (1986) "Ortaöğretimde Eğitim Talebinin Belirleyicileri" adlı araştırmasında; anne-babaların öğrenim düzeyleri arttıkça öğrencilerin eğitim taleplerinin de arttığı saptanmıştır. Bu araştırmaya katılan velilerin öğrenim düzeyleri ile ilgili bulgular da bunu destekler niteliktedir. Öğrencisi fen lisesinde okuyan 30 velinin öğrenim düzeylerine bakıldığında; 1'inin (% 3,3) ilkokul, 2'sinin (% 6,7) ortaokul, 2'sinin (% 6,7) lise, 23'ünün (% 76,6) lisans ya da yüksekokul, 2'sinin (% 6,7) yüksek lisans mezunu olduğu belirlenmiştir. Öğrencisi anadolu lisesinde okuyan 84 velinin öğrenim düzeylerine bakıldığında; 2'sinin (% 2,4) ilkokul, 7'sinin (% 8,3) ortaokul, 19'unun (% 22,6) lise, 49'unun (% 58,4) lisans ya da yüksekokul, 7'sinin (% 8,3) yüksek lisans mezunu olduğu belirlenmiştir. Öğrencisi genel lisede okuyan 175 velinin öğrenim düzeylerine bakıldığında; 25'inin (% 14,3) ilkokul, 17'sinin (% 9,7) ortaokul, 63'ünün (% 36,0) lise, 59'unun (% 33,7) lisans ya da yüksekokul, 11'inin (% 6,3) yüksek lisans mezunu olduğu belirlenmiştir. Öğrencisi meslek lisesinde okuyan 79 velinin öğrenim düzeylerine bakıldığında; 2'sinin okuryazar (% 2,5) olmadığı, 19'unun (% 24,0) ilkokul, 16'sinin (% 20,3) ortaokul, 26'sinin (% 32,9) lise, 16'sinin (% 20,3) lisans ya da yüksekokul mezunu olduğu belirlenmiştir. Bulgulardan da görüldüğü gibi, öğrenim düzeyi en düşük olan velilerin ve öğrencilerinin tercihleri meslek liselerinden yana olurken, öğrenim düzeyi yüksek olan velilerin ve öğrencilerinin tercihleri fen ve anadolu liselerinden yanadır.

Velilerin Mesleklerine İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan velilerin mesleklerine göre dağılımı ile ilgili bulgulara Çizelge 12’de yer verilmiştir.

Çizelge 12. Araştırmaya Katılan Velilerin Mesleklerine Göre Dağılımı

Meslek	N	%
Ev Hanımı	96	26,1
Kamu İşçisi	13	3,5
Özel Sektörde İşçi	39	10,6
Memur	108	29,4
Esnaf/Zanaatkar	13	3,5
Serbest Meslek	30	8,2
Emekli	46	12,5
İşsiz	4	1,1
Çiftçi	2	0,5
Diğer	17	4,6
Toplam	368	100,0

Velilerin meslekleri incelendiğinde, % 26,1’inin ev hanımı, % 3,5’inin kamu işçisi, % 10,6’sının özel sektörde işçi, % 29,4’ünün memur, % 3,5’inin esnaf ya da zanaatkar, % 8,2’sinin serbest meslek, % 12,5’inin emekli, % 1,1’inin işsiz, % 0,5’inin çiftçi ve % 4,6’sının bu kategorilerin dışında bir meslekle uğraştığı görülmüştür (Çizelge 12).

Lise türlerine göre velilerin mesleklerinin ilk üçte olanları incelendiğinde; anadolu lisesi velilerinin % 41,7’si memur, % 19’u ev hanımı, % 13,1’i emeklidir. Fen lisesi velilerinin % 40’ı memur, % 23,3’ü özel sektörde işçi, % 20’si serbest meslek sahibidir. Genel lise velilerinin % 30,9’u memur, % 30,3’ü ev hanımı, % 13,1’i emeklidir. Meslek lisesi velilerinin % 32,9’u ev hanımı, % 17,7’si özel sektörde işçi, % 12,7’si emeklidir. Bu bulgularda sadece veli olan kişinin mesleği görülmektedir. Ancak meslek lisesi velilerinin çoğunun ev hanımı ya da özel sektörde işçi olması dikkat çekicidir. Çakar’ın (1999) “Ortaöğretim Tercihlerini Etkileyen Etmenlerin Belirlenmesi” adlı araştırmasında da, babaları işçi olan öğrencilerin çoğunluğunun babalarınıninkine benzer mesleklerin bulunduğu mesleki–teknik liseleri tercih ettikleri belirlenmiştir.

Velilerin Aylık Gelir Durumlarına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan velilerin ortalama aylık gelir durumlarına göre dağılımına ilişkin bulgulara Çizelge 13'te yer verilmiştir.

Çizelge 13. Araştırmaya Katılan Velilerin Ortalama Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımı

Aylık Gelir	N	%
0-599 YTL	41	11,1
600-1199 YTL	105	28,5
1200-1799 YTL	61	16,6
1800-2399 YTL	67	18,2
2400-2999 YTL	33	9,0
3000 YTL ve Üstü	61	16,6
Toplam	368	100,0

Velilerin, % 11,1'i 0-599 YTL, % 28,5'i 600-1199 YTL, % 16,6'sı 1200-1799 YTL, % 18,2'si 1800-2399 YTL, % 9,0'ı 2400-2999 YTL, % 16,6'sı 3000 YTL ve üstü aylık gelir düzeyine sahiptir (Çizelge 13). Görüldüğü üzere, ailelerin büyük bir kısmının aylık gelir düzeyi Türkiye genelinin üstündedir (DİE, Ekonomik Raporu, 2005).

Öğrencisi kamu lisesinde okuyan 324 velinin aylık gelir düzeyine bakıldığında; 41'i (% 12,7) 0-599 YTL, 104'ü (% 32,1) 600-1199 YTL, 57'si (% 17,6) 1200-1799 YTL, 66'sı (% 20,4) 1800-2399 YTL, 29'u (% 8,9) 2400-2999 YTL, 27'si (% 8,3) 3000 YTL ve üstü aylık gelir düzeyine sahiptir.

Öğrencisi özel lisede okuyan 44 velinin aylık gelir düzeyine bakıldığında; 1'i (% 2,3) 600-1199 YTL, 4'ü (% 9,1) 1200-1799 YTL, 1'i (% 2,3) 1800-2399 YTL, 4'ü (% 9,1) 2400-2999 YTL, 34'ü (% 77,2) 3000 YTL ve üstü aylık gelir düzeyine sahiptir.

Aksan (1986) ve Çakar'ın (1999) yukarıda adları geçen araştırmalarında; eğitim hizmetine olan talebi etkileyen en önemli etkenlerden birinin aylık gelir düzeyi olduğu saptanmıştır. Aksan'ın araştırmasında, sosyo-ekonomik düzeyle eğitim talebi arasında yüksek bir ilişki bulunmuştur. Çakar'ın araştırmasına göre ise ailenin aylık gelir düzeyi öğrencinin alacağı eğitim miktarını ve çeşidini etkilemektedir.

Velilerin aylık gelir düzeyleri okul türlerine incelendiğinde; öğrencisi fen lisesinde okuyan 30 velinin, 2'si (% 6,7) 600-1199 YTL, 3'ü (% 10,0) 1200-1799 YTL, 1'i (% 3,3) 1800-2399 YTL, 4'ü (% 13,3) 2400-2999 YTL, 20'si (% 66,7) 3000 YTL ve üstü aylık gelir düzeyine sahiptir. Öğrencisi anadolu lisesinde okuyan 84 velinin, 1'i (% 1,2) 0-599 YTL, 16'sı (% 19,0) 600-1199 YTL, 13'ü (% 15,5) 1200-1799 YTL, 29'u (% 34,5) 1800-2399 YTL, 13'ü (% 15,5) 2400-2999 YTL, 12'si (% 14,3) 3000 YTL ve üstü aylık gelir düzeyine sahiptir. Öğrencisi genel lisede okuyan 175 velinin, 17'si (% 9,7) 0-599 YTL, 48'i (% 27,4) 600-1199 YTL, 36'sı (% 20,6) 1200-1799 YTL, 33'ü (% 18,9) 1800-2399 YTL, 15'i (% 8,6) 2400-2999 YTL, 26'sı (% 14,8) 3000 YTL ve üstü aylık gelir düzeyine sahiptir. Öğrencisi meslek lisesinde okuyan 79 velinin, 23'ü (% 29,1) 0-599 YTL, 39'u (% 49,3) 600-1199 YTL, 9'u (% 11,4) 1200-1799 YTL, 4'ü (% 5,1) 1800-2399 YTL, 1'i (% 1,3) 2400-2999 YTL, 3'ü (% 3,8) 3000 YTL ve üstü aylık gelir düzeyine sahiptir. Aylık gelir düzeyi en düşük olan veli ve öğrencilerinin lise tercihleri meslek liselerinden yana olurken, aylık gelir düzeyi en yüksek olan veli ve öğrencilerinin tercihleri ise fen ve anadolu liselerinden yanadır. Fen liseleri ile ilgili bulgular kamu ve özel lise ayrımı yapılmadan verilmiştir. Ancak kamuya ait fen lisesinde okuyan öğrencilerin velilerinin de % 54'ünün gelir düzeyi 2400 YTL ve üstündedir.

Ailedeki Birey Sayısına İlişkin Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan veli ve öğrencilerin ailelerinde bulunan birey sayısına göre dağılımına ilişkin bulgulara Çizelge 14'te yer verilmiştir.

Çizelge 14. Araştırmaya Katılan Veli ve Öğrencilerin Ailelerinde Bulunan Birey Sayısına Göre Dağılımı

Ailedeki Birey Sayısı	N	%
2 Kişi	5	1,4
3 Kişi	73	19,8
4 Kişi	185	50,3
5 Kişi	70	19,0
6 Kişi	25	6,8
7 Kişi ve Üstü	10	2,7
Toplam	368	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerindeki birey sayısına bakıldığında, ailelerin % 1,4'ünün 2 kişiden, % 19,5'inin 3 kişiden, % 50,3'ünün 4 kişiden, % 19'unun 5 kişiden, % 6,8'inin 6 kişiden, geriye kalan % 2,7'sinin ise 7 kişi ve üstündeki birey sayısından oluştuğu saptanmıştır (Çizelge 14). Oranlardan da görüldüğü gibi, 4 kişilik ailelerin oranı yarıdan biraz daha fazladır. Lise türlerine göre birey sayılarına bakıldığında ise meslek liselerinde okuyan öğrencilerin ailelerinin % 46,9'u, genel liselerde okuyan öğrencilerin ailelerinin % 27,4'ü, anadolu liselerinde okuyan öğrencilerin ailelerinin % 20,3'ü, fen liselerinde okuyan öğrencilerin ailelerinin % 10'u 5 kişi ve üzerindeki birey sayısından oluşmaktadır. Meslek liselerindeki birçok ailenin birey sayısı 4 kişiyi geçmektedir. Aksan'ın (1986) araştırmasında öğrencinin eğitim talebi ile ailesindeki birey sayısı arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Ancak bu araştırmada bulunan yukarıdaki bulgular dikkat çekicidir.

Ailelerin ve Öğrencilerin Lise Seçimlerinden Önceki Eğilimleri ile İlgili Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan velilerin ve öğrencilerin lise seçimlerini ilk ne zaman düşünmeye başladıklarını gösteren dağılım Çizelge 15'te verilmiştir.

Çizelge 15. Araştırmaya Katılan Velilerin Lise Seçimini İlk Ne Zaman Düşünmeye Başladıklarını Gösteren Dağılım

İlk Düşünce	N	%
8. Sınıf	105	28,5
7. Sınıf	132	35,9
İlköğretim Başlangıcı	131	35,6
Toplam	368	100,0

Veli ve öğrencilere yöneltilen sorulardan biri, ileride hangi lisede eğitim alınması gerektiği konusunu ne zaman düşünmeye başladıklarıdır. Velilerin % 28,5'i 8. sınıfta, % 35,9'u 7. sınıfta, % 35,6'sı ilköğretim başlangıcında bu konuyu düşünmeye başladıklarını belirtmişlerdir (Çizelge 15).

Araştırmaya katılan öğrencilerin lise seçimlerini ilk ne zaman düşünmeye başladıklarını gösteren dağılım Çizelge 16'da verilmiştir.

Çizelge 16. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Lise Seçimini İlk Ne Zaman Düşünmeye Başladıklarını Gösteren Dağılım

İlk Düşünce	N	%
8. Sınıf	142	38,6
7. Sınıf	157	42,7
İlköğretim Başlangıcı	69	18,7
Toplam	368	100,0

Öğrencilerin % 38,6'sı 8. sınıfta, % 42,7'si 7. sınıfta, % 18,7'si ilköğretim başlangıcında bu konuyu düşünmeye başladıklarını belirtmiştir (Çizelge 16).

Çizelge 15'ten görüldüğü gibi, veliler lise seçimiyle ilgili olarak 7. sınıf ve öncesinde düşünmeye başlarken, Çizelge 16'dan anlaşılacağı gibi öğrencilerin lise seçimleriyle ilgili eğilimleri 7. ve 8. sınıfta şekillenmeye başlamaktadır. Bu durum velilerin lise seçimi konusunu öğrencilere kıyasla daha erken düşünmeye başladıklarını göstermektedir. Hatta birçok veli, öğrencisini göndereceği ilköğretim okulunu ileride yapacağı lise seçimine uygun olacak biçimde belirlemektedir. Öğrenciler ise lise seçimi konusunda belirli bir yaşa geldikten sonra fikir yürütmeye başlamaktadırlar. Çünkü bireyin yaşı, talep edeceği eğitim düzeyini etkileyen bir değişkendir (Ünal, 1996, 143). Bu durum anket sonuçlarından da açıkça görülmektedir.

Araştırmaya katılan velilerin seçmeyi düşündükleri liseyi ziyaret etme oranlarının dağılımı Çizelge 17'de verilmiştir.

Çizelge 17. Araştırmaya Katılan Velilerin Seçmeyi Düşündükleri Liseyi Ziyaret Etme Oranlarının Dağılımı

Ziyaret	N	%
Evet	241	65,5
Hayır	127	34,5
Toplam	368	100,0

Araştırmaya katılan velilere öğrencilerini göndermeyi düşündükleri liseyi daha önce ziyaret edip etmedikleri sorusu yöneltildiğinde, velilerin % 65,5'i evet, % 34,5'i hayır cevabını vermiştir (Çizelge 17).

Araştırmaya katılan öğrencilerin seçmeyi düşündükleri liseyi ziyaret etme oranlarının dağılımı Çizelge 18'de gösterilmiştir.

Çizelge 18. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Seçmeyi Düşündükleri Liseyi Ziyaret Etme Oranlarının Dağılımı

Ziyaret	N	%
Evet	203	55,2
Hayır	165	44,8
Toplam	368	100,0

Aynı soru ankete katılan 368 öğrenciye yöneltildiğinde ise, öğrencilerin % 55,2'si evet, % 44,8'i hayır cevabını vermiştir (Çizelge 18).

Velilerin ve öğrencilerin bu soruya verdikleri cevaplar karşılaştırıldığında, seçilmesi düşünülen okulu ziyaret etmenin velilerin eğilimlerini oluşturmada daha etkili bir faktör olduğu anlaşılmaktadır. Bunun sebebinin, velilerin seçmeyi düşündükleri okul ya da okulların hem yönetici hem de öğretmenleri ile öğrencilerine kıyasla daha rahat iletişim kurup okul hakkında daha güvenilir bir fikir edinebilmeleridir. Ayrıca öğrencilerin bir kısmı, seçmeyi düşündükleri okulları ziyaret etmeden sadece velilerinin ziyaretlerinde edindikleri görüşlere dayanarak lise seçimlerini yapmaktadırlar.

Veli ve öğrencilerin bir çoğunun, hiçbir okul ziyareti yapmadan seçim yapması ülkemizdeki liselerde uygulanan öğrenci kabul sistemiyle paralellik gösteren bir bulgudur. Bilindiği gibi ülkemizdeki liseler, Milli Eğitim Bakanlığı'nın yayınladığı yöneltme-yerleştirme planında belirtilmiş bölgelerden öğrenci kabul etmektedirler. Bu yüzden velilerin ve öğrencilerin çoğu, buldukları bölgelerdeki okullara dair genel anlamda bir fikir sahibi oldukları için bu okulları ziyaret etme gereği duymamaktadırlar.

Ortaöğretim Kurumları Sınavı (OKS) sonucunda bir okula yerleştirilen bazı öğrenci ve velilerinin anket dönütlerinde, okul seçimlerindeki en öncelikli ve belki de tek faktörün OKS'de alınan puan olduğunu belirtilmişlerdir. Bu

öğrenci ve veliler sadece sınavdan aldıkları puanla seçebilecekleri okulları belirlemekte ve herhangi bir okul ziyaretine gerek duymamaktadırlar.

Araştırmaya katılan velilerin öğrencilerini göndermeyi istedikleri lise türlerinin dağılımı Çizelge 19'da gösterilmiştir.

Çizelge 19. Araştırmaya Katılan Velilerin Öğrencilerini Göndermeyi İstedikleri Lise Türlerinin Dağılımı

Lise Tipi	N	%
Anadolu Lisesi	186	50,4
Fen Lisesi	143	38,9
Genel Lise	4	1,1
Ticaret Lisesi	5	1,4
Meslek Lisesi	7	1,9
Turizm Otelcilik Lisesi	4	1,1
Kız Meslek Lisesi	4	1,1
Özel Lise	5	1,4
İmam Hatip Lisesi	1	0,3
Yabancı Dil Ağırlıklı Lise	9	2,4
Toplam	368	100,0

Ankete katılan velilere öğrencilerini ilköğretimden sonra en çok hangi tür liseye göndermeyi istedikleri sorulmuştur. Velilerin % 50,4'ü anadolu lisesi, % 38,9'u fen lisesi, % 1,1'i genel lise, % 1,4'ü ticaret lisesi, % 1,9'u meslek lisesi, % 1,1'i turizm otelcilik lisesi, % 1,1'i kız meslek lisesi, % 1,4'ü özel lise, % 0,3'ü imam hatip lisesi, % 2,4'ü yabancı dil ağırlıklı lise istediğini belirtmiştir (Çizelge 19).

Araştırmaya katılan öğrencilerin gitmeyi istedikleri lise türlerinin dağılımı Çizelge 20'de gösterilmiştir.

Çizelge 20. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Gitmeyi İstedikleri Lise Türlerinin Dağılımı

Lise Tipi	N	%
Anadolu Lisesi	183	49,8
Fen Lisesi	136	37,0
Genel Lise	5	1,4
Ticaret Lisesi	2	0,5
Meslek Lisesi	10	2,7
Turizm Otelcilik Lisesi	9	2,4
Kız Meslek Lisesi	3	0,8
Özel Lise	11	3,0
İmam Hatip Lisesi	-	0,0
Yabancı Dil Ağırlıklı Lise	9	2,4
Toplam	368	100,0

Aynı soru ankete katılan öğrencilere sorulduğunda ise; öğrencilerin % 49,8'i anadolu lisesi, % 37,0'ı fen lisesi, % 1,4'ü genel lise, % 0,5'i ticaret lisesi, % 2,7'si meslek lisesi, % 2,4'ü turizm otelcilik lisesi, % 0,8'i kız meslek lisesi, % 3'ü özel lise, % 0,0'ı imam hatip lisesi, % 2,4'ü yabancı dil ağırlıklı lise istediğini belirtmiştir (Çizelge 20).

Çizelge 19 ve 20'den elde edilen bulgulara göre, hem veli hem de öğrencilerin ilköğretimden sonra devam etmeyi en çok istedikleri okul türleri anadolu ve fen liseleridir. Diğer taraftan meslek liselerine olan istek gerek velilerde gerekse de öğrencilerde oldukça düşük düzeydedir. Öğrencisi meslek lisesinde okuyan birçok veli, öğrencisinin bu okullar yerine üniversiteye giriş sınavındaki başarılarından ötürü fen ya da anadolu liselerinde okumasını istediğini ancak öğrencisinin meslek lisesinde okumayı arzu etmesinden ötürü onu meslek lisesine kaydettirdiğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin OKS'ye katılma oranlarına göre dağılımı Çizelge 21'de gösterilmiştir.

Çizelge 21. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Ortaöğretim Kurumları Sınavı'na (OKS) Katılma Oranlarına Göre Dağılımı

OKS	N	%
Evet	359	97,6
Hayır	9	2,4
Toplam	368	100,0

Çizelge 21'de araştırmaya katılan öğrencilerin % 97,6'sının OKS'ye katılmış, % 2,4'ünün ise katılmamış olduğu görülmektedir (Çizelge 21).

Ankete katılan öğrencilerin bu kadar büyük bir kısmının OKS'ye katılmış olması, hem veli hem de öğrencilerin ilköğretimden sonra en çok anadolu ve fen liselerine devam etme istekleriyle örtüşmektedir. Çünkü, bu okullara gitmek isteyen öğrencilerin yapmaları gereken ilk şey Ortaöğretim Kurumları Sınavı'na katılıp bu okullara girmek için gerekli puanı almaktır.

Ailelerin ve Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler İle İlgili Bulgular ve Yorum

Okul ve eğitimle ilgili faktörler olarak okul yöneticisi, okulun disiplin anlayışı, rehberlik hizmetleri, okulun fiziki yapısı, donanımı, okulun giriş prosedürleri, okuldaki eğitim programı, okulun öğretmen kadrosu ve okulun akademik başarısı alınmıştır. Bu bölümde, ankette yer alan bu faktörler ve bu faktörlere giren maddeler ile ilgili bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin ortalamaları, standart sapmaları ve katılma düzeyi sıraları Çizelge 22'de verilmiştir.

Çizelge 22. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
44	Okulun iyi bir öğretmen kadrosunun olması	4,11	1,16	1
38	Okulun tanınan ve bilinen bir okul olması	3,97	1,17	2
39	Okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı	3,96	1,24	3
49	Okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması	3,95	1,29	4
37	Okulda şiddet olaylarının az olması (uyuşturucu, dayak, çeteler vb.)	3,87	1,40	5
47	Okuldaki yönetici ve öğretmenlerin velilere karşı sıcak ve sevecen tavırları	3,78	1,27	6
30	Sınıflardaki mevcudun az olması	3,75	1,32	7
13	Okuldaki disiplin anlayışı	3,72	1,17	8
18	Okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması	3,70	1,34	9
23	Okulun içinin ve dışının temiz olması	3,58	1,31	10
40	Okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması	3,57	1,39	11
34	Okula ulaşımın rahat olması	3,54	1,42	12
45	Ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması	3,54	1,37	13
24	Okuldaki laboratuvar olanakları	3,52	1,36	14
29	Okulun rehberlik hizmetleri	3,50	1,36	15
20	Okul binasının iyi ısıtılması	3,41	1,33	16
25	Okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması	3,39	1,39	17
26	Okuldaki bilgisayar olanakları	3,39	1,46	18
46	Okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi	3,32	1,36	19

Çizelge 22. (Devam)

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
27	Okulun spor olanakları	3,29	1,35	20
48	Okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi	3,29	1,49	21
28	Okulun iyi bir kantini/yemekhanesinin olması	3,27	1,40	22
22	Okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması	3,15	1,38	23
41	Okulun tam gün olması	3,12	1,53	24
33	Okulun eve yakın olması	3,04	1,56	25
17	Okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması	3,03	1,44	26
12	Okul yöneticisi	3,02	1,39	27
21	Okul binasının havalandırmasının yeterli olması	3,01	1,41	28
35	Okulun servisinin olması	2,97	1,59	29
15	Okul binası	2,71	1,20	30
32	Okul için yapılacak harcamaların az olması	2,68	1,40	31
19	Okulun yangın merdiveninin olması	2,66	1,56	32
14	Okulun dış görünümü	2,64	1,21	33
16	Okulun bahçesi	2,64	1,21	34
43	Okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması	2,59	1,40	35
31	Okula kayıt ücretinin az alınması	2,53	1,44	36
36	Okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar	2,09	1,38	37
42	Okulun yarım gün olması	1,76	1,22	38

Çizelge 22'den görüldüğü gibi, velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler okulun öğretmen kadrosu ($\bar{X}=4,11$), okulun tanınan ve bilinen bir okul olması ($\bar{X}=3,97$), okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı ($\bar{X}=3,96$) olurken, en az katıldıkları faktörler okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar ($\bar{X}=2,53$), okula kayıt ücretinin az alınması ($\bar{X}=2,09$) ve okulun yarım gün olması ($\bar{X}=1,76$) olmuştur.

Velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler, beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak elde edilen ağırlıklı ortalama puanlarına göre yorumlanırsa; okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması, okulda şiddet olaylarının az olması (uyuşturucu, dayak, çeteler vb.), okuldaki yönetici ve öğretmenlerin velilere karşı sıcak ve sevecen tavırları, sınıflardaki mevcudun az olması, okuldaki disiplin anlayışı, okul içinde ve dışında

güvenliğin sağlanmış olması, okulun içinin ve dışının temiz olması, okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması, okula ulaşımın rahat olması, ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması, okuldaki laboratuvar olanakları, okulun rehberlik hizmetleri, okul binasının iyi ısıtılması velilerin çok katıldıkları seçim faktörleridir.

Okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması, okuldaki bilgisayar olanakları, okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi, okulun spor olanakları, okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi, okulun iyi bir kantini/yemekhanesinin olması, okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması, okulun tam gün olması, okulun eve yakın olması, okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması, okul yöneticisi, okul binasının havalandırmasının yeterli olması, okulun servisinin olması, okul binası, okul için yapılacak harcamaların az olması, okulun yangın merdiveninin olması, okulun bahçesi, okulun dış görünümü velilerin orta derecede katıldıkları seçim faktörleridir.

Okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması velilerin az katıldıkları bir seçim faktörüdür.

Öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin ortalamaları, standart sapmaları ve katılma düzeyi sıraları ise Çizelge 23'te verilmiştir.

Çizelge 23. Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
44	Okulun iyi bir öğretmen kadrosunun olması	4,03	1,24	1
39	Okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı	4,02	1,29	2
49	Okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması	3,89	1,29	3
38	Okulun tanınan ve bilinen bir okul olması	3,82	1,22	4
40	Okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması	3,79	1,40	5
47	Okuldaki yönetici ve öğretmenlerin öğrencilere karşı sıcak ve sevecen tavırları	3,72	1,39	6
30	Sınıflardaki mevcudun az olması	3,64	1,33	7
37	Okulda şiddet olaylarının az olması (uyuşturucu, dayak, çeteler vb.)	3,63	1,54	8
34	Okula ulaşımın rahat olması	3,46	1,41	9

Çizelge 23. (Devam)

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
18	Okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması	3,42	1,39	10
24	Okuldaki laboratuvar olanakları	3,42	1,41	11
46	Okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi	3,42	1,41	12
23	Okulun içinin ve dışının temiz olması	3,41	1,33	13
27	Okulun spor olanakları	3,39	1,42	14
45	Ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması	3,37	1,45	15
48	Okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi	3,37	1,55	16
26	Okuldaki bilgisayar olanakları	3,36	1,46	17
13	Okuldaki disiplin anlayışı	3,34	1,24	18
29	Okulun rehberlik hizmetleri	3,31	1,35	19
28	Okulun iyi bir kantini/yemekhanesinin olması	3,21	1,42	20
25	Okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması	3,20	1,39	21
20	Okul binasının iyi ısıtılması	2,99	1,37	22
35	Okulun servisinin olması	2,90	1,61	23
33	Okulun eve yakın olması	2,84	1,60	24
41	Okulun tam gün olması	2,83	1,44	25
22	Okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması	2,70	1,39	26
15	Okul binası	2,69	1,28	27
17	Okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması	2,66	1,39	28
14	Okulun dış görünümü	2,65	1,26	29
12	Okul yöneticisi	2,61	1,42	30
43	Okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması	2,58	1,43	31
16	Okulun bahçesi	2,54	1,30	32
21	Okul binasının havalandırmasının yeterli olması	2,54	1,34	33
50	Okulun üniformasının iyi olması	2,48	1,47	34
32	Okul için yapılacak harcamaların az olması	2,42	1,34	35
31	Okula kayıt ücretinin az alınması	2,38	1,40	36
19	Okulun yangın merdiveninin olması	2,14	1,34	37
36	Okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar	2,11	1,37	38
42	Okulun yarım gün olması	1,89	1,31	39

Çizelge 23'ten görüldüğü gibi, öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler okulun öğretmen kadrosu ($\bar{X}=4,03$), okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı ($\bar{X}=4,02$), okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması ($\bar{X}=3,89$) olurken, en az katıldıkları faktörler okulun yangın merdiveninin

olması ($\bar{X}=2,14$) okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar ($\bar{X}=2,11$) ve okulun yarım gün olması ($\bar{X}=1,89$) olmuştur.

Öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler, beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak elde edilen ağırlıklı ortalama puanlarına göre yorumlanırsa; okulun tanınan ve bilinen bir okul olması, okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması, okuldaki yönetici ve öğretmenlerin öğrencilere karşı sıcak ve sevecen tavırları, sınıflardaki mevcudun az olması, okulda şiddet olaylarının az olması (uyuşturucu, dayak, çeteler vb.), okula ulaşımın rahat olması, okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması, okuldaki laboratuvar olanakları, okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi, okulun içinin ve dışının temiz olması öğrencilerin çok katıldıkları seçim faktörleridir.

Okulun spor olanakları, ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması, okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi, okuldaki bilgisayar olanakları, okuldaki disiplin anlayışı, okulun rehberlik hizmetleri, okulun iyi bir kantini/yemekhanesinin olması, okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması, okul binasının iyi ısıtılması, okulun servisinin olması, okulun eve yakın olması, okulun tam gün olması, okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması, okul binası, okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması, okulun dış görünümü, okul yöneticisi öğrencilerin orta derecede katıldıkları seçim faktörleridir.

Okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması, okulun bahçesi, okul binasının havalandırmasının yeterli olması, okulun üniformasının iyi olması, okul için yapılacak harcamaların az olması, okula kayıt ücretinin az alınması öğrencilerin az katıldıkları seçim faktörleridir.

Veliler ve öğrencilerin çok katıldıkları seçim faktörleri incelendiğinde, okulun akademik başarısı ile ilgili faktörlerin, okulun fiziki yapısı ve donanımı ile ilgili faktörlere kıyasla daha öncelikli olduğu görülmüştür (Çizelge 22 ve 23). Bunun nedeni, birçok veli ve öğrenci için eğitimin kalitesinin eğitimin verildiği ortamın fiziksel özelliklerinden daha önemli olmasıdır.

Veli ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin sırası arasında büyük bir benzerlik vardır. Bu da genelde, veli ve öğrencisinin birbirine paralel düşündüğünün bir göstergesidir.

Ailelerin ve Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörler İle İlgili Bulgular ve Yorum

Kişisel ve ailevi faktörler olarak öğrencinin ilgi, yetenek ve istekleri, yakın çevresi, ailesinin ekonomik, kişisel ve eğitimsel durumu alınmıştır. Aşağıda, ankette yer alan bu faktörler ve bu faktörlere giren maddeler ile ilgili bulgular ve yorumlara yer verilmiştir.

Velilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerin, ortalamaları, standart sapmaları ve katılma düzeyi sıraları Çizelge 24'te verilmiştir.

Çizelge 24. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları

Madde No	Kişisel ve Ailevi Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
59	Öğrencinin başarısı ve kapasitesi	3,94	1,04	1
62	Okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerime uygun olması	3,60	1,26	2
53	Okulun çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun olması	3,54	1,28	3
52	Velisi olduğum öğrencinin bu okula gitmek istemesi	3,46	1,32	4
63	Okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması	3,46	1,28	5
60	Okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu	3,41	1,24	6
57	Okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması	3,40	1,25	7
61	Okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri	3,34	1,27	8
51	Tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması	2,74	1,47	9
58	Okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler	2,73	1,48	10
56	Çevremdeki velilerin önerileri	2,56	1,40	11
54	Bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi	2,21	1,40	12
55	Bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi	2,07	1,34	13
50	Aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi	1,92	1,41	14

Çizelge 24'ten görüldüğü gibi, velilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler öğrencinin başarısı ve kapasitesi ($\bar{X}=3,94$), okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerine uygun olması ($\bar{X}=3,60$), okulun çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun olması ($\bar{X}=3,54$) olurken, en az katıldıkları faktörler bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi ($\bar{X}=2,21$), bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi ($\bar{X}=2,07$) ve aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi ($\bar{X}=1,92$) olmuştur.

Velilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler, beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak elde edilen ağırlıklı ortalama puanlarına göre yorumlanırsa; öğrencinin bu okula gitmek istemesi, okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması, okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu, okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması velilerin çok katıldıkları seçim faktörleridir.

Okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri, tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması, okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler velilerin orta derecede katıldıkları seçim faktörleridir.

Çevredeki velilerin önerileri velilerin az katıldıkları bir seçim faktörüdür.

Öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerin ortalamaları, standart sapmaları ve katılma düzeyi sıraları ise Çizelge 25'te verilmiştir.

Çizelge 25. Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları

Madde No	Kişisel ve Ailevi Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
60	Kişisel başarıml ve kapasitem	3,77	1,14	1
63	Okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerime uygun olması	3,65	1,26	2
53	Bu okula gitme isteğim	3,50	1,31	3
54	Okulun ilgi ve yeteneklerime uygun olması	3,40	1,29	4
64	Okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması	3,33	1,41	5

Çizelge.25 (Devam)

Madde No	Kişisel ve Ailevi Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
61	Okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu	3,27	1,31	6
58	Okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması	3,20	1,35	7
62	Okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri	3,10	1,43	8
59	Okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler	2,63	1,49	9
52	Tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması	2,61	1,45	10
57	Okula giden arkadaşlarının olması	2,28	1,47	11
55	Bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi	2,11	1,35	12
56	Bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi	1,92	1,31	13
51	Aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi	1,89	1,40	14

Çizelge 25'ten görüldüğü gibi, öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler kişisel başarı ve kapasite ($\bar{X}=3,77$), okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerine uygun olması ($\bar{X}=3,65$), bu okula gitme isteği ($\bar{X}=3,50$) olurken, en az katıldıkları faktörler bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi ($\bar{X}=2,11$), bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi ($\bar{X}=1,92$) ve aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi ($\bar{X}=1,89$) olmuştur.

Öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler, beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak elde edilen ağırlıklı ortalama puanlarına göre yorumlanırsa; okulun ilgi ve yeteneklerine uygun olması öğrencilerin çok katıldıkları bir seçim faktörüdür.

Okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması, okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu, okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması, okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri, okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler, tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması öğrencilerin orta derecede katıldıkları seçim faktörleridir.

Okula giden arkadaşlarının olması öğrencilerin az katıldıkları bir seçim faktörüdür.

Hem veli hem de öğrenci anketlerindeki lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler incelendiğinde, okul seçiminde öğrencinin akademik başarısı, ilgi ve yetenekleri ile okulun verdiği eğitimin veli ve öğrencinin görüş ve düşüncelerine uygun olmasının önemli olduğu görülmektedir.

Aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi ile tanıdıklardan veya çevreden birilerinin bu okula gitmesi maddeleri bazı anketlerde veli ve öğrencilerin lise seçimlerini en çok etkileyen ve katılma düzeyi en fazla olan faktörler olarak belirtilmişlerdir. Ancak, bu maddelerdeki özelliklere uyan veli ve öğrencilerin sayıca az olmasından ötürü ortalamaları düşük çıkmış ve genelde katılma düzeyinin az olduğu maddeler olarak görülmüşlerdir.

Veli ve öğrenciler için katılma düzeyinin az olduğu maddelerden biri de, “bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi” maddesidir. Oysaki, ilköğretimdeki rehberlik hizmetleri veli ve öğrenci için büyük önem arz etmektedir. İlköğretimde verilen rehberlik hizmetinin amacı, öğrencilerin istek ve yeteneklerine bağlı olarak kendilerine uygun bir programa yönelmelerini sağlamaktır (MEB, 2003). Bu sayede öğrenciler, meslek veya okul seçme sorunu ile karşılaştıklarında aldıkları bu rehberlik hizmeti yardımıyla daha gerçekçi tercihler yapabileceklerdir. Anket bulgularında bu faktöre katılma düzeyinin bu derece az çıkması, ilköğretimdeki rehberlik hizmetinin yeterli miktarda verilmediğini ve veli ile öğrencilerin okul seçimi sürecinde bu hizmetten yeterince yararlanamadıklarını göstermektedir.

Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörlerin Öğrenci Cinsiyetine Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular ve Yorum

Velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin öğrenci cinsiyetine göre dağılımı ile ilgili bulgular Çizelge 26’da gösterilmiştir.

Çizelge 26. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Öğrenci Cinsiyetine Göre T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Erkek	181	3,21	0,88	366	0,67	0,50
Kız	187	3,27	0,80			

Velilerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(366)} = 0,67, p > 0,05$). Erkek ve kız öğrenci velilerinin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler birbirine oldukça benzerdir.

Velilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerin öğrenci cinsiyetine göre dağılımı ile ilgili bulgular Çizelge 27’de gösterilmiştir.

Çizelge 27. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Öğrenci Cinsiyetine Göre T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	sd	t	p
Erkek	181	3,04	0,79	366	0,13	0,90
Kız	187	3,03	0,76			

Velilerin okul seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t_{(366)} = 0,13, p > 0,05$). Erkek ve kız öğrenci ailelerinin okul seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler de birbirine oldukça benzerdir.

Çizelge 26 ve 27’den görüldüğü üzere, kız ve erkek öğrenci velileri okul seçimlerinde oldukça benzer faktörleri göz önünde bulundurmaktadırlar. Cinsiyet ayrımının yapılmakta olduğu ve kızların okuma oranının oldukça düşük olduğu ülkemizde, velilerin okul seçimlerinde öğrencileri için kız ve erkek ayrımı yapmaksızın benzer faktörleri göz önünde bulundurmaları bu ilçede bulunan velilerin duyarlılığının ve eğitim bilincinin yüksek olduğunun bir göstergesidir.

Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörlerin Velilerin Öğrenim Durumlarına Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular ve Yorum

Velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin velilerin öğrenim durumlarına göre dağılımı ile ilgili bulgular Çizelge 28’de gösterilmiştir.

Çizelge 28 Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Velilerin Öğrenim Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları

Öğrenim Durumu	N	$\bar{X}$	Ss	sd	F	p	Anlamlı Fark
Okuryazar Değil	2	2,80	1,62	5 362 367	2,109	0,064	-
İlkokul	47	3,22	0,86				
Ortaokul	42	3,15	0,77				
Lise	110	3,11	0,83				
Lisans/Yüksekokul	147	3,30	0,86				
Yüksek Lisans	20	3,69	0,58				
Toplam	368	3,24	0,83				

Analiz sonuçları, velilerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin velilerin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir fark taşımadığını göstermektedir ($F_{(5,362)} = 2,109, p > 0,05$).

Velilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerin velilerin öğrenim durumlarına göre dağılımı ile ilgili bulgular Çizelge 29'da gösterilmiştir.

Çizelge 29. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Velilerin Öğrenim Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları

Öğrenim Durumu	N	$\bar{X}$	Ss	sd	F	p	Anlamlı Fark
Okuryazar Değil	2	2,64	1,11	5 362 367	2,690	0,061	-
İlkokul	47	3,13	0,74				
Ortaokul	42	2,92	0,62				
Lise	110	2,88	0,73				
Lisans/Yüksekokul	147	3,08	0,84				
Yüksek Lisans	20	3,46	0,45				
Toplam	368	3,03	0,77				

Analiz sonuçları, velilerin okul seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerin velilerin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir fark taşımadığını göstermektedir ($F_{(5,362)} = 2,690, p > 0,05$).

Çizelge 28 ve 29'dan görüldüğü üzere, veliler öğrenim durumları her ne olursa olsun okul seçimlerinde benzer faktörleri göz önünde bulundurmaktadırlar. Buradan velilerin öğrenim düzeyi fark etmeksizin okullardan ortak beklentiler içerisinde oldukları sonucuna varılabilir.

Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörlerin Velilerin Aylık Gelir Durumlarına Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular ve Yorum

Velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin velilerin aylık gelir durumlarına göre dağılımı ile ilgili bulgular Çizelge 30'da gösterilmiştir.

Çizelge 30. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Velilerin Aylık Gelir Durumlarına Göre ANOVA Sonuçları

Aylık Gelir	N	$\bar{X}$	Ss	Sd	F	p	Anamlı Fark
0-599 YTL	44	3,11	0,81	5 362 367	5,777	0,000	0-599 ile 2400-2999 0-599 ile 1200-1799 0-599 ile 600-1199 1800-2399 ile 2400-2999 1800-2399 ile 1200-1799 1800-2399 ile 600-1199 3000 ve üstü ile 2400-2999 3000 ve üstü ile 1200-1799 3000 ve üstü ile 600-1199
600-1199 YTL	98	3,07	0,78				
1200-1799 YTL	68	2,83	0,81				
1800-2399 YTL	65	3,15	0,74				
2400-2999 YTL	34	2,74	0,83				
3000 YTL VE ÜSTÜ	59	3,49	0,82				
TOPLAM	368	3,08	0,82				

Analiz sonuçları, velilerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin velilerin aylık gelir durumlarına göre anlamlı bir fark taşıdığını göstermektedir ($F_{(5,362)} = 3,449$ $p < 0,05$). Tukey HSD testine göre aylık gelir düzeyi 0-599YTL ($\bar{X} = 3,11$), 1800-2399 YTL ($\bar{X} = 3,15$) ve 3000 YTL ve üstü ($\bar{X} = 3,49$) olan veliler ile aylık gelir düzeyi 600-1199 YTL ($\bar{X} = 2,74$), 1200-1799 YTL ($\bar{X} = 2,83$) ve 2400-2999 YTL ($\bar{X} = 3,07$) olan veliler arasında anlamlı bir fark çıkmıştır. Aylık gelir düzeyi 0-599YTL ($\bar{X} = 3,11$), 1800-2399 YTL ($\bar{X} = 3,15$) ve 3000 YTL ve üstü ($\bar{X} = 3,49$) olan veliler, aylık gelir düzeyi 600-1199 YTL ($\bar{X} = 2,74$), 1200-1799 YTL ($\bar{X} = 2,83$) ve 2400-2999 YTL ($\bar{X} = 3,07$) olan velilere göre lise seçimlerinde okul ve eğitimle ilgili faktörleri daha fazla göz önünde bulundurmaktadırlar.

Velilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerin velilerin aylık gelir durumlarına göre dağılımı ile ilgili bulgular Çizelge 31'de gösterilmiştir.

Çizelge 31. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Velilerin Aylık Gelir Durumlarına Göre Yapılan ANOVA Sonuçları

Aylık Gelir	N	$\bar{X}$	Ss	sd	F	p	Anlamlı Fark
0-599 YTL	44	3,00	0,70	5 362 367	4,953	0,000	0-599 ile 2400-2999
600-1199 YTL	98	2,77	0,79				0-599 ile 1200-1799
1200-1799 YTL	68	2,68	0,79				0-599 ile 600-1199
1800-2399 YTL	65	2,95	0,71				1800-2399 ile 2400-2999
2400-2999 YTL	34	2,83	0,84				1800-2399 ile 1200-1799
3000 YTL VE ÜSTÜ	59	3,30	0,85				1800-2399 ile 600-1199
TOPLAM	368	2,90	0,80				3000 ve üstü ile 2400-2999
							3000 ve üstü ile 1200-1799
							3000 ve üstü ile 600-1199

Analiz sonuçları, velilerin okul seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerin aylık gelir durumlarına göre anlamlı bir fark taşıdığını göstermektedir. ($F_{(5,362)} = 3,227$, $p < 0,05$). Tukey HSD testine göre aylık gelir düzeyi 0-599YTL ($\bar{X} = 3,00$), 1800-2399 YTL ($\bar{X} = 2,95$) ve 3000 YTL ve üstü ($\bar{X} = 3,30$) olan veliler ile aylık gelir düzeyi 600-1199 YTL ($\bar{X} = 2,77$), 1200-1799 YTL ($\bar{X} = 2,68$) ve 2400-2999 YTL ($\bar{X} = 2,83$) olan veliler arasında anlamlı bir fark çıkmıştır. Gelir düzeyi 0-599YTL ($\bar{X} = 3,00$), 1800-2399 YTL ($\bar{X} = 2,95$) ve 3000 YTL ve üstü ($\bar{X} = 3,30$) olan veliler, aylık gelir düzeyi 600-1199 YTL ($\bar{X} = 2,77$), 1200-1799 YTL ($\bar{X} = 2,68$) ve 2400-2999 YTL ($\bar{X} = 2,83$) olan velilere göre lise seçimlerinde okul ve eğitimle ilgili faktörleri daha fazla göz önünde bulundurmaktadırlar.

Çizelge 30 ve 31'den görüldüğü üzere, gelir düzeyleri çok farklı olan aileler okul seçimlerinde benzer faktörleri göz önüne almaktadır.

Öğrencisi Kamu Lisesinde Okuyan ve Öğrencisi Özel Lisede Okuyan Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler İle İlgili Bulgular ve Yorum

Öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerle ilgili bulgular Çizelge 32'de verilmiştir.

Çizelge 32. Öğrencisi Kamu Lisesinde Okuyan Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
44	Okulun iyi bir öğretmen kadrosunun olması	4,05	1,19	1
38	Okulun tanınan ve bilinen bir okul olması	3,93	1,18	2
39	Okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı	3,90	1,25	3
49	Okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması	3,85	1,31	4
37	Okulda şiddet olaylarının az olması (uyuşturucu, dayak, çeteler vb.)	3,79	1,42	5
47	Okuldaki yönetici ve öğretmenlerin velilere karşı sıcak ve sevecen tavırları	3,71	1,29	6
13	Okuldaki disiplin anlayışı	3,65	1,20	7
30	Sınıflardaki mevcudun az olması	3,65	1,34	8
18	Okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması	3,59	1,35	9
34	Okula ulaşımın rahat olması	3,52	1,43	10
40	Okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması	3,52	1,41	11
23	Okulun içinin ve dışının temiz olması	3,46	1,30	12
45	Ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması	3,46	1,37	13
24	Okuldaki laboratuvar olanakları	3,40	1,36	14
29	Okulun rehberlik hizmetleri	3,40	1,36	15
20	Okul binasının iyi ısıtılması	3,32	1,34	16
25	Okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması	3,28	1,39	17
26	Okuldaki bilgisayar olanakları	3,26	1,46	18
46	Okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi	3,20	1,36	19
27	Okulun spor olanakları	3,19	1,35	20
48	Okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi	3,18	1,50	21
28	Okulun iyi bir kantini/yemekhanesinin olması	3,14	1,40	22
33	Okulun eve yakın olması	3,05	1,57	23
22	Okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması	3,04	1,36	24
17	Okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması	2,89	1,42	26
35	Okulun servisinin olması	2,89	1,58	27
12	Okul yöneticisi	2,88	1,36	28
21	Okul binasının havalandırmasının yeterli olması	2,87	1,37	29
15	Okul binası	2,63	1,16	30
32	Okul için yapılacak harcamaların az olması	2,61	1,39	31
14	Okulun dış görünümü	2,58	1,21	32
16	Okulun bahçesi	2,57	1,19	33
19	Okulun yangın merdiveninin olması	2,49	1,50	34

Çizelge 32. (Devam)

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
31	Okula kayıt ücretinin az alınması	2,45	1,41	35
43	Okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması	2,44	1,35	36
36	Okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar	2,01	1,35	37
42	Okulun yarım gün olması	1,77	1,23	38

Çizelge 32'den görüldüğü gibi, öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler okulun öğretmen kadrosu ($\bar{X}=4,05$), okulun tanınan ve bilinen bir okul olması ($\bar{X}=3,93$), okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı ($\bar{X}=3,90$) olurken, en az katıldıkları faktörler okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması ($\bar{X}=2,44$), okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar ($\bar{X}=2,01$) ve okulun yarım gün olması ($\bar{X}=1,77$) olmuştur.

Öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler, beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak elde edilen ağırlıklı ortalama puanlarına göre yorumlanırsa; okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması, okulda şiddet olaylarının az olması (uyuşturucu, dayak, çeteler vb.), okuldaki yönetici ve öğretmenlerin velilere karşı sıcak ve sevecen tavırları, okuldaki disiplin anlayışı sınıflardaki mevcudun az olması, okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması, okula ulaşımın rahat olması, okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması, okulun içinin ve dışının temiz olması, ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması, okuldaki laboratuvar olanakları, okulun rehberlik hizmetleri velilerin çok katıldıkları seçim faktörleridir.

Okul binasının iyi ısıtılması, okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması, okuldaki bilgisayar olanakları, okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi, okulun spor olanakları, okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi, okulun iyi bir kantini/yemekhanesinin olması, okulun eve yakın olması, okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması, okulun tam gün olması, okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması, okulun servisinin

olması, okul yöneticisi, okul binasının havalandırmasının yeterli olması, okul binası, okul için yapılacak harcamaların az olması velilerin orta derecede katıldıkları seçim faktörleridir.

Okulun dış görünümü, okulun bahçesi, okulun yangın merdiveninin olması, okula kayıt ücretinin az alınması velilerin az katıldıkları seçim faktörleridir.

Öğrencisi özel lisede okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerle ilgili bulgular Çizelge 33'te verilmiştir.

Çizelge 33. Öğrencisi Özel Lisede Okuyan Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
49	Okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması	4,73	0,73	1
18	Okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması	4,52	0,93	2
30	Sınıflardaki mevcudun az olması	4,52	0,82	3
37	Okulda şiddet olaylarının az olması (uyuşturucu, dayak, çeteler vb.)	4,50	1,07	4
44	Okulun iyi bir öğretmen kadrosunun olması	4,50	0,85	5
23	Okulun içinin ve dışının temiz olması	4,43	1,02	6
24	Okuldaki laboratuvar olanakları	4,41	0,92	7
26	Okuldaki bilgisayar olanakları	4,34	1,08	8
39	Okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı	4,34	1,10	9
38	Okulun tanınan ve bilinen bir okul olması	4,30	1,00	10
47	Okuldaki yönetici ve öğretmenlerin velilere karşı sıcak ve sevecen tavırları	4,27	1,00	11
13	Okuldaki disiplin anlayışı	4,25	0,81	12
28	Okulun iyi bir kantini/yemekhanesinin olması	4,23	0,96	13
29	Okulun rehberlik hizmetleri	4,23	1,14	14
41	Okulun tam gün olması	4,23	0,99	15
25	Okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması	4,20	1,05	16
45	Ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması	4,16	1,22	17
46	Okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi	4,14	1,09	18
48	Okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi	4,11	1,17	19
27	Okulun spor olanakları	4,09	1,10	20
20	Okul binasının iyi ısıtılması	4,07	1,04	21

Çizelge 33. (Devam)

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
12	Okul yöneticisi	4,05	1,16	22
17	Okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması	4,05	1,10	23
21	Okul binasının havalandırmasının yeterli olması	4,02	1,32	24
40	Okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması	3,98	1,17	25
22	Okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması	3,93	1,21	26
19	Okulun yangın merdiveninin olması	3,91	1,44	27
34	Okula ulaşımın rahat olması	3,68	1,31	28
43	Okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması	3,68	1,25	29
35	Okulun servisinin olması	3,59	1,51	30
15	Okul binası	3,30	1,32	31
16	Okulun bahçesi	3,16	1,26	32
32	Okul için yapılacak harcamaların az olması	3,14	1,42	33
31	Okula kayıt ücretinin az alınması	3,11	1,53	34
14	Okulun dış görünümü	3,02	1,15	35
33	Okulun eve yakın olması	2,93	1,56	36
36	Okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar	2,64	1,51	37
42	Okulun yarım gün olması	1,68	1,14	38

Çizelge 33'ten görüldüğü gibi, öğrencisi özel lisede okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması ($\bar{X}=4,73$), okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması ($\bar{X}=4,52$), sınıflardaki mevcudun az olması ($\bar{X}=4,52$) olurken, en az katıldıkları faktörler okulun eve yakın olması ($\bar{X}=2,93$), okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar ($\bar{X}=2,64$) ve okulun yarım gün olması ($\bar{X}=1,68$) olmuştur.

Öğrencisi özel lisede okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler, beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak elde edilen ağırlıklı ortalama puanlarına göre yorumlanırsa; okulda şiddet olaylarının az olması (uyuşturucu, dayak, çeteler vb.), okulun iyi bir öğretmen kadrosunun olması, okulun içinin ve dışının temiz olması, okuldaki laboratuvar olanakları, okuldaki bilgisayar olanakları, okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı, okulun tanınan ve bilinen bir okul olması, okuldaki yönetici ve öğretmenlerin velilere karşı sıcak ve sevecen tavırları, okuldaki

disiplin anlayışı, okulun iyi bir kantini/yemekhanesinin olması, okulun rehberlik hizmetleri, okulun tam gün olması, okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması velilerin en çok katıldıkları seçim faktörleridir.

Ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması, okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi, okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi, okulun spor olanakları, okul binasının iyi ısıtılması, okul yöneticisi, okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması, okul binasının havalandırmasının yeterli olması, okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması, okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması, okulun yangın merdiveninin olması, okula ulaşımın rahat olması, okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması, okulun servisinin olması velilerin çok katıldıkları seçim faktörleridir.

Okul binası, okulun bahçesi, okul için yapılacak harcamaların az olması, okula kayıt ücretinin az alınması, okulun dış görünümü velilerin orta derecede katıldıkları seçim faktörleridir.

Öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen başlıca faktörler incelendiğinde, bu veliler için en öncelikli kaygının öğrencilerinin liseden mezun olduktan sonra iyi bir üniversiteye girmesi ve bir meslek sahibi olması olduğu sonucuna varılabilir. Diğer taraftan, öğrencisi özel lisede okuyan velilerin öncelikli kaygılarının öğrencilerinin eğitim ortamıyla ilgili olduğu anlaşılmaktadır. Bu veliler için sınıf mevcudunun az olması, laboratuvar ve bilgisayar imkanlarının üst düzeyde olması ve en önemli öncelik olarak da iyi bir yabancı dil eğitiminin verilmesi faktörlerinin ilk sıralarda yer alması edinilen bu fikri desteklemektedir. Özel lise velileri için öğrencilerini gönderdikleri liselerin Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı faktörü, öğrencilerini kamu liselerine gönderen velilerin anket sonuçlarındaki kadar önemli çıkmamıştır (Çizelge 32 ve 33). Bu durum öğrencilerini özel liselerde okutan velilerin aylık gelir durumlarının yüksek olmasından ötürü öğrencilerinin geleceği ile ilgili olarak, öğrencilerini kamu liselerinde okutan velilerdeki kadar kaygı taşımadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Açıklan'ın (1989) özel ve devlet liselerinde veli beklentilerinin örgütsel ve yönetsel boyutları adlı çalışmasında özel okula talebin en önemli etkeni olarak yabancı dil öğretimi belirlenmiştir. Bunun dışında öğretmen kadrosunun yeterliliği, fiziki şartların iyiliği, sosyal faaliyetlerin yoğunluğu ve tam gün öğretim etkenleri de özel okul velileri için önemli etkenlerdendir.

Özkara (2002) "Özel İlköğretim Okullarının Aile Beklentilerini Karşılama Düzeyleri" adlı araştırmasında; ailelerin özel ilköğretim okullarını tercih etme sebeplerinin en başında bulunanlar sırasıyla; öğretmen kadrosunun seçilerek alınması, sınıf mevcutlarının az olması, yabancı dil öğrenme imkanının yeterliliğidir.

Ergin (1993) tarafından bir özel okulda, okulun imajını araştırmaya yönelik yapılan bir çalışmada, okul tercih sebepleri arasında en yüksek düzeyde seçilenler sırasıyla; okulun, öğretmen kadrosunun kalitesi (% 22), yabancı dil eğitimindeki başarısı (% 16), ikinci yabancı dil eğitimi vermesi (% 16) ve okul yönetimi (% 13) şeklinde belirlenmiştir.

Bu üç araştırmadaki faktörler, öğrencisi özel okullarda okuyan velilerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerden en çok katıldıkları faktörler ile büyük benzerlik göstermektedir.

Özkara'nın (2002) yukarıdaki aynı adlı araştırmasında okul tercih etme sebeplerinin alt sıralarında bulunanlar, okulun kütüphane, tiyatro, konferans salonu, spor tesisleri ve laboratuvarlar gibi fiziki imkanlarının zenginliğidir. Ancak bu araştırmanın bulguları ile Özkara'nın araştırmasındaki bulgular uyum göstermemektedir. Çünkü okulun sosyal ve sportif faaliyetlerle ilgili olanakları velilerin çok katıldıkları faktörlerdendir.

Öğrencisi Kamu Lisesinde Okuyan ve Öğrencisi Özel Lisede Okuyan Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörler İle İlgili Bulgular ve Yorum

Öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerle ilgili bulgular Çizelge 34'te verilmiştir.

Çizelge 34. Öğrencisi Kamu Lisesinde Okuyan Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları

Madde No	Kişisel ve Ailevi Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
59	Öğrencinin başarısı ve kapasitesi	3,94	1,04	1
62	Okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerime uygun olması	3,54	1,27	2
53	Okulun çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun olması	3,47	1,30	3
52	Velisi olduğum öğrencinin bu okula gitmek istemesi	3,45	1,31	4
63	Okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması	3,35	1,30	5
57	Okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması	3,31	1,24	6
60	Okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu	3,31	1,24	7
61	Okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri	3,27	1,28	8
51	Tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması	2,72	1,45	9
58	Okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler	2,60	1,46	10
56	Çevremdeki velilerin önerileri	2,48	1,36	11
54	Bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi	2,17	1,37	12
55	Bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi	1,98	1,29	13
50	Aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi	1,87	1,38	14

Çizelge 34'ten görüldüğü gibi, öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler öğrencinin başarısı ve kapasitesi ($\bar{X}=3,94$), okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerine uygun olması ($\bar{X}=3,54$), okulun çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun olması ($\bar{X}=3,47$) olurken, en az katıldıkları faktörler bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi ($\bar{X}=2,17$), bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi ($\bar{X}=1,98$) ve aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi ($\bar{X}=1,87$) olmuştur.

Öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler, beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak elde edilen ağırlıklı ortalama puanlarına göre yorumlanırsa; okulun çocuğun ilgi ve

yeteneklerine uygun olması, öğrencinin bu okula gitmek istemesi velilerin çok katıldıkları seçim faktörleridir.

Okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması, okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması, okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu, okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri, tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması, okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler velilerin orta derecede katıldıkları seçim faktörleridir.

Çevredeki velilerin önerileri velilerin az katıldığı bir seçim faktörüdür.

Öğrencisi özel lisede okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerle ilgili bulgular Çizelge 35'te verilmiştir.

Çizelge 35. Öğrencisi Özel Lisede Okuyan Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları

Madde No	Kişisel ve Ailevi Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
63	Okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması	4,25	0,81	1
60	Okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu	4,11	0,97	2
57	Okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması	4,07	1,13	3
53	Okulun çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun olması	4,05	0,99	4
62	Okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerime uygun olması	4,05	1,06	5
59	Öğrencinin başarısı ve kapasitesi	3,95	1,06	6
61	Okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri	3,89	1,04	7
58	Okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler	3,66	1,35	8
52	Velisi olduğum öğrencinin bu okula gitmek istemesi	3,59	1,42	9
56	Çevremdeki velilerin önerileri	3,11	1,59	10
51	Tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması	2,95	1,58	11
55	Bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi	2,66	1,57	12
54	Bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi	2,52	1,56	13
50	Aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi	2,32	1,54	14

Çizelge 35'ten görüldüğü gibi, öğrencisi özel lisede okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması ($\bar{X}=4,25$), okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu ($\bar{X}=4,11$), okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması ($\bar{X}=4,07$) olurken, en az katıldıkları faktörler bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi ($\bar{X}=2,66$), bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi ($\bar{X}=2,52$) ve aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi ($\bar{X}=2,32$) olmuştur.

Öğrencisi özel lisede okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler, beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak elde edilen ağırlıklı ortalama puanlarına göre yorumlanırsa; okulun çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun olması, okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerine uygun olması, öğrencinin başarısı ve kapasitesi, okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri, okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler velilerin çok katıldıkları seçim faktörleridir.

Öğrencinin bu okula gitmek istemesi, çevredeki velilerin önerileri, tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması velilerin orta derecede katıldıkları seçim faktörleridir.

Öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilerin lise seçimlerinde katılma düzeyinin fazla olduğu kişisel ve ailevi faktörlerin, öğrencinin başarısına odaklı olduğu görülmektedir. Çünkü bu veliler öğrencilerini başarıları yüksekse fen ya da anadolu liselerine, düşükse meslek ve benzeri liselere yönlendirmektedirler. Öğrencisi özel lisede okuyan velilerin ise öğrencilerinin başarılarından ziyade okulun ve okulun bulunduğu sosyal çevrenin onlar üzerinde bıraktığı izlenime önem verdikleri görülmektedir.

Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörlerin Okul Tiplerine Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular ve Yorum

Öğrencisi kamu lisesinde ve özel lisede okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin t-testi sonuçları Çizelge 36'da verilmiştir.

Çizelge 36. Öğrencisi Kamu Lisesinde ve Özel Lisede Okuyan Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin T-Testi Sonuçları

Tip	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	P
Kamu	324	3,15	0,80	366	5,9	0,000
Özel	44	3,90	0,77			

Öğrencisi kamu lisesinde ve öğrencisi özel lisede okuyan velilerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(366)} = 5,9$, $p < 0,01$). Öğrencisi özel lisede okuyan velilerin ($\bar{X}=3,90$), lise seçimlerinde okul ve eğitimle ilgili faktörlere katılma düzeyleri öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilere ($\bar{X}=3,15$) kıyasla daha fazladır. Bu bulgu, velilerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlere katılma düzeyinin öğrencisinin kamu veya özel lisede okumasına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Öğrencisi kamu lisesinde ve özel lisede okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerin t-testi sonuçları Çizelge 37'de verilmiştir.

Çizelge 37. Öğrencisi Kamu Lisesinde ve Özel Lisede Okuyan Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin T-Testi Sonuçları

Tip	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Kamu	324	2,96	0,74	366	4,59	0,000
Özel	44	3,51	0,81			

Öğrencisi kamu lisesinde ve öğrencisi özel lisede okuyan velilerin okul seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler arasında anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(366)} = 4,59, p < 0,01$). Öğrencisi özel lisede okuyan velilerin ($\bar{X}=3,51$) lise seçimlerinde kişisel ve ailevi faktörlere katılma düzeyleri öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilere ($\bar{X}=2,96$) göre daha fazladır. Bu bulgu, velilerin okul seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlere katılma düzeyinin öğrencisinin kamu veya özel lisede okumasına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 36 ve 37'den görüldüğü üzere, öğrencisi özel lisede okuyan veliler okul seçimlerinde, öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilere göre daha fazla faktörü göz önünde bulundurmakta ve daha seçici davranmaktadırlar. Çünkü bu velilerin önlerindeki lise alternatifleri daha fazladır. Diğer taraftan kamu lisesi velileri sınırlı sayıda alternatife sahiptirler.

Kamu Lisesinde Okuyan Öğrenciler ve Özel Lisede Okuyan Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler ile İlgili Bulgular ve Yorum

Kamu lisesinde okuyan öğrenciler ve özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin ortalamaları, standart sapmaları ve katılma düzeyi sıraları Çizelge 38'de belirtilmiştir.

Çizelge 38. Kamu Lisesinde Okuyan Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
44	Okulun iyi bir öğretmen kadrosunun olması	4,02	1,24	1
39	Okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı	3,99	1,30	2
49	Okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması	3,85	1,30	3
38	Okulun tanınan ve bilinen bir okul olması	3,76	1,22	4

Çizelge 38. (Devam)

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
40	Okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması	3,75	1,42	5
47	Okuldaki yönetici ve öğretmenlerin öğrencilere karşı sıcak ve sevecen tavırları	3,65	1,41	6
30	Sınıflardaki mevcudun az olması	3,58	1,33	7
37	Okulda şiddet olaylarının az olması (uyuşturucu, dayak, çeteler vb.)	3,58	1,54	8
34	Okula ulaşımın rahat olması	3,45	1,39	9
18	Okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması	3,37	1,40	10
23	Okulun içinin ve dışının temiz olması	3,33	1,31	11
24	Okuldaki laboratuvar olanakları	3,33	1,41	12
46	Okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi	3,33	1,40	13
27	Okulun spor olanakları	3,32	1,42	14
48	Okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi	3,30	1,56	15
29	Okulun rehberlik hizmetleri	3,28	1,34	16
45	Ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması	3,28	1,44	17
13	Okuldaki disiplin anlayışı	3,27	1,24	18
26	Okuldaki bilgisayar olanakları	3,23	1,47	19
25	Okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması	3,13	1,39	20
28	Okulun iyi bir kantini/yemekhanesinin olması	3,13	1,40	21
20	Okul binasının iyi ısıtılması	2,95	1,37	22
35	Okulun servisinin olması	2,81	1,62	23
33	Okulun eve yakın olması	2,76	1,58	24
41	Okulun tam gün olması	2,72	1,41	25
22	Okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması	2,62	1,35	26
15	Okul binası	2,61	1,24	27
14	Okulun dış görünümü	2,59	1,23	28
17	Okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması	2,56	1,34	29
12	Okul yöneticisi	2,49	1,37	30
16	Okulun bahçesi	2,48	1,27	31
43	Okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması	2,46	1,40	32
21	Okul binasının havalandırmasının yeterli olması	2,44	1,29	33
50	Okulun üniformasının iyi olması	2,38	1,41	34
32	Okul için yapılacak harcamaların az olması	2,29	1,27	35
31	Okula kayıt ücretinin az alınması	2,28	1,37	36
19	Okulun yangın merdiveninin olması	2,00	1,25	37
36	Okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar	1,98	1,28	38
42	Okulun yarım gün olması	1,85	1,28	39

Çizelge 38'den görüldüğü gibi, kamu lisesinde okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasından en çok katıldıkları faktörler okulun iyi bir öğretmen kadrosunun olması ($\bar{X}=4,02$), okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı ($\bar{X}=3,99$), okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması ($\bar{X}=3,85$) olurken, en az katıldıkları faktörler okulun yangın merdiveninin olması ($\bar{X}=2,00$), okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar ($\bar{X}=1,98$) ve okulun yarım gün olması ($\bar{X}=1,85$) olmuştur.

Kamu lisesinde okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler, beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak elde edilen ağırlıklı ortalama puanlarına göre yorumlanırsa; okulun tanınan ve bilinen bir okul olması, okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması, okuldaki yönetici ve öğretmenlerin öğrencilere karşı sıcak ve sevecen tavırları, sınıflardaki mevcudun az olması, okulda şiddet olaylarının (uyuşturucu, dayak, çeteler vb.) az olması, okula ulaşımın rahat olması öğrencilerin çok katıldıkları seçim faktörlerindedir.

Okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması, okulun içinin ve dışının temiz olması, okuldaki laboratuvar olanakları, okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi, okulun spor olanakları, okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi, okulun rehberlik hizmetleri, ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması, okuldaki disiplin anlayışı, okuldaki bilgisayar olanakları, okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması, okulun iyi bir kantini/yemekhanesinin olması, okul binasının iyi ısıtılması, okulun servisinin olması, okulun eve yakın olması, okulun tam gün olması, okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması öğrencilerin orta derecede katıldıkları seçim faktörleridir.

Okulun dış görünümü, okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması, okul yöneticisi, okulun bahçesi, okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması, okul binasının havalandırmasının yeterli olması, okulun üniformasının iyi olması, okul için yapılacak harcamaların az olması, okula kayıt ücretinin az alınması öğrencilerin az katıldıkları seçim faktörlerindedir.

Özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin ortalamaları, standart sapmaları ve katılma düzeyi sıraları Çizelge 39'da belirtilmiştir.

Çizelge 39. Özel Lisede Okuyan Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
26	Okuldaki bilgisayar olanakları	4,32	0,96	1
38	Okulun tanınan ve bilinen bir okul olması	4,27	1,09	2
47	Okuldaki yönetici ve öğretmenlerin öğrencilere karşı sıcak ve sevecen tavırları	4,23	1,16	3
49	Okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması	4,23	1,20	4
39	Okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı	4,18	1,24	5
44	Okulun iyi bir öğretmen kadrosunun olması	4,11	1,30	6
24	Okuldaki laboratuvar olanakları	4,09	1,25	7
30	Sınıflardaki mevcudun az olması	4,09	1,22	8
40	Okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması	4,09	1,18	9
46	Okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi	4,05	1,28	10
23	Okulun içinin ve dışının temiz olması	4,00	1,31	11
37	Okulda şiddet olaylarının az olması (uyuşturucu, dayak, çeteler vb.)	4,00	1,56	12
45	Ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması	4,00	1,38	13
48	Okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi	3,89	1,32	14
13	Okuldaki disiplin anlayışı	3,84	1,14	15
18	Okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması	3,80	1,30	16
28	Okulun iyi bir kantini/yemekhanesinin olması	3,80	1,49	17
25	Okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması	3,77	1,29	18
41	Okulun tam gün olması	3,59	1,44	19
29	Okulun rehberlik hizmetleri	3,57	1,47	20
12	Okul yöneticisi	3,55	1,49	21
35	Okulun servisinin olması	3,55	1,45	22
34	Okula ulaşımın rahat olması	3,50	1,59	23
33	Okulun eve yakın olması	3,45	1,65	24
43	Okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması	3,45	1,39	25
17	Okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması	3,39	1,51	26

Çizelge 39. (Devam)

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
32	Okul için yapılacak harcamaların az olması	3,39	1,48	27
22	Okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması	3,32	1,47	28
15	Okul binası	3,27	1,39	29
20	Okul binasının iyi ısıtılması	3,25	1,38	30
21	Okul binasının havalandırmasının yeterli olması	3,25	1,51	31
50	Okulun üniformasının iyi olması	3,20	1,68	32
14	Okulun dış görünümü	3,16	1,36	33
31	Okula kayıt ücretinin az alınması	3,16	1,41	34
19	Okulun yangın merdiveninin olması	3,14	1,52	35
36	Okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar	3,14	1,58	36
16	Okulun bahçesi	2,98	1,44	37
27	Okulun spor olanakları	2,93	1,28	38
42	Okulun yarım gün olması	2,18	1,53	39

Çizelge 39'dan görüldüğü gibi, özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler okuldaki bilgisayar olanakları ($\bar{X}=4,32$), okulun tanınan ve bilinen bir okul olması ($\bar{X}=4,27$), okuldaki yönetici ve öğretmenlerin öğrencilere karşı sıcak ve sevecen tavırları ($\bar{X}=4,23$) olurken, en az katıldıkları faktörler okulun bahçesi ($\bar{X}=2,98$), okulun spor olanakları ($\bar{X}=2,93$) ve okulun yarım gün olması ($\bar{X}=2,18$) olmuştur.

Özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler, beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak elde edilen ağırlıklı ortalama puanlarına göre yorumlanırsa; okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması öğrencilerin en çok katıldığı seçim faktörüdür.

Okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı, okulun iyi bir öğretmen kadrosunun olması, okuldaki laboratuvar olanakları, sınıflardaki mevcudun az olması, okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması, okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi, okulun içinin ve dışının temiz olması, okulda şiddet olaylarının (uyuşturucu, dayak, çeteler vb.) az olması, ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması, okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi, okuldaki disiplin anlayışı, okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması, okulun

iyi bir kantini/yemekhanesinin olması, okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması, okulun tam gün olması, okulun rehberlik hizmetleri, okul yöneticisi, okulun servisinin olması, okula ulaşımın rahat olması, okulun eve yakın olması, okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması öğrencilerin çok katıldıkları seçim faktörleridir.

Okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması, okul için yapılacak harcamaların az olması, okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması, okul binası, okul binasının iyi ısıtılması, okul binasının havalandırmasının yeterli olması, okulun üniformasının iyi olması, okulun dış görünümü, okula kayıt ücretinin az alınması, okulun yangın merdiveninin olması, okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar öğrencilerin orta derecede katıldıkları seçim faktörleridir.

Özel ve kamu liselerinde okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler velileri ile paralellik göstermektedir. Ancak özel liselerde okuyan öğrencilerin okullarının Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS başarısını velilerine göre daha fazla önemsendiği görülmektedir. Bu da öğrencilerin velilerine göre gelecekleri ile ilgili daha fazla endişe duyduklarını göstermektedir (Çizelge 38 ve 39).

Kamu Lisesinde Okuyan Öğrenciler ve Özel Lisede Okuyan Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörler ile İlgili Bulgular ve Yorum

Kamu lisesinde okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerin ortalamaları, standart sapmaları ve katılma düzeyi sıraları Çizelge 40'da verilmiştir.

Çizelge 40. Kamu Lisesinde Okuyan Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları

Madde No	Kişisel ve Ailevi Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
60	Kişisel başarı ve kapasitem	3,76	1,14	1
63	Okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerime uygun olması	3,65	1,26	2

Çizelge 40. (Devam)

Madde No	Kişisel ve Ailevi Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
53	Bu okula gitme isteğim	3,42	1,33	3
54	Okulun ilgi ve yeteneklerime uygun olması	3,35	1,27	4
64	Okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması	3,24	1,41	5
61	Okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu	3,18	1,30	6
58	Okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması	3,10	1,34	7
62	Okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri	3,02	1,42	8
52	Tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması	2,58	1,44	9
59	Okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler	2,51	1,46	10
57	Okula giden arkadaşlarının olması	2,22	1,42	11
55	Bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi	2,05	1,31	12
51	Aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi	1,87	1,40	13
56	Bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi	1,85	1,26	14

Çizelge 40'tan görüldüğü gibi, kamu lisesinde okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler kişisel başarı ve kapasite ($\bar{X}=3,76$), okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerine uygun olması ($\bar{X}=3,65$), bu okula gitme isteği ($\bar{X}=3,42$) olurken, en az katıldıkları faktörler bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi ($\bar{X}=2,05$), aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi ($\bar{X}=1,87$) ve bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi ($\bar{X}=1,85$) olmuştur.

Kamu lisesinde okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen ailevi ve kişisel faktörler, beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak elde edilen ağırlıklı ortalama puanlarına göre yorumlanırsa; okulun ilgi ve yeteneklerine uygun olması, okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması, okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu, okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması, okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri öğrencilerin orta derecede katıldıkları seçim faktörleridir.

Tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması, okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler, okula giden arkadaşlarının olması öğrencilerin en az katıldıkları seçim faktörlerindedir.

Özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerin ortalamaları, standart sapmaları ve katılma düzeyi sıraları Çizelge 41’de verilmiştir.

Çizelge 41. Özel Lisede Okuyan Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Ortalamaları, Standart Sapmaları ve Katılma Düzeyi Sıraları

Madde No	Kişisel ve Ailevi Faktörler	$\bar{X}$	ss	Katılma Düzeyi Sıraları
53	Bu okula gitme isteğim	4,14	0,95	1
64	Okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması	3,95	1,24	2
61	Okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu	3,93	1,25	3
58	Okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması	3,91	1,22	4
60	Kişisel başarımlarım ve kapasitem	3,86	1,17	5
54	Okulun ilgi ve yeteneklerime uygun olması	3,77	1,38	6
62	Okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri	3,73	1,35	7
63	Okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerime uygun olması	3,73	1,34	8
59	Okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler	3,50	1,42	9
52	Tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması	2,82	1,48	10
57	Okula giden arkadaşlarımların olması	2,75	1,73	11
55	Bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi	2,52	1,56	12
56	Bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi	2,43	1,61	13
51	Aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi	2,07	1,45	14

Çizelge 41’den görüldüğü gibi, özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler bu okula gitme isteği ($\bar{X}=4,14$), okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması ($\bar{X}=3,95$), okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu ($\bar{X}=3,93$) olurken, en az katıldıkları

faktörler ise bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi ($\bar{X}=2,52$), bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi ($\bar{X}=2,43$) ve aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi ($\bar{X}=2,07$) olmuştur.

Özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen ailevi ve kişisel faktörler, beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak elde edilen ağırlıklı ortalama puanlarına göre yorumlanırsa; okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması, kişisel başarı ve kapasite, okulun ilgi ve yeteneklerine uygun olması, okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri, okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerine uygun olması, okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler öğrencilerin çok katıldıkları seçim faktörleridir.

Tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması, okula giden arkadaşlarının olması öğrencilerin orta derecede katıldıkları seçim faktörleridir.

Özel ve kamu liselerinde okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler incelendiğinde, kamu lisesi öğrencileri ve özel lise öğrencilerinin benzer faktörleri ön planda tuttıkları gözlemlenmektedir. Ancak özel lise öğrencileri seçimlerinde daha fazla faktörü göz önünde bulundurup daha seçici davranmaktadırlar. Buradan da özel lise öğrencilerinin seçimlerini daha bilinçli yaptıkları sonucuna varılabilir. Özel lise öğrencilerinin seçimlerinde daha bilinçli olmalarının en önemli nedeni ise bu öğrencilere velileri tarafından sunulan seçeneklerin ve imkanların daha fazla olmasıdır.

Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörlerin Okul Tiplerine Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular ve Yorum

Kamu lisesinde ve özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin t-testi sonuçları Çizelge 42'de belirtilmiştir.

Çizelge 42. Kamu Lisesinde ve Özel Lisede Okuyan Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin T-Testi Sonuçları

Tip	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Kamu	324	3,00	0,78	366	4,99	0,000
Özel	44	3,64	0,90			

Kamu lisesinde ve özel lisede okuyan öğrencilerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(366)} = 4,99$, $p < 0,05$). Özel lisede okuyan öğrencilerin ($\bar{X}=3,64$) lise seçimlerinde, okul ve eğitimle ilgili faktörlere katılma düzeyleri kamu lisesinde okuyan öğrencilere ($\bar{X}=3,00$) kıyasla daha fazladır. Bu bulgu, öğrencilerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlere katılma düzeyinin kamu veya özel lisede okumalarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Kamu lisesinde ve özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerin t-testi sonuçları Çizelge 43'te belirtilmiştir.

Çizelge 43. Kamu Lisesinde ve Özel Lisede Okuyan Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin T-Testi Sonuçları

Tip	N	$\bar{X}$	ss	sd	t	p
Kamu	324	2,84	0,77	366	4,16	0,000
Özel	44	3,36	0,88			

Kamu lisesinde ve özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler arasında anlamlı bir farklılık vardır ($t_{(366)} = 4,16$, $p < 0,05$). Özel lisede okuyan öğrencilerin ($\bar{X}=3,36$) lise seçimlerinde okul ve eğitimle ilgili faktörlere katılma düzeyleri, kamu lisesinde okuyan öğrencilere ($\bar{X}=2,84$) göre daha fazladır. Bu bulgu, öğrencilerin okul seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlere katılma düzeyinin kamu veya özel lisede okumalarına göre anlamlı bir farklılık gösterdiği şeklinde yorumlanabilir.

Çizelge 42 ve 43'ten görüldüğü üzere, özel lisede okuyan öğrenciler, okul seçimlerinde kamu lisesinde okuyan öğrencilere kıyasla daha fazla faktörü göz önünde bulundurmakta ve daha fazla seçici davranmaktadırlar.

Bu durum velileri ile benzerlik göstermektedir. Buradan veli ve öğrencisinin lise seçimlerinde birbirlerine benzer düşünceler içerisinde oldukları sonucuna varılabilir.

Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörlerin Okul Türlerine Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular ve Yorum

Velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin okul türlerine göre dağılımı ile ilgili bulgular Çizelge 44'te gösterilmiştir.

Çizelge 44. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Okul Türlerine Göre ANOVA Sonuçları

Okul Türü	N	$\bar{X}$	Ss	sd	F	p	Anlamlı Fark
Genel Lise	175	3,22	0,80	3 364 367	2,219	0,086	-
Meslek Lisesi	79	3,18	0,86				
Anadolu Lisesi	84	3,20	0,88				
Fen Lisesi	30	3,60	0,84				
Toplam	368	3,23	0,84				

Analiz sonuçları, velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin okul türlerine göre anlamlı bir fark taşımadığını göstermektedir ($F_{(3,364)} = 2,219, p > 0,05$). Öğrencinin okuduğu okul türü ne olursa olsun, velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Velilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerin okul türlerine göre dağılımı ile ilgili bulgular Çizelge 45'te gösterilmiştir.

Çizelge 45. Velilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Okul Türlerine Göre ANOVA Sonuçları

Okul Türü	N	$\bar{X}$	ss	sd	F	p	Anlamlı Fark
Genel Lise	175	2,95	0,69	3 364 367	14,728	0,000	Fen- Anadolu Fen-Genel Fen-Meslek
Meslek Lisesi	79	2,88	0,77				
Anadolu Lisesi	84	3,03	0,73				
Fen Lisesi	30	3,85	0,82				
Toplam	368	3,03	0,77				

Analiz sonuçları, velilerin okul seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerin, okul türlerine göre anlamlı bir fark taşıdığını göstermektedir ($F_{(3,364)} = 14,728, p < 0,05$). Tukey HSD testine göre, öğrencisi fen lisesinde ($\bar{X}=3,85$) okuyan veliler, öğrencisi genel lise ($\bar{X}=2,95$), anadolu lisesi ($\bar{X}=3,03$) ve meslek lisesinde ($\bar{X}=2,88$) okuyan velilere kıyasla kişisel ve ailevi faktörlere daha fazla katılmaktadırlar. Bu bulguya göre, fen lisesi velilerinin lise seçimlerinde kişisel ve ailevi faktörleri daha fazla göz önünde bulundurdukları anlaşılmaktadır.

Çizelge 44 ve 45'ten görüldüğü üzere, lise türü fark etmeksizin tüm veliler lise seçimlerinde okul ve eğitimle ilgili faktörlere yüksek düzeyde katılırken, kişisel ve ailevi faktörlere fen lisesi velileri diğerlerinden daha fazla katılmaktadır.

Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörlerin Okul Türlerine Göre Dağılımı İle İlgili Bulgular ve Yorum

Öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin okul türlerine göre dağılımı ile ilgili bulgular Çizelge 46'da gösterilmiştir.

Çizelge 46. Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlerin Okul Türlerine Göre ANOVA Sonuçları

Okul Türü	N	$\bar{X}$	ss	sd	F	p	Anlamlı Fark
Genel Lise	175	3,05	0,81	3 364 367	3,643	0,013	Fen-Anadolu Fen-Genel Fen-Meslek
Meslek Lisesi	79	3,03	0,79				
Anadolu Lisesi	84	3,02	0,81				
Fen Lisesi	30	3,55	0,88				
Toplam	368	3,08	0,82				

Analiz sonuçları, öğrencilerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin okul türlerine göre anlamlı bir fark taşıdığını göstermektedir ($F = 3,643, p < 0,05$). Tukey HSD testine göre, fen lisesinde ($\bar{X}=3,55$) okuyan öğrenciler, genel lise ($\bar{X}=3,05$), anadolu lisesi ($\bar{X}=3,02$) ve meslek lisesinde

($\bar{X}=3,03$) okuyan öğrencilere kıyasla okul ve eğitimle faktörlere daha fazla katılmaktadırlar.

Öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerin okul türlerine göre dağılımı ile ilgili bulgular Çizelge 47’de gösterilmiştir.

Çizelge 47. Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Kişisel ve Ailevi Faktörlerin Okul Türlerine Göre ANOVA Sonuçları

Okul Türü	N	$\bar{X}$	ss	sd	F	p	Anlamlı Fark
Genel Lise	175	2,82	0,80	3 364 367	9,363	0,000	Fen-Anadolu Fen-Genel Fen-Meslek
Meslek Lisesi	79	2,83	0,73				
Anadolu Lisesi	84	2,90	0,76				
Fen Lisesi	30	3,61	0,77				
Toplam	368	2,90	0,80				

Analiz sonuçları, öğrencilerin okul seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerin okul türlerine göre anlamlı bir fark taşıdığını göstermektedir ($F = 9,363$, $p < 0,05$). Tukey HSD testine göre, fen lisesinde ($\bar{X}=3,61$) okuyan öğrenciler, genel lise ($\bar{X}=2,82$), anadolu lisesi ($\bar{X}=2,90$) ve meslek lisesinde ($\bar{X}=2,83$) okuyan öğrencilere göre kişisel ve ailevi faktörlere daha fazla katılmaktadırlar.

Çizelge 46 ve 47’den görüldüğü üzere fen lisesi öğrencileri okul seçimlerinde diğer lise türlerindeki öğrencilere göre tüm faktörlere daha fazla katılmaktadır. Buradan da fen lisesi öğrencilerinin lise seçimlerinde daha seçici davrandığı sonucuna varılabilir. Ancak öğrenciler velilerinden farklı olarak okul ve eğitimle ilgili faktörleri diğer okul türleri öğrencilerinden daha fazla göz önünde bulundurmaktadırlar.

BÖLÜM V

SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulgularına dayalı sonuçlar ve bu sonuçlara bağlı olarak geliştirilen öneriler yer almaktadır.

Sonuçlar

1. Liselerde öğrencisi bulunan ailelerin kişisel, ekonomik ve kültürel özelliklerine ait sonuçlar:

Araştırmaya katılan velilerin;

- a) Öğrencisi kız olanların sayısı, erkek olanların sayısından biraz daha fazladır.
- b) Tamamına yakını anne ya da babadır. Anne ve baba oranları birbirine oldukça yakın olmakla birlikte annelerin sayısı biraz daha fazladır. Velilerin geriye kalan küçük bir kısmını ise diğer akrabalar oluşturmaktadır.
- c) Yaklaşık yarısı yüksek lisans, lisans ya da yüksek okul, 1/3'ü lise, 1/4'ü ortaokul ya da ilkokul mezunudur. Geriye kalan çok az bir kısım ise okur yazar olmayanlardan oluşmaktadır.
- d) Öğrenim düzeyi düşük olanların ve öğrencilerinin tercihleri meslek liselerinden yana olurken, öğrenim düzeyi yüksek olanların ve öğrencilerinin tercihleri fen ve anadolu liselerinden yana olmaktadır.

- e) Yaklaşık 1/3'ü memur, 1/4'ü ev hanımı, 1/8'i emekli, 1/10'u özel sektörde işçidir. Geriye kalan kısım ise kamuda işçi, esnaf ve zanaatkar, serbest meslek, çiftçi, diğer meslek grupları ve işsiz velilerden oluşturmaktadır.
- f) Yüzde 12'si 0-599 YTL, yüzde 26,6'sı 600-1199 YTL, yüzde 18,5'i 1200-1799 YTL, yüzde 17,7'si 1800-2399 YTL, yüzde 9,2'si 2400-2999 YTL, yüzde 16'sı 3000 YTL ve üstü aylık gelir düzeyine sahiptir.
- g) Gelir düzeyi en düşük olan velilerin ve öğrencilerinin lise tercihleri meslek liselerinden yana olurken, gelir düzeyi en yüksek olan velilerin ve öğrencilerinin lise tercihleri fen liselerinden yana olmaktadır.
- h) Yüzde 1,4'ünün ailesi 2 kişiden, yüzde 19,5'inin 3 kişiden, yüzde 50,3'ünün 4 kişiden, yüzde 19'unun 5 kişiden, yüzde 6,8'inin 6 kişiden, geriye kalan yüzde 2,7'sinin ailesi ise 7 kişi ve daha fazla birey sayısından oluşmaktadır.

2. Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerinden önceki eğilimlerine ilişkin sonuçlar:

- a) Veliler lise seçimleriyle ilgili düşünmeye ağırlıklı olarak 7. sınıf ve ilköğretim öncesinde başlamaktadırlar. 8. sınıfta düşünmeye başlayanların oranı diğerlerine oranla biraz daha azdır. Diğer taraftan, ankete katılan öğrencilerin büyük bir çoğunluğu lise seçimleriyle ilgili düşünmeye 7. ve 8. sınıfta başlamaktadır.
- b) Velilerin yaklaşık 2/3'ü seçmeyi düşündükleri okulları ziyaret ederken, bu oran öğrenciler için 1/2 civarındadır.
- c) Velilerin büyük bir çoğunluğu, lise türü tercihini anadolu ya da fen lisesinden yana kullanmaktadır. Aynı durum öğrenciler için de geçerlidir.

- d) Öğrencilerin tamamına yakını Ortaöğretim Kurumları Sınavı'na (OKS) katılmıştır.

3. Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlere ait sonuçlar:

- a) Ailelerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler okulun öğretmen kadrosu, okulun tanınan ve bilinen bir okul olması ve okulun karşılaştırmalı sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarılarıdır. En az katıldıkları faktörler ise okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar, okula kayıt ücretinin az alınması ve okulun yarım gün olmasıdır.
- b) Öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler okulun öğretmen kadrosu, okulun karşılaştırmalı sınav ÖSS gibi sınavlardaki başarısı ve okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olmasıdır. En az katıldıkları faktörler ise okulun yangın merdiveninin olması, okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar ve okulun yarım gün olmasıdır.
- c) Veliler ve öğrenciler lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında, okuldaki öğretmen kadrosu ve okulun akademik başarısı ile ilgili olanlara, okulun fiziki yapısı ve donanımı ile ilgili olanlara kıyasla daha fazla katılmıştır. Yani veli ve öğrenciler için okulun fiziksel özelliklerinden ziyade, verdiği eğitimin kalitesi daha önemlidir.

4. Ailelerin ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlere ait sonuçlar:

- a) Ailelerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler öğrencinin başarısı ve kapasitesi, okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerine uygun olması ve okulun çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun olmasıdır. En az

katıldıkları faktörler ise bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi, bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi ve aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesidir.

- b) Öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler kişisel başarı ve kapasite, okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerine uygun olması ve bu okula gitme isteğidir. En az katıldıkları faktörler ise bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi, bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi ve aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesidir.
- c) Veli ve öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler daha çok öğrencinin akademik başarısı, ilgi ve yetenekleri ile okulun verdiği eğitim ile okul içi ilişkilerin veli ve öğrencinin görüş ve düşüncelerine uygun olması üzerine yoğunlaşmıştır.
- d) Veli ve öğrenci anketlerinde lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörlerden bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi maddesi veli ve öğrencilerin az katıldıkları bir faktördür.

5. Velilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler arasında, kız ya da erkek öğrenci velisi olmalarına, öğrenim ve aylık gelir durumlarına bağlı olarak farklılıklar olup olmadığına dair sonuçlar:

- a) Velilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler, öğrencinin cinsiyetine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- b) Velilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler, velilerin öğrenim durumlarına göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.
- c) Ailelerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler, velilerin aylık gelir durumlarına göre anlamlı bir fark göstermektedir. Aylık gelir düzeyi 0-599 YTL, 1800-2399 YTL ve

3000 YTL ve üstü olan veliler lise seçimlerinde, aylık gelir düzeyi 600-1199 YTL, 1200-1799 YTL ve 2400-2999 YTL olan velilere kıyasla okul ve eğitimle ilgili faktörlere daha fazla katılmaktadırlar.

- d) Ailelerin okul seçimlerini etkileyen faktörler, velilerin aylık gelir durumlarına göre anlamlı bir fark göstermektedir. Aylık gelir düzeyi 0-599 YTL, 1800-2399 YTL ve 3000 YTL ve üstü olan veliler lise seçimlerinde, aylık gelir düzeyi 600-1199 YTL, 1200-1799 YTL ve 2400-2999 YTL olan velilere kıyasla kişisel ve ailevi faktörlere daha fazla katılmaktadırlar.

6. Öğrencisi kamu lisesinde okuyan veliler ile öğrencisi özel lisede okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen faktörlere ait sonuçlar:

- a) Öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilerin, lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler; okulun öğretmen kadrosu, okulun tanınan ve bilinen bir okul olması ve okulun karşılaştırmalı sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısıdır. En az katıldıkları faktörler ise; okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması, okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar ve okulun yarım gün olmasıdır.
- b) Öğrencisi özel lisede okuyan velilerin, lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler; okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması, okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması ve sınıflardaki mevcudun az olmasıdır. En az katıldıkları faktörler ise okulun eve yakın olması, okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar ve okulun yarım gün olmasıdır.
- c) Öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili başlıca faktörler okulun öğretmen kadrosu ve okulun akademik başarısı ile ilgili olanlar iken, öğrencisi özel lisede

okuyan veliler eğitim ortamıyla ilgili olan faktörlere daha çok öncelik vermektedirler.

- d) Öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler; öğrencinin başarısı ve kapasitesi, okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerine uygun olması ve okulun çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun olmasıdır. En az katıldıkları faktörler ise önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi, bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi ve aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesidir.
- e) Öğrencisi özel lisede okuyan velilerin, lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler; okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması, okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu ve okuldaki ilk izlenimlerinin iyi olmasıdır. En az katıldıkları faktörler ise bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi, bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi ve aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesidir.
- f) Öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler daha çok öğrenci başarısına odaklanmıştır. Diğer taraftan öğrencisi özel lisede okuyan veliler okulun ve okulun sosyal çevresinin onlar üzerinde bıraktığı izlenimleri öğrencilerinin başarısından daha fazla önemsemektedirler.

7. Öğrencisi kamu lisesinde okuyan veliler ile öğrencisi özel lisede okuyan velilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler arasında anlamlı farklılık olup olmadığına dair sonuçlar:

- a) Öğrencisi kamu lisesinde ve öğrencisi özel lisede okuyan velilerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında

anlamli bir farklılık vardır. Öğrencisi özel lisede okuyan veliler lise seçimlerinde okul ve eğitimle ilgili faktörlere, öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilere kıyasla daha fazla katılmaktadırlar.

- b) Öğrencisi kamu lisesinde ve öğrencisi özel lisede okuyan velilerin okul seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler arasında anlamlı bir farklılık vardır. Öğrencisi özel lisede okuyan veliler lise seçimlerinde kişisel ve ailevi faktörlere, öğrencisi kamu lisesinde okuyan velilere kıyasla daha fazla katılmaktadırlar.

8. Kamu lisesinde okuyan öğrenciler ile özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörlere ait sonuçlar:

- a) Kamu lisesinde okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler okulun iyi bir öğretmen kadrosunun olması, okulun karşılaştırmalı sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı ve okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olmasıdır. En az katıldıkları faktörler ise okulun yangın merdiveninin olması, okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar ve okulun yarım gün olmasıdır.
- b) Özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler okuldaki bilgisayar olanakları, okulun tanınan ve bilinen bir okul olması ve okuldaki yönetici ve öğretmenlerin öğrencilere karşı sıcak ve sevecen tavırlarıdır. En az katıldıkları faktörler ise okulun bahçesi, okulun spor olanakları ve okulun yarım gün olmasıdır.
- c) Özel ve kamu liselerinde okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerle, velilerin seçimlerini etkileyen faktörler oldukça benzerlik göstermektedir. Okullarının karşılaştırmalı sınav ve ÖSS başarısı, özel liselerde okuyan öğrencilerin velilerinden farklı olarak daha fazla katıldıkları bir faktördür.

- d) Kamu lisesinde okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler; kişisel başarı ve kapasite, okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerine uygun olması ve bu okula gitme isteğidir. En az katıldıkları faktörler ise bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi, aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi ve bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesidir.
- e) Özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler arasında en çok katıldıkları faktörler bu okula gitme isteği, okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması ve okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumudur. En az katıldıkları faktörler ise bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi, bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi ve aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesidir.
- f) Kamu lisesi öğrencileri ve özel lise öğrencileri okul seçimlerinde benzer kişisel ve ailevi faktörlerden etkilenmektedirler. Ancak kamu lisesi öğrencileri seçimlerinde birkaç faktörü göz önünde bulundururken, özel lise öğrencileri seçimlerinde daha fazla faktörü göz önünde bulundurup daha seçici davranmaktadırlar.

9. Kamu lisesinde okuyan öğrenciler ile özel lisede okuyan öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler arasında anlamlı farklılık olup olmadığına dair sonuçlar:

- a) Kamu lisesinde ve özel lisede okuyan öğrencilerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler arasında anlamlı bir farklılık vardır. Özel lisede okuyan öğrencilerin, lise seçimlerinde, okul ve eğitimle ilgili faktörlere katılma düzeyleri kamu lisesinde okuyan öğrencilere göre daha fazladır.

- b) Kamu lisesinde ve özel lisede okuyan öğrencilerin okul seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler arasında anlamlı bir farklılık vardır. Özel lisede okuyan öğrencilerin, lise seçimlerinde kişisel ve ailevi faktörlere katılma düzeyleri kamu lisesinde okuyan öğrencilere göre daha fazladır.

10. Velilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler arasında, okul türüne göre farklılık olup olmadığına dair sonuçlar:

- a) Analiz sonuçları, ailelerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörlerin okul türlerine göre anlamlı bir fark taşımadığını göstermektedir.
- b) Analiz sonuçlarına göre, ailelerin okul seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler, okul türlerine göre anlamlı bir fark göstermektedir. Öğrencisi fen lisesinde okuyan veliler, öğrencisi genel lise, anadolu lisesi ve meslek lisesinde okuyan velilere kıyasla kişisel ve ailevi faktörlere daha fazla katılmaktadırlar.

11. Öğrencilerin lise seçimlerini etkileyen faktörler arasında, okul türüne göre farklılık olup olmadığına dair sonuçlar:

- a) Analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler okul türlerine göre anlamlı bir fark göstermektedir. Fen lisesinde okuyan öğrenciler, genel lise, anadolu lisesi ve meslek lisesinde okuyan öğrencilere kıyasla okul ve eğitimle faktörlere daha fazla katılmaktadırlar.
- b) Analiz sonuçlarına göre, öğrencilerin okul seçimlerini etkileyen kişisel ve ailevi faktörler okul türlerine göre anlamlı bir fark göstermektedir. Fen lisesinde okuyan öğrenciler, genel lise, anadolu lisesi ve meslek lisesinde okuyan öğrencilere kıyasla kişisel ve ailevi faktörlere daha fazla katılmaktadırlar.

Öneriler

Araştırmada ulaşılan sonuçlara göre geliştirilen öneriler aşağıda belirtilmiştir:

1. Veli ve öğrenciler okullarla ilgili eğitimsel, fiziksel ve kişisel kriterler belirlemeli ve okul ziyaretlerinde bulunarak okulun kriterlerine ne kadar uygun olup olmadığına bakarak seçimlerini buna göre yapmalıdırlar.
2. Okul yöneticileri tarafından okulu ziyaret eden veli ve öğrencilere gözlemlenmek istedikleri derslere katılmaları konusunda kolaylıklar sağlanmalıdır.
3. Velilerin ve öğrencilerin lise seçimlerinde, okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette ve okul broşürlerinde gördüğü olumlu şeyler faktörü birçok kamu lisesi velisi ve öğrencisinin katılma düzeyinin düşük olduğu bir faktördür. Bu faktör okulların tanıtımı için oldukça önemlidir. Birçok özel okul bu tip tanıtıcı dokümanlara önem vermektedir. Bu ve benzeri uygulamaların devlet okullarında da yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.
4. Okullar aileler için ziyaret günleri düzenlenmeli ve bu günlere okulun velileri de çağırılarak, bu okulu seçmeyi düşünen veliler ile okul velileri arasında fikir alışverişi yapma imkanı sağlanmalıdır.
5. Bir öğrenci veya veli bir okula ziyarete geldiğinde okul yöneticileri ve personeli bu kişilere sıcak ve olumlu davranmaya dikkat etmelidir.
6. İlköğretimdeki rehberlik servisleri öğrencileri ve aileleri yönlendirme konusunda daha etkin çalışmalar yapmalıdır. Bu amaçla, okul gezileri, lise tanıtım günleri ve yazılı materyaller hazırlanmalıdır.

7. Okuldaki personel ve öğrenciler arasındaki ilişkilere dikkat edilmeli ve olumlu yönde geliştirilmeye çalışılmalıdır.
8. Okullar çeşitli sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlere, yarışmalara ve organizasyonlara katılarak tanıtımlarını yapmaya çalışmalıdır.
9. Okuldaki sınıfların, koridorların, tuvaletlerin ve bahçenin temizliğine çok dikkat edilmelidir.
10. Okul binalarının gerek iç gerekse de dış görünüşleri, öğrenci ve velilerin ilgisini çekecek şekilde düzenlenmelidir.
11. Okullarda verilen yabancı dil eğitiminin kalitesi yükseltilmeye çalışılmalıdır.
12. Okul yöneticileri okuldaki öğretmenlerin kendilerini geliştirmeleri için hizmet içi eğitimlere önem vermelidir.
13. Okullar akademik başarılarını veli ve öğrencilere duyurmak için çalışmalar yapmalıdırlar.

KAYNAKÇA

Açıkalin, A. (2003). **Kundaktan okula çocuklarımız**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Açıkalin, A. (1989). Özel ve devlet liselerinde veli beklentilerinin örgütsel ve yönetsel boyutları. **Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**. Sayı 4. 85-91.

Açıkalin, A. (1998). **Toplumsal kuramsal ve teknik yönleriyle okul yöneticiliği**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Açıkalin, A. (1994). **Çağdaş örgütlerde insan kaynağının yönetimi**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Aksan, H. (1986). Ortaöğretimde eğitim talebinin belirleyicileri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Altunsaray, M. (2000). İmam hatip liselerine talebi etkileyen etmenler. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Arslan, Ş. (2000). **Ders kitaplarında cinsiyetçilik**. Ankara: T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü.

Apple, M. W. (2004). **Neoliberalizm ve eğitim politikaları üzerine eleştirel yazılar**. Ankara: Eğitim Sen Yayınları.

Aydın, İ. (2002). **Alternatif okullar**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Aydın, İ. (2003). **Eğitim ve öğretimde etik**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Aydın, İ. (2005). Okul çevre ilişkileri. Y. Özden (Ed.). **Eğitim ve okul yöneticiliği el kitabı**. Ankara: PEGEM A Yayıncılık.

Aydın, M. (2002). Okul düzeyinde yönetsel liderlik. **Eğitim Kurumları Yönetici Adaylarının Eğitim Yönetimi Ders Notları**. Ankara: MEB Yayınları. 42-51.

Balcı, A. (1997). **Sosyal bilimlerde araştırma (yöntem, teknik ve ilkeler)**. Ankara: 72 TDFO Bilgisayar-Yayıncılık .

Ball, J., Bowe, R. ve Gewirtz, S. (1996). School choices, social class and distinction: The realisation of social advantage in education. **Journal of Education Policy**. Cilt.2(1), 89–112.

Başar, H. (2001). **Sınıf yönetimi**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Başaran, İ. E. (1992). **Temel eğitim ve yönetimi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Yayınları.

Başaran, İ. E. (1996). **Eğitime giriş**. Ankara: Gül Yayınevi.

Barutçu, P. (1995). Ticaret ve turizm meslek liselerine olan bireysel talebi etkileyen etkenlerin incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Brown, H. J. (1999). College choice: perceptions and priorities. **Educational Management and Administration**. Cilt. 27(1), 85–98.

Bursalioğlu,Z. (1998). **Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış**. Ankara: PEGEM A Yayıncılık.

Büyük Larousse. İstanbul: Milliyet Yayınları. Cilt 20.

Büyüköztürk, Ş. (2003). **Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Carlson, R. V. (1996). **Reframing and reform: Perspectives on organization, leadership and school change**. Longman Publishers USA.

Celkan, H.Y. (1983). Öğrencilerin akademik başarılarında zihin dışındaki faktörlerin etkileri. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Collins, A., Snell, M. C. (2000). Parental preferences and choice of school. **Applied Economics**. No 32, 803-813.

Çakar, S. (1999). Ortaöğretim tercihini etkileyen etmenlerin belirlenmesi (Eskişehir ili örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Çınkır, Ş. (1996). Okul büyüklüğünün öğrenci başarısı ile ilişkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demir, N. (2003). Kayseri’de öğrencilerin ilköğretimden ortaöğretime geçişinde sosyo-ekonomik faktörlerin etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Erçetin, Ş. (1995). **Eğitimde uzlaşma**. Ankara: Şafak Matbaacılık.

Ergin, D.Y. (1993). **Özel bir kolejde yapılan imaj araştırması**. İstanbul: Kültür Koleji Yayınları.

Ergün, M. (1994). **Eğitim sosyolojisine giriş**. Ankara: Ocak Yayınları.

Fındıkçı, İ. (1997). Eğitim pazarında reklam ve insan unsuru. **Yaşadıkça Eğitim**. Ankara: Hayat Yayınları. 29-32.

Fidan, N. ve Erden, M. (1998). **Eğitime giriş**. Ankara: Alkım Yayınevi.

Goldring, E. B. ve Hausman C.S. (1999). Reasons for parental choice of urban schools. **Education Policy**. Cilt. 14, No. 5, 469-490.

Gewirtz, S., Ball, S. and Bowe, R. (1993). Parents, privilege and the education market. **Research Papers in Education**. Cilt 9 (1), 3–29.

Hedderman, M. (2002). Trends and issues: school choice. Clearinghouse on Educational Management College of Education. University of Oregon. <http://eric.uoregon.edu>.

Hill, P. T. (1996). The educational consequences of choice. **Phi Delta Kappan**. Cilt 77(10), 671-675

Hoffer, T., Greeley, A. ve Colemann. J. (1985). Achievement growth in public and catholic schools. **Sociology of Education**. Cilt 15, 74-97.

Howe, K., Eisenhart, M., Betebenner, A. (2001). School choice crucible: A case study of boulder valley. **Phi Delta Kappan**. Cilt 124, 137-146.

Hunter, J.B. (1991). Which school? A study of parents choice of secondary school. **Educational Research**. Cilt 33 (1), 31-41.

Jeynes, W. (2000). Assessing School Choice: A balanced perspective. **Cambridge Journal of Education**. Cilt. 30, 223-240.

Karasar, N. (2002). **Bilimsel araştırma yöntemi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Kaya, Y. K. (1993). **Eğitim yönetimi. kuram ve Türkiye'deki uygulamalar**. Ankara: Set Ofset Matbaacılık Ltd. şti.

Kemiksiz, Z. (2002). Öğrenciler tarafından daha çok sevilecek bir okulun özellikleri (Ankara ili Haymana ilçesi örneği). Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Laurent, C. (2004) <http://sparkisland.com/public/articles/100715/parent.html>.

MEB (1961). İlköğretim ve Eğitim Kanunu.

MEB. (1964). Liseler Yönetmeliği.

MEB (1973). Milli Eğitim Temel Kanunu.

MEB. (1985). Tebliğler Dergisi, 16.12.1985, 2201.

MEB. (1990). Eğitim Araçları ve Donatım Standartları. MEB Eğitim Araçları ve Donatım Dairesi Başkanlığı.

MEB. (1992). İlköğretim Kurumları Yönetmeliği.

MEB (2003). İlköğretimde Yönelme Yönergesi.

Morgan, V., Dunn. S., Cairns, E., ve Fraser, G. (1993). How do parents choose a school for their child? An example of the exercise of parental choice. **Educational Research**. Cilt 35,139-148.

Munn, P. (1991). School boards, accountability and control. **British Journal of Educational Studies**. Cilt 39, 89-173.

Özkan, F. (1991). Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinin sosyo- ekonomik durumları ve bu okulları seçişlerinde rol oynayan unsurlara ilişkin mukayeseli bir çalışma. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Özkara, Y. (2002). Özel ilköğretim okullarının veli beklentilerini karşılama düzeyleri. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Öztoprak, S. (1991). Rehberlik hizmetlerinin tanıtılmasının veli beklentilerine etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Raywid, M. A. (1987). Public choice, yes, vouchers, no!. **Phi Delta Kappan**. Cilt 68, 762-769.

Sander, A. (2004). Benefits and disadvantages of school choice. <http://tiger.towson.edu/>

Sarıkaya, M. (1999). Öğrencilerin endüstri meslek liselerine olan taleplerini etkileyen etmenler (Ankara ili örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şahin, A. (1997). Bulancak'ta ortaöğretim çağındaki gençlerin okul tercihlerinde rol oynayan etkenler. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Şener, S. (1998). **Sosyoloji. Sosyal bilimlere alternatif yaklaşım**. İstanbul: İnkılap Yayınları.

Tan, H. (1992). **Psikolojik danışma ve rehberlik**. İstanbul: Kurtiş Matbaacılık.

Taymaz, H. (2003). **Okul yöneticiliği**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.

Tezcan, M. (1997). **Eğitim sosyolojisi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.

Uras, M. (2002). Eğitim toplumsal temelleri. E. Toprakçı (Ed.). **Eğitim üzerine**. Ankara: Ütopya Yayınevi.

Uysal, Ő. (1969). Bireysel ve toplumsal faktörlere göre lise öğrencilerinin meslek seçimleri. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Ünal, I. (1996). **Eğitim ve yetiştirme ekonomisi**. Ankara: Epar Yayınları.

Yeşilyaprak, B. (2001). **Eğitimde rehberlik hizmetleri**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Yıldırım, S. (2002). Eğitim teknolojileri. **Eğitim Kurumları Yönetici Adaylarının Eğitim Yönetimi Ders Notları**. Ankara: MEB Yayınları. 107-118.

West, A. (1992). Factors affecting choice of school for middle class parents: Implications for marketing. **Educational Management and Administration**. Cilt. 20(4), 21-212.

West, A. ve Varlaam, A. (1991a). Choice of high schools: Pupils' perceptions. **Educational Research**. Cilt 33(1), 22-30.

West, A. ve Varlaam, A. (1991b). Choice of secondary school: Parents of junior school children. **Educational Research**. Cilt.3, 15-205.

West, A., David, M., Hailes, J., Ribbens, J. (1995). Parents and the process of choosing secondary schools: Implications for schools. **Educational Management and Administration**. Cilt. 23(1). 28-38.

<http://www.cecv.melb.catholic.edu.au/funds/afford/interpar.pdf>

11.06.2004

Ek 1. Velilerin Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlere Verdikleri Cevapların Frekans ve Yüzdeleri

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	Hiç		Az		Orta		Çok		Pek Çok	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
12	Okul yöneticisi	85	23,1	41	11,1	80	21,7	106	28,8	56	15,2
13	Okuldaki disiplin anlayışı	36	9,8	14	3,8	62	16,8	162	44,0	94	25,5
14	Okulun dış görünümü	92	25,0	62	16,8	125	34,0	66	17,9	23	6,3
15	Okul binası	86	23,4	55	14,9	129	35,1	77	20,9	21	5,7
16	Okulun bahçesi	87	23,6	76	20,7	109	29,6	74	20,1	22	6,0
17	Okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması	91	24,7	35	9,5	79	21,5	98	26,6	65	17,7
18	Okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması	44	12,0	27	7,3	57	15,5	108	29,3	132	35,9
19	Okulun yangın merdiveninin olması	141	38,3	40	10,9	58	15,8	62	16,8	67	18,2
20	Okul binasının iyi ısıtılması	51	13,6	36	9,8	85	23,1	104	28,3	92	25,0
21	Okul binasının havalandırmasının yeterli olması	88	23,9	37	10,1	90	24,5	90	24,5	63	17,1
22	Okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması	74	20,1	34	9,2	92	25,0	100	27,2	68	18,5
23	Okulun içinin ve dışının temiz olması	45	12,2	29	7,9	68	18,5	121	32,9	105	28,5
24	Okuldaki laboratuvar olanakları	49	13,3	33	9,0	77	20,9	96	26,1	113	30,7
25	Okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması	60	16,3	32	8,7	78	21,2	101	27,4	97	26,4
26	Okuldaki bilgisayar olanakları	70	19,0	29	7,9	68	18,5	91	24,7	110	29,9
27	Okulun spor olanakları	61	16,6	36	9,8	82	22,3	112	30,4	77	20,9
28	Okulun iyi bir kantini/ yemekhanesinin olması	66	17,9	43	11,7	66	17,9	111	30,2	82	22,3
29	Okulun rehberlik hizmetleri	51	13,6	33	9,0	73	19,8	103	28,0	108	29,3
30	Sınıflardaki mevcudun az olması	42	11,4	18	4,9	70	19,0	97	26,4	141	38,3
31	Okula kayıt ücretinin az alınması	137	37,2	44	12,0	94	25,5	40	10,9	53	14,4
32	Okul için yapılacak harcamaların az olması	115	31,3	43	11,7	108	29,3	50	13,6	52	14,1
33	Okulun eve yakın olması	104	28,3	38	10,3	59	16,0	75	20,4	92	25,0
34	Okula ulaşımın rahat olması	60	16,3	23	6,3	66	17,9	98	26,6	121	32,9
35	Okulun servisinin olması	116	31,5	33	9,0	52	14,1	79	21,5	88	23,9
36	Okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar	195	53,0	50	13,6	55	14,9	32	8,7	36	9,8
37	Okulda şiddet olaylarının az olması (uyuşturucu, dayak, çeteler vb.)	44	12,0	27	7,3	42	11,4	73	19,8	182	49,5
38	Okulun tanınan ve bilinen bir okul olması	27	7,3	15	4,1	49	13,3	127	34,5	150	40,8
39	Okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı	31	8,4	14	3,8	63	17,1	92	25,0	168	45,7
40	Okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması	49	13,3	34	9,2	70	19,0	88	23,9	127	34,5
41	Okulun tam gün olması	98	26,6	31	8,4	52	14,1	104	28,3	83	22,6
42	Okulun yarım gün olması	241	65,5	42	11,4	39	10,6	26	7,1	20	5,4
43	Okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması	120	32,6	59	16,0	85	23,1	59	16,0	45	12,2
44	Okulun iyi bir öğretmen kadrosunun olması	25	6,8	12	3,3	43	11,7	107	29,1	181	49,2
45	Ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması	54	14,7	23	6,3	73	19,8	105	28,5	113	30,7
46	Okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi	60	16,3	32	8,7	96	26,1	92	25,0	88	23,9
47	Okuldaki yönetici ve öğretmenlerin velilere karşı sıcak ve sevecen tavırları	37	10,1	20	5,4	63	17,1	115	31,3	133	36,1
48	Okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi	79	21,5	30	8,2	68	18,5	88	23,9	103	28,0
49	Okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması	36	9,8	16	4,3	49	13,3	96	26,1	171	46,5

Ek 2. Velilerin Kişisel ve Ailevi Faktörlere Verdikleri Cevapların Frekans ve Yüzdeleri

Madde No	Kişisel ve Ailevi Faktörler	Hiç		Az		Orta		Çok		Pek Çok	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
50	Aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi	239	64,9	24	6,5	33	9,0	38	10,3	34	9,2
51	Tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması	118	32,1	47	12,8	67	18,2	83	22,6	53	14,4
52	Velisi olduğum öğrencinin bu okula gitmek istemesi	48	13,0	34	9,2	82	22,3	107	29,1	97	26,4
53	Okulun çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun olması	44	12,0	26	7,1	83	22,6	117	31,8	98	26,6
54	Bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi	177	48,1	51	13,9	62	16,8	41	11,1	37	10,1
55	Bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi	197	53,5	46	12,5	56	15,2	42	11,4	27	7,3
56	Çevremdeki velilerin önerileri	124	33,7	64	17,4	72	19,6	66	17,9	42	11,4
57	Okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması	44	12,0	35	9,5	94	25,5	121	32,9	74	20,1
58	Okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler	123	33,4	43	11,7	69	18,8	77	20,9	56	15,2
59	Öğrencinin başarısı ve kapasitesi	18	4,9	15	4,1	59	16,0	156	42,4	120	32,6
60	Okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu	43	11,7	32	8,7	99	26,9	119	32,3	75	20,4
61	Okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri	48	13,0	36	9,8	101	27,4	108	29,3	75	20,4
62	Okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerime uygun olması	40	10,9	22	6,0	86	23,4	117	31,8	103	28,0
63	Okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması	45	12,2	34	9,2	83	22,6	118	32,1	88	23,9

Ek 3. Öğrencilerin Okul ve Eğitimle İlgili Faktörlere Verdikleri Cevapların Frekans ve Yüzdeleri

Madde No	Okul ve Eğitimle İlgili Faktörler	Hiç		Az		Orta		Çok		Pek Çok	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
12	Okul yöneticisi	120	32,6	60	16,3	79	21,5	60	16,3	49	13,3
13	Okuldaki disiplin anlayışı	43	11,7	49	13,3	80	21,7	131	35,6	65	17,7
14	Okulun dış görünümü	94	25,5	63	17,1	119	32,3	60	16,3	32	8,7
15	Okul binası	93	25,3	59	16,0	120	32,6	61	16,6	35	9,5
16	Okulun bahçesi	106	28,8	81	22,0	89	24,2	59	16,0	33	9,0
17	Okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması	111	30,2	62	16,8	77	20,9	76	20,7	42	11,4
18	Okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması	57	15,5	39	10,6	65	17,7	105	28,5	102	27,7
19	Okulun yangın merdiveninin olması	174	47,3	69	18,8	57	15,5	36	9,8	32	8,7
20	Okul binasının iyi ısıtılması	81	22,0	49	13,3	87	23,6	95	25,8	56	15,2
21	Okul binasının havalandırmasının yeterli olması	118	32,1	62	16,8	97	26,4	53	14,4	38	10,3
22	Okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması	111	30,2	50	13,6	84	22,8	83	22,6	40	10,9
23	Okulun içinin ve dışının temiz olması	48	13,0	40	10,9	88	23,9	97	26,4	95	25,8
24	Okuldaki laboratuvar olanakları	57	15,5	41	11,1	68	18,5	93	25,3	109	29,6
25	Okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması	66	18,8	29	7,9	82	22,3	76	20,7	112	30,4
26	Okuldaki bilgisayar olanakları	69	18,8	29	7,9	82	22,3	76	20,7	112	30,4
27	Okulun spor olanakları	58	15,8	42	11,4	74	20,1	86	23,4	108	29,3
28	Okulun iyi bir kantini/ yemekhanesinin olması	73	19,8	39	10,6	76	20,7	97	26,4	83	22,6
29	Okulun rehberlik hizmetleri	54	14,7	46	12,5	87	23,6	93	25,3	88	23,9
30	Sınıftaki mevcutun az olması	43	11,7	26	7,1	77	20,9	96	26,1	126	34,2
31	Okula kayıt ücretinin az alınması	144	39,1	67	18,2	73	19,8	40	10,9	44	12,0
32	Okul için yapılacak harcamaların az olması	129	35,1	74	20,1	85	23,1	41	11,1	39	10,6
33	Okulun eve yakın olması	127	34,5	33	9,0	70	19,0	48	13,0	90	24,5
34	Okula ulaşımın rahat olması	57	15,5	34	9,2	75	20,4	87	23,6	115	31,3
35	Okulun servisinin olması	124	33,7	36	9,8	50	13,6	68	18,5	90	24,5
36	Okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar	187	50,8	56	15,2	56	15,2	34	9,2	35	9,5
37	Okulda şiddet olaylarının az olması (uyuşturucu, dayak, çeteler vb.)	65	17,7	34	9,2	38	10,3	66	17,9	165	44,8
38	Okulun tanınan ve bilinen bir okul olması	28	7,6	25	6,8	69	18,8	110	29,9	136	37,0
39	Okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı	28	7,6	33	9,0	36	9,8	79	21,5	192	52,2
40	Okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması	46	12,5	28	7,6	45	12,2	88	23,9	161	43,8
41	Okulun tam gün olması	108	29,3	35	9,5	97	26,4	69	18,8	59	16,0
42	Okulun yarım gün olması	228	62,0	38	10,3	46	12,5	28	7,6	28	7,6
43	Okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması	127	34,5	55	14,9	85	23,1	49	13,3	52	14,1
44	Okulun iyi bir öğretmen kadrosunun olması	30	8,2	15	4,1	53	14,4	87	23,6	183	49,7
45	Ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması	68	18,5	30	8,2	75	20,4	88	23,9	107	29,1
46	Okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi	58	15,8	35	9,5	79	21,5	87	23,6	109	29,6
47	Okuldaki yönetici ve öğretmenlerin öğrencilere karşı sıcak ve sevecen tavırları	49	13,3	23	6,3	59	16,0	88	23,9	149	40,5
48	Okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi	81	22,0	30	8,2	53	14,4	81	22,0	123	33,4
49	Okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması	36	9,8	13	3,5	72	19,6	80	21,7	167	45,4
50	Okulun üniformasının iyi olması	144	39,1	56	15,2	70	19,0	44	12,0	54	14,7

Ek 4. Öğrencilerin Kişisel ve Ailevi Faktörlere Verdikleri Cevapların Frekans ve Yüzdeleri

Madde No	Kişisel ve Ailevi Faktörler	Hiç		Az		Orta		Çok		Pek Çok	
		N	%	N	%	N	%	N	%	N	%
51	Aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi	243	66,0	28	7,6	26	7,1	36	9,8	35	9,5
52	Tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması	127	34,5	53	14,4	75	20,4	63	17,1	50	13,6
53	Bu okula gitme isteğim	42	11,4	32	8,7	103	28,0	81	22,0	110	29,9
54	Okulun ilgi ve yeteneklerime uygun olması	45	12,2	38	10,3	97	26,4	100	27,2	88	23,9
55	Bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi	185	50,3	57	15,5	61	16,6	32	8,7	33	9,0
56	Bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi	220	59,8	46	12,5	42	11,4	33	9,0	27	7,3
57	Okula giden arkadaşlarımın olması	175	47,6	50	13,6	54	14,7	42	11,4	47	12,8
58	Okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması	60	16,3	53	14,4	83	22,6	99	26,9	73	19,8
59	Okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler	130	35,3	53	14,4	67	18,2	59	16,0	59	16,0
60	Kişisel başarıım ve kapasitem	25	6,8	21	5,7	79	21,5	131	35,6	112	30,4
61	Okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu	56	15,2	41	11,1	89	24,2	111	30,2	71	19,3
62	Okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri	75	20,4	55	14,9	74	20,1	86	23,4	78	21,2
63	Okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerime uygun olması	35	9,5	32	8,7	73	19,8	113	30,7	115	31,3
64	Okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması	61	16,6	44	12,0	74	20,1	91	24,7	98	26,6

Ek 5. Araştırmaya Katılan Okullar, Kız ve Erkek Olarak Öğrenci Sayıları ve Veli Sayıları, Bu Okullardan Örnekleme Alınan Öğrencilerin Kız ve Erkek Olarak Dağılımı, Veli Sayısı ve Toplam

1.GENEL LİSELER	Kız	Erkek	Toplam	Veli	Örneklem		
					Öğrenci		Veli
					Kız	Erkek	Toplam
1. Özel Şafak Lisesi	1	4	5	5	-	1	1
2. Özel İlkem Lisesi	3	5	8	8	-	1	1
3.Özel Bağımsız Uluslararası Okulu	5	3	8	8	1	-	1
4. Özel Bilkent Uluslar arası Okulu	4	6	10	10	-	1	1
5. Özel Fatoşabla Lisesi	4	11	15	15	-	1	1
6. Özel Jale Tezer Lisesi	10	8	18	18	1	-	1
7.Başkent Üniversitesi Özel Ayşeabla Lisesi	19	15	34	34	1	-	1
8. Ankara Çankaya Aziz Altınpınar Lisesi	13	22	35	35	-	1	1
9. Özel Yüce Koleji	21	16	37	37	1	-	1
10. Özel Sevgi Koleji	7	44	51	51	-	1	1
11. Özel Evrensel Koleji	24	28	52	52	1	1	2
12. Özel Bilkent Lisesi	29	26	55	55	1	1	2
13.Özel Bilim Lisesi	22	34	56	56	1	1	2
14. Reha Alemdaroğlu Lisesi	44	39	83	83	1	1	2
15. Özel Büyük Kolej	45	44	89	89	1	1	2
16. Özel Tevfik Fikret Lisesi	47	47	94	94	1	1	2
17. Özel Arı Lisesi	51	62	113	113	1	1	2
18. Gazi Üniversitesi Vakfı Özel Lisesi	54	62	116	116	1	1	2
19. ODTÜ Geliştirme Vakfı Özel Lisesi	53	81	134	134	2	1	3
20. Seyranbağları Lisesi	149	137	286	286	3	3	6
21. Kılıçaslan Lisesi	169	165	334	334	4	3	7
22. Kirami Refia Alemdaroğlu Lisesi	216	156	372	372	5	3	8
23. Tınaztepe Lisesi	235	171	406	406	5	4	9
24. Ömer Seyfettin Lisesi	225	209	434	434	5	5	10
25. Ankara Anıttepe Lisesi	217	219	436	436	5	5	10
26. 50. Yıl Lisesi	272	171	443	443	6	4	10
27. Ayrancı Lisesi	259	212	471	471	5	5	11
28. Kurtuluş Lisesi	274	225	499	499	6	5	11
29. Kocatepe Mimar Kemal Lisesi	296	256	552	552	6	6	12
30. Cumhuriyet Lisesi	287	308	595	595	7	6	13
31. Dikmen Lisesi	394	201	595	595	8	5	13
32. Bahçelievler Deneme Lisesi	273	328	601	601	7	7	14
33. Sokullu Mehmet Paşa Lisesi	345	288	633	633	8	7	15
34. Çankaya Lisesi	391	310	701	701	9	7	16
TOPLAM	4436	3882	8318	8318	103	90	193
2.MESLEK LİSELERİ							
1.Özel Baştem And. Otel. Ve Turizm Mes. Lisesi	-	4	4	4	-	1	1
2. Özel TURSAB Ankara And. Otel. Ve Turz. Mes. Lisesi	1	3	4	4	-	1	1
3. Karakusunlar İMKB And. Tek. Lis. Ve End. Mes. Lisesi	7	43	50	50	-	1	1
4. Akdere Ticaret Meslek Lisesi	41	44	85	85	1	1	2
5. Ankara Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi	62	39	101	101	2	1	3
6. Cumhuriyet And. Tic. Mes. Lis. Ve Tic. Mes. Lisesi	63	123	186	186	2	3	5
7. Hasan- Ali Yücel Anadolu Öğretmen Lisesi	116	127	243	243	3	3	6
8. Ayrancı Tic. Mes. Lis. ve Aks. Tic. Lisesi	76	187	263	263	2	4	6
9. Balgat Aliye Yahşi Anadolu Kız Mes. ve Kız Mes. Lisesi	236	36	272	272	4	2	6

Ek 5. (Devam)

1.MESLEK LİSELERİ	Kız	Erkek	Toplam	Veli	Örneklem		
					Öğrenci		Veli
					Kız	Erkek	Toplam
10. Gaziosmanpaşa Anadolu Meslek ve Meslek Lisesi	181	100	281	281	4	2	6
11. Dikmen And. Tek. Lis. Tek. Lis. ve End. Mes. Lisesi	18	313	331	331	1	6	7
12. 100. Yıl And. Mes. Lis. ve Mes. Lisesi	211	120	331	331	4	3	7
13. Balgat And. Tek. L. And.M.T.T.L. ve End. Mes. Lisesi	19	437	456	456	1	9	10
14. Dikmen Nevzat Ayaz And.Kız. Mes. ve Kız.Mes. Lisesi	347	164	511	511	7	5	12
15. Çankaya İMKB And. Otel. ve Tur. Mes. Lisesi	150	370	520	520	5	7	12
TOPLAM	1528	2110	3638	3638	36	49	85
3. ANADOLU LİSELERİ							
1. Reha Alemdaroğlu Anadolu Lisesi	117	104	221	221	3	2	5
2. Bahçelievler Anadolu Lisesi	109	118	227	227	2	3	5
3. Dr.Binnaz Ege-Dr. Rıdvan Ege Anadolu Lisesi	119	116	235	235	3	3	6
4. Dikmen Anadolu Lisesi	152	140	292	292	4	3	7
5. Çankaya Anadolu Lisesi	128	166	294	294	3	4	7
6. Ayrancı Anadolu Lisesi	158	136	294	294	4	3	7
7. Mehmet Emin Resulzade Anadolu Lisesi	149	146	295	295	4	3	7
8. İncesu Anadolu Lisesi	159	182	341	341	3	5	8
9. Çankaya Milli Piyango Anadolu Lisesi	164	199	363	363	3	5	8
10. Hacı Ömer Tarman Anadolu Lisesi	186	181	367	367	4	5	8
11. Ankara Atatürk Lisesi	392	395	787	787	9	9	18
TOPLAM	1833	1883	3716	3716	42	44	86
1.FEN LİSELERİ							
1. Özel Jale Tezer Fen Lisesi	3	5	8	8	-	1	1
2. Başkent Üniversitesi Özel Ayşeabla Fen Lisesi	18	11	29	29	1	1	2
3. Gazi Üniversitesi Vakfı Özel Fen Lisesi	27	27	54	54	2	2	4
4. Özel Yüce Fen Lisesi	26	36	62	62	2	3	5
5. Özel Arı Fen Lisesi	29	43	72	72	2	3	5
6. Özel Evrensel Fen Lisesi	32	46	78	78	3	4	7
7. Ankara Fen Lisesi	35	95	130	130	4	7	11
TOPLAM	170	263	433	433	14	21	35

Ek 6- AİLELERİN VE ÖĞRENCİLERİN LİSE SEÇİMLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Sayın veli,

Bu anket, Eğitim Yönetimi ve Teftişi alanında yapılmakta olan “Ailelerin ve Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörler” konulu yüksek lisans tez çalışmasına veri toplamak üzere hazırlanmıştır. Bu araştırmanın amacı, ailelerin ve öğrencilerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörlerin neler olduğunu saptanmaktır.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler yer almaktadır. Bu bölümde sizin için uygun olan seçeneği (X) şeklinde işaretleyiniz. İkinci bölümde, lise seçiminizi etkileyen çeşitli faktörler verilmiştir. Sizden her bir faktöre katılma düzeyinizi o durumun karşısındaki ölçekte bulunan “Hiç”, “Az”, “Orta”, “Çok”, “Pek Çok” seçeneklerinden uygun olanını (X) şeklinde işaretleyerek belirtmeniz istenmektedir.

Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız ve her soru için tek bir seçenek işaretleyiniz. İstedığınız bir kalemle işaretleme yapabilirsiniz. Bu anketle sizlerden toplanan veriler, yalnızca araştırma amaçları doğrultusunda kullanılacak, başka bir kişi ya da kuruma verilmeyecektir. Araştırmaya sağlayacağınız katkı ve desteğiniz için teşekkür ederim.

Saygılarımla

Ayşenur Zobar
Yüksek Lisans Öğrencisi

İletişim adresi: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, 06590-Cebeci -Ankara, e-mail: erginaysenur@yahoo.com

BÖLÜM I: KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıdaki soruları dikkatle okuyup, sizin için en uygun olan seçeneği işaretleyiniz ya da boşlukları uygun bir biçimde doldurunuz.

- 1) Velisi olduğunuz öğrencinin devam ettiği okulun adı :.....
- 2) Velisi olduğunuz öğrencinin cinsiyeti : Kız Erkek
- 3) Anketi dolduran kişi : Anne Baba Diğer (belirtiniz)
- 4) Öğrenim durumunuz : Okur-yazar değil İlkokul Ortaokul
 Lise Üniversite/Yüksek O. Lisansüstü eğitim
- 5) Mesleğiniz : Ev hanımı Kamuda işçi Özel sektörde işçi Memur
 Esnaf/zanaatkar Serbest meslek (avukat, mühendis, doktor vb.)
 Emekli İşsiz Çiftçi Başka (belirtiniz).....
- 6) Ailenizin toplam aylık geliri : YTL
- 7) Kendiniz dahil ailedeki birey sayısı:
- 8) Öğrencinizin, ileride hangi lisede eğitim alması gerektiği konusunda ne zaman düşünmeye başladınız?
 İlköğretim son sınıf (8.) İlköğretim 7. sınıf İlköğretime başladığında
- 9) Öğrencinizi ilköğretimden sonra hangi tür liseye/lere göndermeyi düşündünüz?
 Anadolu Lisesi Fen Lisesi Genel Lise Ticaret Lisesi Mesleki Teknik Lise
 Turizm ve Otelcilik Kız Meslek L. Özel Lise İmam Hatip L. Yabancı Dil Ağırlıklı Lise
- 10) Öğrenciniz lise giriş sınavına girdi mi? Evet Hayır
- 11) Öğrencinizi göndermeyi düşündüğünüz liseyi daha önceden ziyaret ettiniz mi? Evet Hayır

BÖLÜM II

Lise Seçiminde Etkili Olma Dereceleri

Öğrencinizi göndereceğiniz liseyi seçerken aşağıda verilen faktörler kararınız üzerinde ne derece etkili olmuştur? Lütfen ilgili seçeneklerden uygun olanı (X) şeklinde işaretleyerek belirtiniz.

A-OKUL VE EĞİTİMLE İLGİLİ FAKTÖRLER

Hiç Az Orta Çok Pek Çok

	Hiç	Az	Orta	Çok	Pek Çok
12) Okul yöneticisi	☐	☐	☐	☐	☐
13) Okuldaki disiplin anlayışı	☐	☐	☐	☐	☐
14) Okulun dış görünümü	☐	☐	☐	☐	☐
15) Okul binası	☐	☐	☐	☐	☐
16) Okulun bahçesi	☐	☐	☐	☐	☐
17) Okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması	☐	☐	☐	☐	☐
18) Okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması	☐	☐	☐	☐	☐
19) Okulun yangın merdiveninin olması	☐	☐	☐	☐	☐
20) Okul binasının iyi ısıtılması	☐	☐	☐	☐	☐
21) Okul binasının havalandırmasının yeterli olması	☐	☐	☐	☐	☐
22) Okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması	☐	☐	☐	☐	☐
23) Okulun içinin ve dışının temiz olması	☐	☐	☐	☐	☐
24) Okuldaki laboratuvar olanakları	☐	☐	☐	☐	☐
25) Okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması	☐	☐	☐	☐	☐
26) Okuldaki bilgisayar olanakları	☐	☐	☐	☐	☐
27) Okulun spor olanakları	☐	☐	☐	☐	☐
28) Okulun iyi bir kantini/ yemekhanesinin olması	☐	☐	☐	☐	☐
29) Okulun rehberlik hizmetleri	☐	☐	☐	☐	☐
30) Sınıflardaki mevcudun az olması	☐	☐	☐	☐	☐
31) Okula kayıt ücretinin az alınması	☐	☐	☐	☐	☐
32) Okul için yapılacak harcamaların az olması	☐	☐	☐	☐	☐
33) Okulun eve yakın olması	☐	☐	☐	☐	☐
34) Okula ulaşımın rahat olması	☐	☐	☐	☐	☐
35) Okulun servisinin olması	☐	☐	☐	☐	☐
36) Okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar	☐	☐	☐	☐	☐
37) Okulda şiddet olaylarının az olması(uyuşturucu, dayak, çeteler vb.)	☐	☐	☐	☐	☐
38) Okulun tanınan ve bilinen bir okul olması	☐	☐	☐	☐	☐
39) Okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı	☐	☐	☐	☐	☐
40) Okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması	☐	☐	☐	☐	☐
41) Okulun tam gün olması	☐	☐	☐	☐	☐
42) Okulun yarım gün olması	☐	☐	☐	☐	☐
43) Okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması	☐	☐	☐	☐	☐
44) Okulun iyi bir öğretmen kadrosunun olması	☐	☐	☐	☐	☐
45) Ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması	☐	☐	☐	☐	☐
46) Okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi	☐	☐	☐	☐	☐
47) Okuldaki yönetici ve öğretmenlerin velilere karşı sıcak ve sevecen tavırları	☐	☐	☐	☐	☐

Lise Seçiminde Etkili Olma Dereceleri

Hiç	Az	Orta	Çok	Pek Çok
-----	----	------	-----	---------

48) Okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

49) Okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Çocuğunuzun okulunu seçerken yukarıda belirtilenlerden başka okul ve eğitimle ilgili faktör varsa lütfen belirtiniz.

B- KİŞİSEL VE AİLEVİ FAKTÖRLERLE İLGİLİ SORULAR

Hiç	Az	Orta	Çok	Pek Çok
-----	----	------	-----	---------

50) Aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

51) Tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

52) Velisi olduğum öğrencinin bu okula gitmek istemesi

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

53) Okulun çocuğın ilgi ve yeteneklerine uygun olması

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

54) Bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

55) Bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

56) Çevremdeki velilerin önerileri

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

57) Okuldaki ilk izlenimlerin iyi olması

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

58) Okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

59) Öğrencinin başarısı ve kapasitesi

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

60) Okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

61) Okul öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

62) Okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerime uygun olması

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

63) Okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması

☐	☐	☐	☐	☐
--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------	--------------------------

Çocuğunuzun okulunu seçerken yukarıda belirtilenlerden başka kişisel ve ailevi faktörler varsa lütfen belirtiniz.

Çocuğunuzun okulunu seçimi ile ilgili yukarıda belirtilenlerin dışında söylemek istediğiniz varsa lütfen belirtiniz.

Ek 7- AİLELERİN VE ÖĞRENCİLERİN LİSE SEÇİMLERİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Sayın öğrenci,

Bu anket, Eğitim Yönetimi ve Teftişi alanında yapılmakta olan “Ailelerin ve Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörler” konulu yüksek lisans tez çalışmasına veri toplamak üzere hazırlanmıştır. Bu araştırmanın amacı, öğrencilerin ve ailelerin okul seçimlerini etkileyen okul ve eğitimle ilgili faktörler ile kişisel ve ailevi faktörlerin neler olduğunu saptanmaktır.

Anket formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler yer almaktadır. Bu bölümde sizin için uygun olan seçeneği (X) şeklinde işaretleyiniz. İkinci bölümde, lise seçiminizi etkileyen çeşitli faktörler verilmiştir. Sizden her bir faktöre katılma düzeyinizi o durumun karşısındaki ölçekte bulunan “Hiç”, “Az”, “Orta”, “Çok”, “Pek Çok” seçeneklerinden uygun olanını (X) şeklinde işaretleyerek belirtmeniz istenmektedir.

Lütfen hiçbir soruyu boş bırakmayınız ve her soru için tek bir seçenek işaretleyiniz. İstedığınız bir kalemle işaretleme yapabilirsiniz. Bu anketle sizlerden toplanan veriler, yalnızca araştırma amaçları doğrultusunda kullanılacak, başka bir kişi ya da kuruma verilmeyecektir. Araştırmaya sağlayacağınız katkı ve desteğiniz için teşekkür ederim.

Saygılarımla

Ayşenur Zobar
Yüksek Lisans Öğrencisi

İletişim adresi: Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, 06590-Cebeci -Ankara, e-mail: erginaysenur@yahoo.com

BÖLÜM I: KİŞİSEL BİLGİLER

Aşağıdaki soruları dikkatle okuyup, sizin için en uygun olan seçeneği işaretleyiniz ya da boşlukları uygun bir biçimde doldurunuz.

- 1) Okulunuzun adı : .....
- 2) Cinsiyetiniz : Kız Erkek
- 3) Veliniz olan kişi : Anne Baba Diğer (belirtiniz)
- 4) Velinizin öğrenim durumu : Okur-yazar değil İlkokul Ortaokul
 Lise Üniversite/Yüksek O. Lisansüstü eğitim
- 5) Velinizin mesleği: Ev hanımı Kamuda işçi Özel sektörde işçi Memur
 Esnaf/zanaatkar Serbest meslek (avukat, mühendis, doktor vb.)
 Emekli İşsiz Çiftçi Başka (belirtiniz).....
- 6) Ailenizin toplam aylık geliri : YTL
- 7) Kendiniz dahil ailedeki birey sayısı:
- 8) İleride hangi lisede eğitim almanız gerektiği konusunu ne zaman düşünmeye başladınız?
 İlköğretim son sınıf (8.) İlköğretim 7. sınıf İlköğretime başladığımda
- 9) İlköğretimden sonra hangi tür liseye/lere gitmeyi düşündünüz?
 Anadolu Lisesi Fen Lisesi Genel Lise Ticaret Lisesi Mesleki Teknik Lise
 Turizm ve Otelcilik Kız Meslek L. Özel Lise İmam Hatip L. Yabancı Dil Ağırlıklı Lise
- 10) Lise giriş sınavına girdiniz mi? Evet Hayır
- 11) Gitmeyi düşündüğünüz liseyi daha önceden ziyaret ettiniz mi? Evet Hayır

BÖLÜM II

Lise Seçiminde Etkili Olma Dereceleri

Gideceğiniz liseyi seçerken aşağıda verilen faktörler kararınız üzerinde ne derece etkili olmuştur? Lütfen ilgili seçeneklerden uygun olanı (X) şeklinde işaretleyerek belirtiniz.

A-OKUL VE EĞİTİMLE İLGİLİ FAKTÖRLER

Hiç Az Orta Çok Pek Çok

	Hiç	Az	Orta	Çok	Pek Çok
12) Okul yöneticisi	☐	☐	☐	☐	☐
13) Okuldaki disiplin anlayışı	☐	☐	☐	☐	☐
14) Okulun dış görünümü	☐	☐	☐	☐	☐
15) Okul binası	☐	☐	☐	☐	☐
16) Okulun bahçesi	☐	☐	☐	☐	☐
17) Okulun yerinin trafik ve gürültüden uzak olması	☐	☐	☐	☐	☐
18) Okul içinde ve dışında güvenliğin sağlanmış olması	☐	☐	☐	☐	☐
19) Okulun yangın merdiveninin olması	☐	☐	☐	☐	☐
20) Okul binasının iyi ısıtılması	☐	☐	☐	☐	☐
21) Okul binasının havalandırmasının yeterli olması	☐	☐	☐	☐	☐
22) Okul binasının ışıklandırmasının yeterli olması	☐	☐	☐	☐	☐
23) Okulun içinin ve dışının temiz olması	☐	☐	☐	☐	☐
24) Okuldaki laboratuvar olanakları	☐	☐	☐	☐	☐
25) Okulun iyi bir kütüphaneye sahip olması	☐	☐	☐	☐	☐
26) Okuldaki bilgisayar olanakları	☐	☐	☐	☐	☐
27) Okulun spor olanakları	☐	☐	☐	☐	☐
28) Okulun iyi bir kantini/ yemekhanesinin olması	☐	☐	☐	☐	☐
29) Okulun rehberlik hizmetleri	☐	☐	☐	☐	☐
30) Sınıflardaki mevcudun az olması	☐	☐	☐	☐	☐
31) Okula kayıt ücretinin az alınması	☐	☐	☐	☐	☐
32) Okul için yapılacak harcamaların az olması	☐	☐	☐	☐	☐
33) Okulun eve yakın olması	☐	☐	☐	☐	☐
34) Okula ulaşımın rahat olması	☐	☐	☐	☐	☐
35) Okulun servisinin olması	☐	☐	☐	☐	☐
36) Okulun öğrenciye yaptığı parasal ve sosyal yardımlar	☐	☐	☐	☐	☐
37) Okulda şiddet olaylarının az olması(uyuşturucu, dayak, çeteler vb.)	☐	☐	☐	☐	☐
38) Okulun tanınan ve bilinen bir okul olması	☐	☐	☐	☐	☐
39) Okulun Karşılaştırmalı Sınav ve ÖSS gibi sınavlardaki başarısı	☐	☐	☐	☐	☐
40) Okuldan mezun olduktan sonraki iş olanaklarının fazla olması	☐	☐	☐	☐	☐
41) Okulun tam gün olması	☐	☐	☐	☐	☐
42) Okulun yarım gün olması	☐	☐	☐	☐	☐
43) Okulda öğrenciler ve veliler için geziler, konferanslar ve seminerlerin yapılması	☐	☐	☐	☐	☐
44) Okulun iyi bir öğretmen kadrosunun olması	☐	☐	☐	☐	☐
45) Ders araç-gereçlerinin etkili biçimde kullanılması	☐	☐	☐	☐	☐
46) Okulda sanat ve spor faaliyetlerinin düzenlenmesi	☐	☐	☐	☐	☐
47) Okuldaki yönetici ve öğretmenlerin öğrencilere karşı sıcak ve sevecen tavırları	☐	☐	☐	☐	☐

Lise Seçiminde Etkili Olma Dereceleri

	Hiç	Az	Orta	Çok	Pek Çok
48) Okulda karma (kız-erkek bir arada) eğitim verilmesi	☐	☐	☐	☐	☐
49) Okulda iyi bir yabancı dil eğitiminin olması	☐	☐	☐	☐	☐
50) Okulun üniformasının iyi olması	☐	☐	☐	☐	☐

Okulunuzu seçerken yukarıda belirtilenlerden başka okul ve eğitimle ilgili faktör varsa lütfen belirtiniz.

B- KİŞİSEL VE AİLEVİ FAKTÖRLERLE İLGİLİ SORULAR

	Hiç	Az	Orta	Çok	Pek Çok
51) Aileden daha önce birilerinin bu okula gitmesi	☐	☐	☐	☐	☐
52) Tanıdıklardan veya çevreden bu okula giden kişilerin olması	☐	☐	☐	☐	☐
53) Bu okula gitme isteğim	☐	☐	☐	☐	☐
54) Okulun ilgi ve yeteneklerine uygun olması	☐	☐	☐	☐	☐
55) Bir önceki okuldaki öğretmenin yönlendirmesi	☐	☐	☐	☐	☐
56) Bir önceki okuldaki rehberlik servisinin yönlendirmesi	☐	☐	☐	☐	☐
57) Okula giden arkadaşlarımın olması	☐	☐	☐	☐	☐
58) Okuldaki ilk izlenimlerimin iyi olması	☐	☐	☐	☐	☐
59) Okulla ilgili gazetede, haberlerde, internette, okul broşüründe gördüğü olumlu şeyler	☐	☐	☐	☐	☐
60) Kişisel başarımlarım ve kapasitem	☐	☐	☐	☐	☐
61) Okulun içinde bulunduğu çevrenin sosyal durumu	☐	☐	☐	☐	☐
62) Okulun öğrencilerinin iyi hal ve hareketleri	☐	☐	☐	☐	☐
63) Okulun verdiği eğitimin kendi görüş ve düşüncelerime uygun olması	☐	☐	☐	☐	☐
64) Okuldaki personelin ve öğrencilerin birbirlerine karşı tutum ve davranışlarının iyi olması	☐	☐	☐	☐	☐

Okulunuzu seçerken yukarıda belirtilenlerden başka kişisel ve ailevi faktörler varsa lütfen belirtiniz.

Okulunuzun seçimi ile ilgili yukarıda belirtilenlerin dışında söylemek istediğiniz varsa lütfen belirtiniz.

Ek 8. Araştırma İçin Alınan İzinler

Sni H. Öneri
8.7.2005

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

Araştırma, Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığı

Sayı : B.08.0.APK.0.03.05.01-01/4025

02 /07/2005

Konu : Araştırma İzni

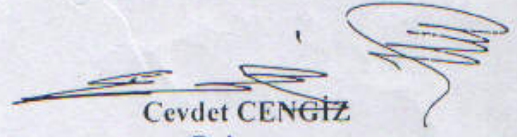
ANKARA VALİLİĞİNE
(İl Millî Eğitim Müdürlüğü)

İlgi : Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'nün 01.07.2005 tarih ve 2083 sayılı yazısı.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans programı öğrencisi Ayşenur ZOBAR'ın "Ailelerin ve Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörler" konulu araştırma çalışmasını Çankaya İlçesindeki Genel, Özel, Mesleki ve Teknik Liselerin 9. Sınıf öğrencilerine uygulama izin talebi incelenmiştir.

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü tarafından kabul edilen ve ekte gönderilen 2 sayfa 66 sorudan oluşan öğrenci anketinin araştırmacı tarafından uygulanmasında Bakanlığımızca sakınca görülmemektedir.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Cevdet CENGİZ
Bakan a.
Müsteşar Yardımcısı

EK _____ :

EK - 1 Anket (4 Sayfa)

PS1
8.7.2005

1839
07.07.05
Kültür

EĞİTİM
%100
DESTEK

ÜCRETSİZ
444 0 632
DANIŞMA HATTI

Atatürk Bulvarı Nu: 98 Kızılay
Telefon: 425 00 86 - 425 33 67
e - posta : apk @ meb.gov.tr

06650 ANKARA
Faks : 418 64 01
Elektronik ağ : www.meb.gov.tr

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Çankaya İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü

BÖLÜM : KÜLTÜR

SAYI : 070/

KONU : Araştırma Talebi.

35221

18 Temmuz 2005

LİSE MÜDÜRLÜKLERİNE

Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Ayşenur ZOBAR'ın "Ailelerin ve Öğrencilerin Lise Seçimlerini Etkileyen Faktörler" konulu Araştırma çalışmasını ilçemize bağlı Genel, Özel, Mesleki ve Teknik Liselerin 9. Sınıf öğrencilerine anket uygulayabilmesine izin verildiğine ilişkin Bakanlığımız Araştırma Planlama ve Koordinasyon Kurulu Başkanlığının 07.07.2005 tarih ve 4023 sayılı yazısı ve anket örneği ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi ve Bakanlık emri gereğince işlem yapılmasını rica ederim.

Halil GÖKGÜL
Müdür a.
Şube Müdürü

EKLER :

- 1- Bakanlık Emri.
- 2- Anket Formu